NIEUWSBRIEF

Nummer 100
Digitaal

December
2021

Geopend:
dinsdag tot
en met vrijdag
en de eerste
zaterdag van
de maand van
12:00-16:00
uur

Machteld van Foreest (Foto Bas Beekhuizen)

Max Euwe Centrum

Max Euweplein 30a · 1017 MB Amsterdam
euwemec@xs4all.nl 020-625 7017 www.maxeuwe.nl

Bestuur en medewerkers

BESTUUR
P. van der Sterren, voorzitter
R. van het Kaar, vicevoorzitter
A. Willemsma, secretaris
A. Riemens, penningmeester
M. Brouwer, algemeen lid
E. Mijnheer, algemeen lid
P. Wakkie, algemeen lid

Algemeen adviseur: H. Ree
Adviseur topschaak: J. Timman
Adviseur public relations: H. Böhm
Adviseur wetenschap: H. van den Herik

Foto's: Archief MEC, B. Beekhuizen, Nationaal archief (NA), R. Olthof, L. Ootes, B. Stam, J. Vijfschaft en E. de Winter

MEDEWERKERS
Bibliothecaris: E. Straat
Conservator: L. Egginton
Donateuradministrateur: P.P. Theulings
Financieel administrateur: A. Bezemer
Manager: E. Sibbing
Redactie Nieuwsbrief: M. bij de Weg, D. Goes, F. Jacobs, E. Sibbing, B. Stam, E. Straat en P.W. van Voorthuijsen
Opmaak Nieuwsbrief: W. Dormits
Vrijwilligers: D. Brink, A. Koelewijn, M. Mellegers, B. Stam, E. de Winter en C. ten Woude
Webmaster: B. van den Berg

MEC 35 jaar!

Op 8 november bestond het MEC 35 jaar. Ter gelegenheid daarvan hebben we de expositie *MEC 35 jaar* ingericht, waarin diverse facetten uit deze periode aan bod komen.

In de honderdste papieren nieuwsbrief, die begin december is uitgekomen, hadden we onvoldoende ruimte om over de geschiedenis van het MEC te schrijven. In deze digitale versie, die de KNSB naar alle leden heeft gemaild, is daar alle ruimte voor. Vanaf pagina 55 kunt u lezen over onze activiteiten, de MEC-financiën, bijzondere bezoekers, exposities, schenkingen en de bibliotheek. In de artikelen ligt de nadruk op de afgelopen tien jaar, aangezien de eerste 25 jaar uitvoerig aan bod zijn gekomen in de MEC-nieuwsbrief 78 (december 2011). Een dubbeldik nummer dus, dat ook op onze website zal worden gepubliceerd.

Extra veel leesplezier derhalve, maar natuurlijk ontvangen wij u ook graag in het MEC om onze expositie te bezoeken.

Inhoud

MEC 35 jaar! 2

Voorwoord 4

Honderd nieuwsbrieven (1987-2021) 5

‘Ik had altijd heel goed contact met Euwe’ 8

Euwes reizen en de groei van de FIDE 16

Keres in Nederland 23

1970: FIDE besluit tot invoering Elo-rating 31

Schaakcursussen op radio en tv (2) 36

De schaakpartijen van Godfried Bomans 39

Boekrecensies 48

MEC-nieuws 51

Donateur worden? 53

De Schaakpotcast 54

Max Euwe Centrum 35 jaar, een terugblik 55

Van de redactie

Vol trots presenteren wij onze honderdste nieuwsbrief, met uiteraard weer veel interessante schaakhistorische verhalen. De laatste edities waren al steeds dikker, dit nummer is met 56 pagina’s de dikste uit de geschiedenis. Alle honderd nieuwsbrieven staan inmiddels op onze website. U kunt ze vinden onder het kopje *activiteiten*.

Wij wensen u honderd keer leesplezier toe!

Voorwoord

Paul van der Sterren

Van harte welkom, lezers van *Schaakmagazine*, bij deze bijzondere uitgave van de nieuwsbrief van het Max Euwe Centrum, die u ter gelegenheid van ons dubbele jubileum door de KNSB wordt toegestuurd. Wij bestaan 35 jaar en dit is onze honderdste Nieuwsbrief. En met wat goede wil kunnen we ook de zeventigste verjaardag van Jan Timman voor een deel op ons betrekken. Hij volgde in de jaren zeventig Max Euwe op als boegbeeld en motor van het Nederlandse schaak en is al jaren bij het MEC betrokken als adviseur.

Paul van der Sterren. (Foto Bas Beekhuizen)

In deze honderdste nieuwsbrief besteden wij aandacht aan al deze jubilea. Ook ons vaste aanbod aan interessante onbekende verhalen uit het verleden ontbreekt niet. Zo bevat dit nummer onder andere een verhaal over Paul Keres en zijn bijzondere band met Nederland en een over de geschiedenis van de Elo-rating, dat viercijferige getalletje dat zo onopvallend zijn leven begon dat haast niemand het in de gaten had, maar tegenwoordig voor veel schakers zelfs belangrijker is dan hun bankrekening.

Wij hopen dat u op deze manier een indruk krijgt van wat het Max Euwe Centrum de Nederlandse schaakwereld zoal te bieden heeft. In ons museum, maar ook door middel van de nieuwsbrief en via onze website bieden wij een overzicht van, en inzichten in de Nederlandse schaakgeschiedenis. Gecentreerd rondom onze enige wereldkampioen Max Euwe, maar veel breder dan enkel over hem alleen, graven wij in het verleden en leggen verbindingen met het heden.

Ik wens u veel leesplezier.

Paul van der Sterren, voorzitter van het MEC

Honderd nieuwsbrieven (1987-2021)

Van mededelingenblad naar historisch tijdschrift

Minze bij de Weg

Sinds het Max Euwe Centrum in 1986 werd opgericht, heeft het contact met de donateurs, sponsoren en andere belangstellenden centraal gestaan. De nieuwsbrief heeft daarin vanaf het begin een belangrijke rol gespeeld. In april 1987, enkele maanden na de oprichting van het centrum, verscheen de eerste editie. Nu, bij het 35-jarig bestaan, hebt u nummer honderd in handen!

Laten we meteen de puntjes op de i zetten. Deze uitgave is helemaal niet nummer honderd. Het is eigenlijk eentje minder en tegelijk zijn het er veel meer. Dat zit zo. In mei 2001 was het honderd jaar geleden dat Max Euwe werd geboren.

Ter ere daarvan verscheen er een dubbelnummer van de nieuwsbrief, dat het nummer 55/56 kreeg. Deze uitgave telde zestien pagina's en was maar iets dikker dan de acht of twaalf pagina's die in die periode gebruikelijk waren. Een echt dubbelnummer was het dus niet. In feite hebt u nu dus de 99e papieren uitgave in handen!

Vieren wij dus voortijdig een jubileum? Helemaal niet, want vanaf nummer 80, najaar van 2012, is er naast de papieren nieuwsbrief regelmatig een digitale editie verschenen. In totaal zeventien keer. In feite staan wij nu dus op 116 nieuwsbrieven en hadden we al veel eerder feest moeten vieren.

Van vier naar veertig

Tegenwoordig bent u gewend een nieuwsbrief te ontvangen van een flinke omvang. Dat was in de beginjaren anders. Het enige dat al die tijd gelijk is gebleven, is het A5-formaat en de zwart-wit geblokte omslag.

Het eerste nummer telde vier pagina's en tot nummer 10 kregen de lezers vier of acht pagina's in handen. Vanaf nummer 11 tot nummer 69, juli 2007, waren dat er afwisselend acht of twaalf. Met twee uitzonderingen, toen er vier pagina's meer af konden.

Vanaf nummer 70 zet er een groeispurt in en twee nummers later ziet al een nummer met 32 bladzijden het levenslicht. Dat zal vanaf dat moment het minimum zijn. Veel papieren nummers tellen sindsdien 32 of 36 pagina's. Een tweede, tot nu toe kleine sprong voorwaarts, doet zich voor in de laatst verschenen nummers als de grens van veertig pagina's wordt doorbroken. Met dit jubileumnummer hebt u de dikste uitgave tot nu in handen. Daarnaast wordt sinds nummer 93 (2018) de cover gedrukt in kleur.

Papier én digitaal

We noemden het hierboven al: de nieuwsbrief van het Max Euwe Centrum verschijnt tegenwoordig niet alleen maar op papier. In oktober 2012 kwam de eerste elektronische nieuwsbrief uit. Deze digitale uitgaven hadden geen eigen nummer, maar kregen de toevoeging 'extra'; 80 extra was de eerste elektronische nieuwsbrief. De eerste vijf digitale uitgaven verschenen direct na hun papieren

Sinds 2018 een gekleurde omslag.

broertje. Vanaf 2016 kiest de redactie voor een ander patroon. De papieren en digitale uitgaven verschijnen om en om, zodat de lezer elk kwartaal iets te lezen ontvangt.

De huidige frequentie van vier nummers per jaar dateert van 2016 maar zagen we ook in de beginjaren van het MEC. Tot 2000 mochten de lezers vier keer per jaar iets verwachten. Daarna nam de frequentie af, en in de jaren 2005-2007 verscheen er slechts één nummer. Een plotselinge stijging zagen we in de jaren 2012 en 2013, toen er naast drie papieren nieuwsbrieven opeens digitale uitgaven opdoken.

Waarom die digitale nieuwsbrieven vanaf 2012? Het antwoord is tweeledig. Enerzijds betekent het heel banaal geldbesparing. Een papieren nieuwsbrief is duur, digitaal kost een pagina meer niets extra's. En geld, of beter gezegd gebrek aan geld, is een rode draad in de geschiedenis van het Max Euwe Centrum. Maar er is ook een inhoudelijke reden. Soms zijn artikelen zo uitgebreid of gedetailleerd dat ze onmogelijk in de papieren editie

passen, terwijl ze toch interessante informatie bevatten. Daarnaast komen illustraties, en dan vooral kleurenfoto's, in de digitale nieuwsbrief veel beter tot hun recht.

Nederlandse schaakgeschiedenis

Waarover schreef de redactie de nieuwsbrieven in al die jaren? Tot nummer 70 (2008) gaat het voornamelijk over de activiteiten van het MEC zelf. Al zijn er natuurlijk uitzonderingen en verschijnt er af en toe ook een historisch artikel. Daarna verandert de inhoud geleidelijk en worden er meer algemene artikelen gepubliceerd. Regelmatig neemt de redactie ook bijdragen over uit andere media.
De echte verandering vindt plaats in 2014, met nummer 85. Werden de nummers in de voorgaande periode samengesteld door de manager van het MEC, of door een van de vrijwilligers, vanaf nummer 85 is er een echte redactie die zich over de inhoud buigt. Met de komst van een aantal mensen die hun sporen hebben verdiend in de (schaak)journalistiek, verandert de nieuwsbrief. De opmaak wordt strakker, er is een duidelijk redactiebeleid en er verschijnen meer schaakhistorische artikelen, waarbij Max Euwe uiteraard vaak centraal staat.

De laatste jaren wordt het archief van het MEC geleidelijk ontsloten, en ook dat levert ideeën voor artikelen op. De nieuwsbrief wil op deze manier een bijdrage leveren aan het vastleggen van de Nederlandse schaakgeschiedenis.

---------- ADVERTENTIE ----------

‘Ik had altijd heel goed contact met Euwe’

Jan Timman zeventig jaar, MEC 35 jaar

Bart Stam en Minze bij de Weg

Op 14 december 2021 viert Jan Timman zijn zeventigste verjaardag. Reden om voor de honderdste nieuwsbrief af te reizen naar Arnhem om met de grootmeester-eindspel-componist-schrijver van gedachten te wisselen over zijn herinneringen aan de grand maître, de rol van het Max Euwe Centrum, zijn passie voor eindspelstudies en zijn niet aflatende boekenproductie. ‘Ik had altijd heel goed contact met Euwe’.

Jan Timman voor zijn vitrine met bijzondere schaakspellen. (Foto Bart Stam)

Al weer zo’n vijftien jaar woont Jan Timman samen met zijn vrouw Geertje en twee katten in de Arnhemse binnenstad. Om er te komen moet de bezoeker eerst twee lange trappen op, maar dan heeft men ook wat: twee ruime verdiepingen van in totaal 180 vierkante meter, waar de grootmeester zonder moeite zijn circa 2500 schaakboeken kan huisvesten.

Voordat het interview begint laat Timman ons eerst twee vitrines zien in de woonkamer. ‘Kijk, hier staan de originele Staunton-schaakstukken. En dit zijn de Régence-stukken, genoemd naar het beroemde schaakcafé in Parijs.’ Het interview vindt plaats op de zolderetage waar de schaakboeken staan en ook diverse schaakborden. Beide katten hebben zich inmiddels uit de voeten gemaakt en laten zich tijdens het interview ook niet meer zien. Timman schenkt thee.

Hoe is het om zeventig te worden?

‘Zeventig is natuurlijk wel een bijzondere leeftijd. Al hecht ik tegenwoordig veel minder waarde aan verjaardagen dan vroeger. Wel vind ik het bijzonder dat er voor mijn zeventigste verjaardag een internationaal eindspelstudietoernooi is georganiseerd. Dat is vooral het initiatief van Jan Sprenger. Ook Harold van der Heijden, de KNSB en Hans Böhm zijn erbij betrokken. Sprenger is een Duitse grootmeester en filosoof, terwijl Harold van der Heijden - beheerder van een database met ruim 93.000 eindspelstudies - toernooidirecteur is. De KNSB doneert een bescheiden prijzengeld en een aantal

boeken, terwijl mijn vriend Hans Böhm een persoonlijke donatie heeft gedaan.'

'Er zijn maar liefst 94 studies binnengekomen. Dat is heel erg veel, misschien is het wel een record. Mogelijk doordat er geen specifiek thema was. Uit deze inzendingen heb ik inmiddels een eerste schifting gemaakt van 36 studies, waaruit ik de prijswinnaars zal kiezen. Harold van der Heijden heeft mij alleen de studies met nummers opgestuurd, dus zonder de namen van de componisten. Als ik medio november klaar ben met de jurering, waarbij Erwin l'Ami mij helpt, krijg ik pas de namen te zien om vervolgens het juryrapport te schrijven. De prijswinnaars worden bekendgemaakt op 14 december.'

Wat zijn je herinneringen aan Max Euwe?
'Ik heb altijd heel goed contact gehad met Euwe, ondanks ons leeftijdsverschil van vijftig jaar! Ik heb hem voor het eerst ontmoet tijdens een V&D-simultaan in Den Haag in mei 1962. Ik was toen tien jaar en speelde toen met veel moeite remise. In 1971 heb ik nog een keer tegen Euwe gespeeld tijdens het NK snelschaken in Weesp, waar ik toen ook kampioen werd.'

'Ik kende zijn naam echter al veel eerder. Mijn vader had als wiskundige ook belangstelling voor schaken. Hij had voor de oorlog de complete serie openingsboeken van Euwe aangeschaft en ook de boeken *Keur van zijn beste partijen* en *Oordeel en Plan*. Samen met mijn oudere broer Ton speelde mijn vader alle partijen na uit die boeken. Omdat ik jonger was deed ik daar niet echt aan mee, maar later heb ik alle schaakboeken uit mijn ouderlijk huis intensief bestudeerd, ook *Zo speelt Botwinnik*. De boeken van Euwe hebben mij dus voor een deel gevormd als schaker, zeker in het begin.'

'Mijn ouders kenden Euwe ook persoonlijk goed. Mijn moeder heeft wiskundeles van hem gehad op de meisjes-HBS in Amsterdam-Zuid, het huidige Joke Smitcollege. Mijn vader had na de oorlog regelmatig contact met Euwe. Vooral toen hij na WO II voor het Mathematisch Rekencentrum werkte, en later ook als hoogleraar zuivere en toegepaste wiskunde aan de TH Delft.'

'Toen mijn vader in 1975 plotseling overleed, heeft Euwe mijn moeder een zeer warme condoleancebrief gestuurd. Onlangs vond ik een handgeschreven uitnodiging van Euwe aan mijn moeder om een partij bij te wonen uit de match Aljechin-Euwe in 1935.'

'In 1975 zouden Euwe en ik in Hilversum een korte match spelen van twee partijen. Dat idee kwam uit de Nederlandse schaakgemeenschap. Maar het ging niet door doordat mijn vader vlak daarvoor overleed. Eigenlijk zag ik daarvoor ook al op tegen die match, net als Euwe zelf trouwens.

Ik speelde destijds veel internationale toernooien en deze tweekamp paste daar niet goed in. Euwe was destijds al 74 en schaakte nauwelijks nog. Ik ben nog bij hem thuis geweest in Amsterdam-Buitenveldert om het te bespreken. Hij had er alle begrip voor dat ik niet zou spelen.'

'Mijn plaatsvervanger was Genna Sosonko. Vooral in de eerste partij speelde Euwe heel goed. Hij had beslissend voordeel maar werd waarschijnlijk moe en de partij verzandde in remise. Ik ben inmiddels bezig met een nieuw boek (*Selected Games*), waarin ik de tachtig beste partijen van Euwe wil bespreken. Dit wordt zeker de laatste partij uit dat boek.'

Jan Timman tegen Max Euwe tijdens het NK snelschaak in Weesp op 5 juni 1971. (Foto NA)

Wanneer moet dat boek verschijnen?
'De bedoeling is medio 2023. Mijn voorstel is om het boek niet alleen in het Engels maar ook in het Nederlands uit te brengen, omdat ik denk dat daar voldoende belangstelling voor is. Met uitzondering van de jaarboeken van New in Chess schrijf ik trouwens al mijn boeken in het Nederlands voordat ze worden vertaald.'

'Ik wil vooral winstpartijen van Euwe opnemen die niet zo bekend zijn, bijvoorbeeld uit zijn matches tegen Réti en Maroczy in 1920 en 1921. Tegen Réti won hij een prachtige partij met een dubbelfianchetto. Ik vermoed dat Euwe te bescheiden was om die partij te publiceren, waarschijnlijk omdat hij die match verloor.'

'Ook de partij tegen Yanofsky uit de eerste ronde van het Staunton-toernooi, 1946 in Groningen, komt er zeker in. Met hulp van de computer heb ik tal van interessante ontdekkingen gedaan die Kasparov niet geeft in *My Great Predecessors*. Op 13 april 2022 zal ik een lezing geven in het MEC die geheel gewijd zal zijn aan de schaker Max Euwe.'

Wat heeft Euwe voor jou gedaan?
'Veel. Hij heeft er, samen met het Leo van der Kar Sportfonds, in 1969 en 1971 voor gezorgd dat ik naar de Sovjet-Unie kon voor een trainingsprogramma. In 1978 waren Euwe en Waling Dijkstra de drijvende krachten achter het Timman-comité om mij te steunen in de WK-cyclus.'

Hoe was Euwe als mens?
'Hij had een enorme werklust en werkte met dagelijkse tijdsschema's, er mocht geen minuut verloren gaan. In *Timman's Titans* heb ik een grappige anekdote opgenomen over die karaktereigenschap. Ik zou een keer 's ochtends vroeg met Ineke Bakker meerijden naar de opening van het NK in Leeuwarden, waarbij we eerst Euwe zouden ophalen. Toen we bij zijn appartement in Amsterdam-Buitenveldert arriveerden, stond hij echter niet buiten te wachten zoals afgesproken. Nadat Ineke Bakker had aangebeld, kwam Euwe naar buiten en verontschuldigde zich: hij had gedacht dat ik wel niet op tijd wakker zou zijn en dat het minimaal tien minuten later zou worden. Daarom was hij nog maar wat gaan werken!'

Verschillende karakters en verschillende generaties?
'Ja en nee. Ik werk weliswaar niet met tijdschema's zoals Euwe deed, maar ik wil ook zaken op tijd afronden. Toen Euwe na de oorlog een paar jaren schaakprofessional was, had hij het daar ook duidelijk moeilijk mee. Hij had bij Aljechin van nabij meegemaakt hoe onzeker dat bestaan was.'

'Aan het eind van zijn leven, toen hij geen FIDE-president meer was, had hij moeite zijn tijd in te vullen. Sosonko heeft daar over geschreven. Waarschijnlijk heeft hij daarom als FIDE-president ook zoveel gedaan, inclusief alle verre reizen. Je kunt je afvragen of al die moordende reisschema's wel gezond waren voor iemand die de zeventig al was gepasseerd. Ik zou er niet aan moeten denken.'

Vijf jaar na zijn dood was het MEC in 1986 een feit. Heb jij nog een rol gespeeld in de oprichting?
'Nee, mijn betrokkenheid kwam pas later. Uiteraard vond ik de oprichting van een nationaal schaakcentrum een goed idee en dat vind ik nog steeds. Pas in de jaren negentig, toen de Schaakacademie voor jeugdtalenten was gestart, ben ik meer betrokken geraakt bij het MEC. Zo heb ik diverse trainingen gegeven aan jeugdspelers. Ook kwam ik vaak op bezoek om de nieuwste schaaktijdschriften en -boeken te bestuderen, ik had goed contact met Eveline Dirksen (bureaumedewerkster van het MEC van 1986 tot 2007 – red). Zeker voor de komst van het internet waren dat belangrijke bronnen voor topspelers. Eigenlijk is dat nog steeds zo, want voor mijn laatste boek *The Unstoppable American* heeft Eddy Sibbing mij geholpen met informatie uit schaaktijdschriften van die periode. Ik doe voor mijn boeken altijd veel research. Hoewel je tegenwoordig veel op internet kunt vinden en ik hier thuis ook veel materiaal heb, is het Max Euwe Centrum dan heel handig.'

'Verder heb ik voor het MEC diverse simultaans gegeven en ben ik ook al geruime tijd adviseur topschaak. Vanaf 2015 geef ik in het najaar een training voor clubschakers. Daarbij behandel ik voor de pauze actuele grootmeesterpartijen en na de pauze eindspelstudies.'

Wat zijn volgens jou de kerntaken van het Max Euwe Centrum?
'Ik denk dat het Max Euwe Centrum een belangrijke dubbelfunctie heeft als bibliotheek èn museum. Ik vind het trouwens positief dat Paul van der Sterren voorzitter is geworden. Niets ten nadele van vorige voorzitters, maar een grootmeester heeft doorgaans toch een groter netwerk in de schaakwereld. Net

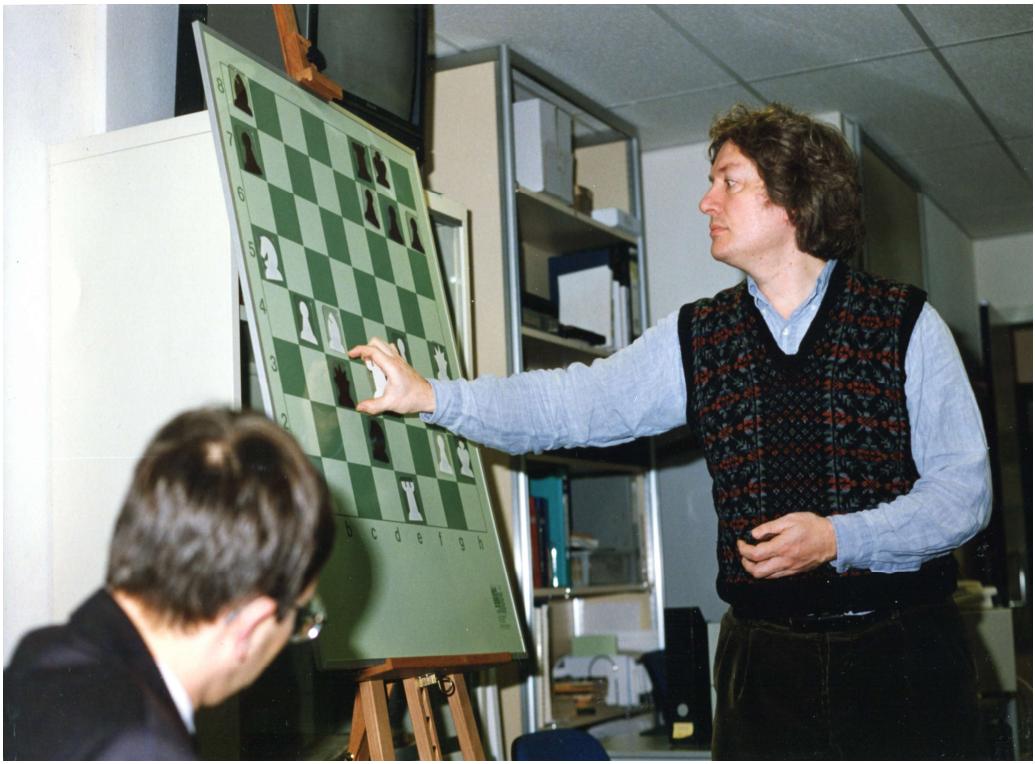

Timman geeft training aan de Schaakacademie terwijl hoofddocent Van Wijgerden toekijkt.

zoals Kees Snoep dat had in de financiële wereld en veel nieuwe sponsors wist aan te trekken.'

'Wel vind ik het jammer dat er op de huidige locatie geen ruimte is om het museum uit te breiden. Ik blijf het verder schandalig vinden dat de gemeente Amsterdam ruim vijf jaar geleden besloot om de jaarlijkse subsidie stop te zetten. Een dergelijk schaakcentrum heeft toch een enorme educatieve en culturele meerwaarde voor de stad. Misschien zou het MEC eens moeten onderzoeken of er in andere steden meer mogelijkheden zijn: een grotere locatie en ook een gemeentebestuur dat wel subsidie wil geven.'

Laten we het hebben over eindspelstudies. Wanneer is die passie begonnen?

'Toen ik een jaar of negentien à twintig was, heb ik mijn eerste studies gemaakt. Destijds was het natuurlijk, zonder computer, veel lastiger om een foutloze studie te componeren. Veel studies van vroeger blijken incorrect te zijn. Nu zijn er ijzersterke programma's om varianten te controleren en natuurlijk ook de database van Harold van der Heijden, opgesplitst naar diverse thema's.'

'Toch zal het maken van een eindspelstudie altijd creatief mensenwerk blijven. Het begint met een idee van de componist zelf,

Jan Timman geeft in 2010 simultaan aan familieleden van Euwe. (Foto Bas Beekhuizen)

waarbij de computer niets meer is dan een handig hulpmiddel. Zelf haal ik mijn ideeën voor nieuwe studies uit eindspelspelen van toernooipartijen, maar ook door het bekijken van oude studies en het snuffelen in de databank.'

'Als ik een incorrecte studie van vroeger zie, en het thema spreekt mij aan, vind ik het leuk om te onderzoeken hoe ik de compositie kan verbeteren. Daar speelt voor mij de schaakcultuur mee: vergelijk het met het restaureren van oude gebouwen. In deze boeken (Timman laat een exemplaar zien met handgeschreven notities) maar vooral in mijn computer heb ik veel ideeën opgeslagen om later nog eens te gebruiken.'

'In de jaren tachtig en negentig, toen ik nog veel partijen speelde, maakte ik zo'n tien studies per jaar. Daarna is mijn productie flink omhoog gegaan. In 2018 kwam ik uit op tachtig composities. Dit jaar heb ik tot medio oktober zo'n 42 nieuwe studies gemaakt.'

Speel jij momenteel nog partijen?

'Nee, momenteel is het stil op dat front. In maart 2020 heb ik met Wageningen mijn laatste partij gespeeld in de KNSB-competitie en ik weet niet of ik op korte termijn weer ga spelen. Ik ben weliswaar volledig gevaccineerd, maar heb geen zin om te spelen met een mondkapje of QR-code. Bovendien speel je in de KNSB-competitie vaak in slecht geventileerde zalen dicht bij elkaar.'

‘Ik kreeg nog wel een uitnodiging voor het knock-out toernooi in Hoogeveen maar daar ben ik niet op ingegaan. Ik vond de omstandigheden niet prettig en ben ook niet zo goed in korte matches. Een tweekamp van bijvoorbeeld zes partijen, zoals tegen Jorden van Foreest in 2015 of Zhansaya Abdumalik in 2019 had ik nog wel willen spelen.’

‘In de Bundesliga speel ik nog voor Düsseldorf SK, maar ook dat ligt momenteel stil. Schaken in Duitsland vind ik helemaal onaantrekkelijk, omdat je daar verplicht een mondkapje moet dragen als je niet aan het bord zit. Daar voel ik mij niet comfortabel bij.’

De laatste jaren ben je zeer productief als boekenschrijver. Wat is de verklaring daarvoor?

‘Ik heb altijd graag geschreven, zowel over schaken als over andere thema’s. Zo verschijnt er binnenkort een essay van mij in een beperkte oplage over Jorge Luis Borges, een van mijn favoriete schrijvers. Sinds 1972 heb ik zo’n dertig boeken geschreven, de meeste over schaken maar ook *64+1. De ontdekking van de Hemel in 65 velden*. Dat is een introductie op de roman van Mulisch.’

Ben je in de loop der jaren ook beter gaan schrijven?

‘Dat is moeilijk om van jezelf te zeggen maar ik denk het wel. Ik denk dat mijn stijl volwassener is geworden. Dat komt deels door ervaring en door het lezen van schrijvers als Mulisch, Hermans, Reve en Borges. Maar ik heb ook veel baat gehad van mijn contacten met de redacteuren van De Bezige Bij.’

Hoe kom je aan ideeën voor nieuwe boeken?

‘Deels bedenk ik ze zelf, deels komen ze van anderen. Zo is het boek *Schakers Portretten* eigenlijk ontstaan doordat ik voor het tijdschrift *Matten* al portretten had geschreven over Tal en Botwinnik.’

‘Het idee voor het boek *The Longest Game*, over de WK-matches tussen Kasparov en Karpov, komt van Allard Hoogland van New in Chess. Aanvankelijk zag ik er niet veel in omdat ik dacht dat die 144 partijen wel afdoende waren geanalyseerd. Maar toen ik mij ging verdiepen in de achtergronden ontdekte ik allerlei nieuwe zaken. Voldoende voor een nieuw boek.’

Het boek over de successen van Fischer in 1970 en 1971 zou oorspronkelijk ‘The Road to Reykjavik’ gaan heten. Maar toen ontdekte Allard Hoogland dat Tibor Karolyi van Quality Chess bezig was met een boek met dezelfde titel. Toen hebben we besloten om de titel te veranderen in *The Unstoppable American* en de publicatiedatum naar voren te halen. Dat betekende wel even flink doorwerken maar het is gelukt!’

Welke boeken wil je nog schrijven?

‘Als het boek over Euwe klaar, wil ik graag nog eens een boek schrijven over eindspelstudies. En ik wil graag nog eens mijn memoires schrijven. Dat moet een ander boek worden dan de biografie *De Geest van het Spel* van John Kuipers uit 2011, want dat vind ik toch niet zo’n goed boek. Beide boeken hebben geen haast, ik denk dat ik vrij lang zal leven.’

Schaak & Go winkel Het Paard

feliciteert het MEC met de 100e nieuwsbrief!

Spellen en puzzels sinds 1987

Haarlemmerdijk 173 1013 KH Amsterdam +31 (0)20 6241171
info@schaakengo.nl www.schaakengo.nl

Euwes reizen en de groei van de FIDE

Peewee van Voorthuijsen en Eric de Winter

Reizen deed Euwe altijd al graag. Toen hij in 1970 op het congres in Siegen werd gekozen tot FIDE-president, mocht hij dat dan ook in zijn nieuwe rol. Euwes uitgangspunt was dat de wereldschaakbond meer leden nodig had dan bij zijn aantreden. Een mooi streven, maar lukte dat ook? En hoe veranderde de FIDE daardoor? Hierop proberen we de antwoorden te geven in dit artikel.

Het klinkt zo eenvoudig: wat is de groei van de FIDE onder Euwes presidentschap? De eerste zoektocht leidt naar de FIDE-website en naar het ledenoverzicht. Helaas, daar ontbreekt vaak het jaartal bij 'Joined FIDE'.

Wat daarvan de reden ook moge zijn, dan maar verder zoeken in het *FIDE Golden Book 1924 – 2016*. Helaas, na een zorgvuldige spelling van tientallen bladzijden blijven er nog steeds vragen over. Ook de voortreffelijke site Chess Notes van Edward Winter (www.chesshistory.com) kan alleen maar de vraag stellen bij item 11113: *'Ideally, we wish to go further, with the running total of members throughout the Federation's history. Do readers know whether such a list already exists?'*. Het beste dat we hebben gevonden, is de Duitstalige Wikipedia-pagina over de FIDE (de.wikipedia.org/wiki/FIDE). Met een keurige grafiek van de landen en het tijdperk wanneer ze lid werden. De aan het slot genoemde aantallen zijn dus helaas onder voorbehoud…

Onaangename verrassing

Euwe werd met algemene stemmen gekozen. Dat had hij overigens zelf als voorwaarde gesteld. Toch kreeg hij bij zijn kandidaatstelling het jaar daarvoor (1969) op het congres in San Juan (Puerto Rico) een onaangename verrassing te verwerken, zo lezen we in *de Volkskrant* van 1 oktober 1970: 'Elke keer als ik in Rusland was, vroeg de voorzitter van die Sovjet-schaakbond - en met hem het hele bestuur- of ik akkoord ging. Maar toen gebeurde er iets heel merkwaardigs. Op dat congres van San Juan schoof een Russische afgevaardigde, genaamd Rodionov, nog een andere kandidaat naar voren, de Tsjechoslowaak Sajtar. Euwe: 'Een goede kandidaat, dat moet ik zeggen, maar ik was uiteraard wél verbaasd.' Zelf belde de grand maître met Moskou om te horen hoe het nu precies zat. 'Ook daar verbijstering. Rodionov had het allemaal verkeerd begrepen en het was een misverstand. De Russische schaakbond wees daarop de wereldkampioen, Boris Spasski, een der vele bewonderaars van Euwe, aan als officiële afgevaardigde. Maar professor Euwe liet nogmaals duidelijk uitkomen dat hij alleen met ondersteuning van de belangrijkste schaaknaties zijn kandidatuur handhaafde, in de eerste plaats dus van Rusland.'

Goed, dat was geregeld. Op het FIDE-congres in Siegen een jaar later (1970) liep alles op rolletjes. De klus kon beginnen. Euwe had twee voornemens gesteld voor zijn presidentschap: een nieuwe formule voor het wereldkampioenschap en de groei van

het aantal leden. Dat laatste mede om de financiën een solide basis te geven.

Het eerste doel begint al tijdens de match Sovjet-Unie tegen de Rest van de Wereld in Belgrado, maart-april 1970. Hij vraagt de daar aanwezige wereldtop met ideeën te komen, en Keres pakt dat op. Dat onderwerp laten we hier verder met rust.

'Ik wil de boer op'

De promotiereizen van Euwe beginnen meteen al. Daarvan doet hij kond in *Schaakbulletin 54*. In de Hollandsche Club in Singapore - ooit ontmoetingspunt voor Nederlanders, nu een luxe hotel - wordt hij aangesproken door Henk Knipscheer. Euwe: 'Bij het aanvaarden van mijn taak als president van de wereldschaakbond heb ik gezegd dat ik niet van plan was om vanuit Amsterdam de schaakwereld te besturen. Nee, ik wilde de boer op. Daarom heb ik vorig jaar bezoeken gebracht aan Midden- en Zuid-Amerika, en ook aan Canada en de VS. Het belangrijkste doel van mijn reis is het leggen van persoonlijke contacten.'

Euwe op bezoek bij de Maroczy Chess Club van Sydney op 20 maart 1972. (Foto privé-archief Max Euwe)

Wat zijn volgens de grand maître de voornaamste problemen in Azië? 'De lange afstanden.(...) Nu ik aan het eind van mijn Aziatische en Australische reis (Tokio, Hong Kong, Manilla, Brisbane, Sydney en Singapore, red.) ben gekomen, zal ik voorstellen een nieuwe zone te creëren voor Australië en Nieuw-Zeeland.'

Hebt u nog contact gehad met China? 'Helaas niet. Ik heb een mooie brief aan Tsjoe En-lai (premier van China tijdens Mao Zedong, red.) geschreven, maar tot nu toe nog geen antwoord ontvangen.'

De eerste resultaten zijn al te zien op het FIDE-congres in Vancouver 1971, waar Guatemala (voorlopig) en Nicaragua toetreden tot de FIDE. In 1972 is er maar één onderwerp dat de tongen beweegt: de 'Match van de Eeuw' tussen Fischer en Spasski. Dat vergt alle energie van Euwe, dus reizen staan even op een laag pitje. Maar het volgend jaar (1973) is het weer raak. Euwe bezoekt wederom Midden- en Zuid-Amerika en het Caribisch gebied, tenslotte was Rabell Mendez uit Puerto Rico zijn vicepresident. Zijn bezoeken aan Panama, El Salvador, Suriname, Curaçao, Aruba en Bonaire waren vooral bedoeld om de nieuwe leden te ondersteunen, zo denken we.

Dat het niet allemaal pais en vree is op de eilanden blijkt als tijdens het bezoek van Euwe de *Amigoe di Curaçao* van 29 november 1973 melding maakt van 'waarom prof. dr. Max Euwe van zijn trip naar de Antillen liefst vijf dagen doorbrengt op Aruba, terwijl Curaçao en Bonaire het slechts met een bezoek van één dag van de ex-wereldkampioen moeten stellen. Deze regeling druist in tegen alle verhoudingen. Men bedenke alleen maar dat op Curaçao meer schakers zijn dan de hele Ne-

derlandse Antillen bij elkaar, terwijl op Bonaire het aantal ongeveer overeenkomt met dat van Aruba.' Deze redenering volgend zou Euwe zijn reizen moeten beperken tot de Sovjet-Unie!

Donderwolken

Tijdens het congres in Skopje (1972) zijn de Nederlandse Antillen samen met Trinidad & Tobago en Jamaica lid geworden van de FIDE. Dat begint op te schieten voor de Midden-Amerikaanse zone. In 1974 zullen daar nog Suriname, de Bahama's en de Britse Maagdeneilanden bij komen.

Maar op het congres van 1974 in Nice verschijnen ook donderwolken aan de hemel. Eerder, in Skopje, had de Sovjet-Unie voorgesteld - *'following the decisions of the United Nations'* - de uitsluiting van Rhodesië en Zuid-Afrika te overwegen. Nu waren er in de jaren zestig en zeventig nogal wat VN-resoluties over Zuid-Afrika. Bij de zomer- en winterolympiades was dat land al sinds 1964 uitgesloten van deelname.

In 1970 kwam daar de uitsluiting bij van het IOC. Euwe had gevraagd om meer informatie en beloofde op een volgend congres een rapport voor te leggen. In 1974 reisde hij daarvoor opnieuw naar Zuid-Afrika. Het rapport was gunstig voor dat land maar werd fors aangevallen. Marokko diende een motie in om beide landen in zuidelijk Afrika tijdelijk uit te sluiten van door de FIDE georganiseerde wedstrijden 'tot verdere duidelijkheid is verkregen.'

Dilemma voor Euwe

Dit stelt Euwe voor een dilemma. Dat beschrijft hij in een brief van 20 juli 1974 aan Pfundt, de toenmalige voorzitter van de Zuid-Afrikaanse schaakbond. Omdat dit een zeer goed beeld geeft van het denken van Euwe, geven we hieronder de relevante passage volledig weer:

'I could understand that in your country, part of the blame would be put on me. And this is right to a certain extent. Apart from the report – which was definitely favourable for the South African Chess Federation – I could have held a speech trying to stop the incitement. I did not do that and only corrected some of the attacks on my report. Why did I not fight back? I was convinced it would lead nowhere. As you probably know a motion was moved with signatures to expell South Africa and Rhodesia. This case was lost anyway, as was already clear in the Central Committee where the votes were 17 to 3. The result of a vehement arguing from my side would have been the loss of a second case: my re-election. You should not think that I personally attach much value to my presidency, but it would have been fatal for FIDE if the seat had gone to Puerto Rico. They are good-willing people, but they simply cannot make it.'

Toekomstperspectief

Euwe schetst wel een toekomstperspectief. Er was ook een alternatieve resolutie ingediend die de blaam niet bij de Zuid-Afrikaanse schaakbond legde, maar bij de regering van dat land. Euwe is van plan de zaak in 1976 weer aan de orde te stellen, en als uiterste mogelijkheid de toelating afhankelijk te maken van zijn aftreden in 1978 – even aangenomen dat hij een goede opvolger had gevonden.

De resolutie van Marokko wordt aangenomen met 26 landen voor, 17 tegen (waaronder Nederland) en 21 blanco stemmen. Zuid-Afrika trekt zich als reactie

meteen terug van de Olympiade die tegelijkertijd aan de gang is.

In zijn antwoord op de brief van Euwe geeft Pfundt aan dat hij de uitsluiting van zijn land natuurlijk betreurt. Zeker gezien de smalle basis daarvoor: 26 van de 64 landen waren voor, geen meerderheid. Verder benadrukt hij dat de Zuid-Afrikaanse schaakbond niet het Centraal Comité van de FIDE wil volgen. *'As long as political considerations prevail in FIDE, it will be impossible for us to offer our cooperation.'*

Reizen naar Afrika

Duidelijk is dat Euwe meteen ook zijn plan heeft getrokken: het jaar 1975 staat in het teken van weer uitgebreide reizen. Eerst staat Afrika op het programma. Een rondreis van anderhalve maand met bezoek aan zes landen. Vier hoofddoelen: Senegal, Ghana, Nigeria en Zambia met daarnaast korte bezoekjes aan Kameroen en Congo-Brazzaville. Euwe zou aanvankelijk ook naar Zaïre gaan. 'Maar onze vertegenwoordiger zei, dat er daar een revolutie op komst is! Als president Mobutu een conferentie geeft, mag niemand anders dat. En hij doet het dagelijks. Dus ik kan beter niet gaan. Maar misschien zijn ze gewoon organisatorisch nog niet klaar voor mijn komst en kan ik alsnog gaan' lezen we in *de Volkskrant* van 11 januari 1975.

Drie van de vier landen worden in 1976 lid van de FIDE, dus dat was een mooi resultaat. Het buitenbeentje is Senegal. Een land van zeer sterke dammers, maar schakers? Blijkbaar is dat ook een vraag die bij meer lezers leeft. Zo haalt Lodewijk Prins in *Het Parool* van december 1979 een briefschrijver aan: 'Vertelt u nog eens over schaken in Afrika, vraagt de heer W.P. Kwik. Zijn er schaaktalenten in landen als Mali, Senegal? In Mali of Senegal niet minder dan in Gambia of de Seychellen maar er is nog niet veel achtergrond, geschiedenis, traditie, cultivatie, ervaring op hoog peil of contact met internationale literatuur en de schaakwereld daaromheen. Ook met nog zo veel predispositie schieten internationale meesters niet als paddenstoelen uit de grond.' Senegal zal in 1980 lid worden van de FIDE. Maar een sterk schaakland? Wanneer we vandaag naar spelers met een hogere rating dan 2100 zoeken, vinden we er geen één.

Max en Caro Euwe op een van hun bezoeken aan Azië. (Foto privé-archief Max Euwe)

China

De belangrijkste reis die Euwe tijdens zijn presidentschap maakt voor de FIDE vindt in 1975 plaats: hij gaat, samen met zijn vrouw, naar China. Nadat Nixon in 1972 naar China was gegaan - wat tot de langzame opening van het land had geleid - was China tijdens de bijeenkomst in Penang (Maleisië) in 1974 voorlopig toegelaten tot de FIDE. Euwe komt enthousiast terug van de reis en is onder de indruk van het schaakpeil. Hij ontmoet een speler van grootmeestersterkte, aldus Lodewijk Prins in *Het Parool* van 28 februari 1976: 'De gunstige schaakgezindheid in China vindt meer en meer voedsel in het optreden van talenten die al enige internationale aandacht voor zich hebben opgeëist. Nauwelijks was China als lid van

FIDE geregistreerd of het trad in Peking, Sjanghai en Hangzhou als gastheer op van een beproefd Filipijns tiental waartegen het een eervolle 25-35 nederlaag leed. FIDE-president Euwe, wervende motor van het bestuur, verklaart dat aan Chi Chung-shuan, met wie hij in november twee partijen wisselde, de kracht van een grootmeester mag worden toegeschreven.'

Tegenwoordig is China niet meer weg te denken van de top van de schaakwereld. Zo heeft China de Olympiade (2014 en 2018) en de vrouwenolympiade (1998-2004, 2016-2018) gewonnen. Daarnaast levert China in 1991 een eerste wereldkampioene, Xie Jun, en heeft het sinds 2016 de wereldtitel bij de vrouwen stevig in handen. Alleen ene Carlsen houdt de mannelijke schaaktroon bezet…

Zuid-Afrika weer toegelaten

In 1976 vindt weer een congres plaats, deze keer in Haifa. Dat vraagt natuurlijk om problemen. Was in 1964 alles nog pais en vree tijdens de Olympiade in Tel Aviv, in de jaren daarna waren de moeilijkheden steeds toegenomen. Daar zijn de oorlogen van 1967 en 1973 natuurlijk mede debet aan. Conform Euwes suggestie tegen Pfundt wordt voorgesteld Zuid-Afrika weer toe te laten. En de stemming laat aan duidelijkheid niet te wensen over: 38 voor en 3 tegen. Tja, aangezien de Oost-Europese en vele Afrikaanse landen niet aanwezig waren was dat te verwachten. Maar er is ook goed nieuws: maar liefst negen nieuwe landen treden toe tot de FIDE.

Naast de gewone Olympiade is er ook een tegen-Olympiade in Tripoli. Daar doen iets minder landen mee, maar een aantal deelnemende landen zullen Euwe pijn gedaan hebben: Pakistan, Irak, Nicaragua, Sri Lanka, Algerije, Trinidad & Tobago, Libië, Jordanië, Oeganda en Gambia. Had hij daarvoor nou zoveel moeite gedaan om die landen bij de FIDE te laten aansluiten? Dat alle deelnemers in Tripoli aangaven graag lid te willen worden - dan wel blijven - van de FIDE zal het bloeden niet echt gestopt hebben.

FIDE-medewerkster Eveline Dirksen ondersteunt Caro Euwe. (Foto privé-archief Max Euwe)

De laatste uitdaging

Dan wacht Euwe de laatste uitdaging: er wordt in 1977 - als reactie natuurlijk op het besluit van Haifa - een speciale vergadering belegd in Luzern. Met één thema: de mogelijke uitsluiting van Zuid-Afrika. Eerst gaat Euwe - samen met Campomanes - op reis naar Zuid-Afrika in juni 1977 om weer een rapport samen te stellen. Een vol programma, maar heel weinig lijkt te maken te hebben met het doel van de reis. Alleen de eerste morgen is er overleg met de minister van sportzaken en een lid van het parlement. Hadden beiden al het idee dat het een gelopen zaak was?

Op het bijzondere congres zijn 51 landen aanwezig. Campomanes doet het woord - het officiële rapport wordt niet in detail

besproken zoals in 1974. In het *FIDE Golden Book 1924-2016* lezen we: *'and following the departure of 18 federations who left the meeting, the following resolution was unanimously approved'*. En dan volgt de resolutie zelf, met de bekende opzet: veroordeling van de Zuid-Afrikaanse regering, erkenning van het werk van de Zuid Afrikaanse schaakbond en de consequenties: tijdelijk terugtrekken van Zuid-Afrika en – als zoethoudertje – de instelling van een Permanente Commissie.

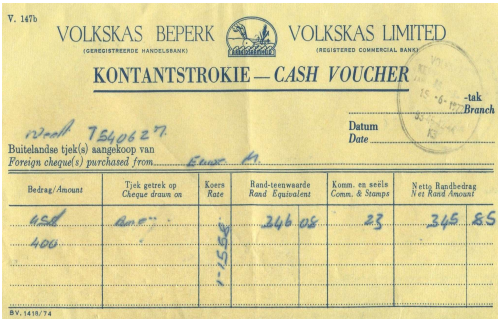
V. 147b

VOLKSKAS BEPERK (GEREGISTREERDE HANDELSBANK) VOLKSKAS LIMITED (REGISTERED COMMERCIAL BANK)

KONTANTSTROKIE — *CASH VOUCHER*

-tak *Branch*

Datum *Date*

Buitelandse tjek(s) aangekoop van *Foreign cheque(s) purchased from*

Bedrag/*Amount*	Tjek getrek op *Cheque drawn on*	Koers *Rate*	Rand-teenwaarde *Rand Equivalent*	Komm. en seëls *Comm. & Stamps*	Netto Randbedrag *Net Rand Amount*
400			346 05	23	345 85

BV. 1418/74

Euwe bewaarde alles. Hier het 'kontantstrokie' van 15 juni 1977 in Zuid-Afrika. (Foto privé-archief Max Euwe)

'Trust, but verify'

Wanneer je dat natrekt in de Nederlandse kranten van die tijd ('trust, but verify' zou Reagan zeggen) komt een ander beeld naar voren. Zo lezen we in *De Telegraaf* van 25 juli 1977: 'Het voorstel tot uitsluiting van Zuid-Afrika werd ingediend door de Sovjet-Unie. De tweede voorzitter van de schaakbond van de Sovjet-Unie, Boris Rodionov, zei tot de aanwezigen dat het toelaten van Zuid-Afrika een fout is geweest, die tijdens deze vergadering diende te worden gecorrigeerd.' En na het voorstel van de Permanente Commissie voor Zuid-Afrika wordt de resolutie in stemming gebracht. Uitslag: 28 voor, 23 tegen. Daarna verlaten de afgevaardigden van een aantal westelijke landen de bijeenkomst. Twee dagen later kunnen we in de eerdergenoemde krant lezen: 'Liefst 23 westerse schaakbonden hebben gewaarschuwd dat er zonder twijfel een scheuring in de internationale bond, de FIDE, zal ontstaan als de Sovjet-Unie voortgaat de bond te "misbruiken" voor politieke doeleinden.'

In 1978 treedt Euwe terug als president tijdens het congres van Buenos Aires. Zijn opvolging heeft nog wel wat voeten in de aarde. Ólafsson is officieel voorgedragen door de IJslandse schaakbond, maar hij heeft twee tegenkandidaten: Gligoric en Rabell Mendez, de vicepresident onder Euwe. Er was blijkbaar grote angst dat Rabell Mendez in de eerste stemronde de absolute meerderheid zou krijgen, maar niets bleek minder waar. De eerste stemronde laat amper licht tussen de kandidaten: Rabell Mendez 31, Ólafsson 30 en Gligoric 29. Eén ongeldige stem, waarbij de naam van Gligoric doorgestreept is. Daarbij dient te worden opgemerkt dat een aantal afgevaardigden meespeelde in de Olympiade en wellicht achter het schaakbord zat tijdens de stemming. De eindstemming tussen de twee hoogsten wordt overtuigend door Ólafsson gewonnen met 57 tegen 34.

Heeft Euwe zijn doelen bereikt? Wat aantal FIDE-leden betreft zeker: bijna dertig nieuwe leden. Dat leidde echter tot een heel andere machtsverhoudingen: tenslotte heeft ieder land één stem, net zoals bij de Verenigde Naties. De politiek was ook bij de FIDE binnengedrongen.

Congres	Jaar	Nieuwe leden	Totaal
Siegen	1970	Faeröer, Rhodesië, Wales	79
Vancouver	1971	Nicaragua, Guatemala (voorlopig)	80
Skopje	1972	Irak, Jamaica, Nederlandse Antillen, Syrië, Trinidad & Tobago	84
Helsinki	1973	Pakistan	85
Nice	1974	Algerije, Bahama's, Britse Maagdeneilanden, Jordanië, Suriname, Zaïre	90
Penang	1974	China (voorlopig)	90
Bergen	1975	Ghana (voorlopig), Honduras (voorlopig) Nigeria (voorlopig), Zambia (voorlopig)	90
Haifa	1976	Bermuda, China, Ghana, Guyana, Honduras, Mauretanië, Nigeria, Papoea Nieuw Guinea, Zambia	98
Caracas	1977	Verenigde Arabische Emiraten, Jemen	100
Buenos Aires	1978	Gambia, Libië, Mali, Mauritius, Oeganda, Seychellen, Sri Lanka	106

Bronnen:

* FIDE Golden Book 1924 - 2016 (auteur: Iclicki)
* Euwe-archief in het Max Euwe Centrum
* Schaakbulletin 54

Geraadpleegde websites:

* http://www.chesshistory.com
* https://fide.com/
* https://www.delpher.nl/
* https://www.wikipedia.de/

Keres in Nederland

Symon Algera

De in Estland geboren Paul Keres (1916-1975) staat bekend als de beste schaker die nooit wereldkampioen is geweest. Keres beleeft in Nederland zijn internationale doorbraak en speelt in ons land zijn meeste buitenlandse toernooi- en matchpartijen.

Paul Keres.

Uit een krantenbericht dat in 1956 verschijnt, blijkt de bescheiden en sportieve gentleman meer te kunnen dan alleen schaken. Een Nederlandse tennisser uit de hoofdklasse daagt hem uit op een Amsterdamse tennisbaan, waar de Est goed overweg blijkt te kunnen met een tennisracket. Max Euwe en Lodewijk Prins zijn Keres' beste vrienden in Nederland.

Het Kremlin krijgt na de Tweede Wereldoorlog, als Keres Sovjet-staatsburger wordt, grote invloed op zijn schaakcarrière. Hier wordt bepaald welke toernooien de Est mag spelen. Ook krijgt hij het duidelijke advies om sommige Sovjet-schakers niets in de weg te leggen om wereldkampioen te worden. Keres heeft hierover altijd gezwegen. Waarschijnlijk heeft hij daarom tot aan zijn dood kunnen schaken op topniveau.

Postzegels, correspondentiepartijen en tennis

Keres wordt in 1916 in Narva (Estland) geboren als zoon van een kleermaker. Het is de bedoeling dat Paul ook voor dit vak gaat kiezen maar dat loopt anders. Op jonge leeftijd leert hij schaken. Maar omdat er in zijn omgeving weinig oefenmogelijkheden zijn, speelt hij veel correspondentiepartijen, soms wel 150 tegelijkertijd.

Keres is een veelzijdige jongen die graag tennist en ook een verwoed postzegelverzamelaar is. Hij kan dan nog niet weten dat er later postzegels zijn beeltenis zullen dragen. Keres begint een wiskundestudie in Tallinn, de hoofdstad van Estland, en gaat ook buiten zijn landsgrenzen toernooien spelen.

'Blonde Apollo'

De jonge Paul speelt zijn eerste grote toernooien in Nederland in de badplaatsen Zandvoort (1936) en Noordwijk (1938), waar hij mooie resultaten boekt. Zijn grote

doorbraak volgt in 1938 als hij een van de deelnemers is aan het AVRO-kandidatentoernooi. De acht sterkste schakers van dat moment doen mee. De Nederlandse kranten schrijven over Keres' fijnbesneden, open gezicht en aangeboren hoffelijkheid.

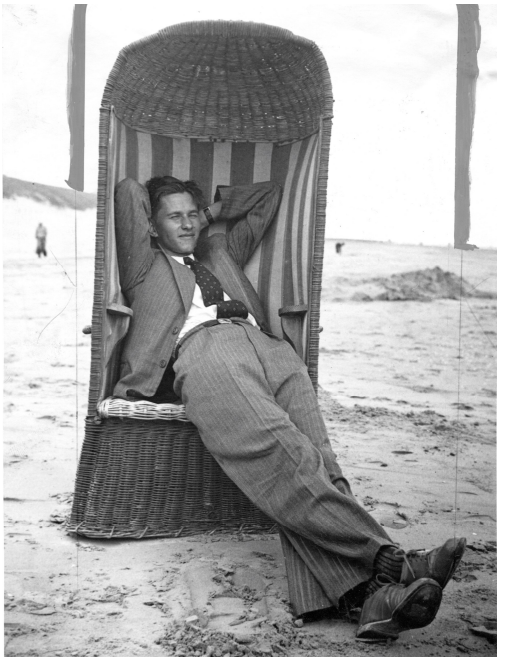

Keres in strandstoel.

Het *AVRO-magazine* merkt daarbij nog op dat de blonde Apollo met zijn 22 jaar nog te jong is voor een vrouw. Daar zal Keres zelf waarschijnlijk anders over hebben gedacht; drie jaar later trouwt hij met Maria.

Geen uitdager

Het AVRO-toernooi wordt verrassend gewonnen door de twee jongste deelnemers, Reuben Fine en Paul Keres. De Est wordt op grond van het Sonneborn-Bergersysteem als winnaar aangewezen. Hij krijgt daarmee het recht om wereldkampioen Aljechin uit te dagen. Fine en Keres delen het prijzengeld van respectievelijk duizend en 750 gulden.

Als de beide winnaars in Hotel Krasnapolsky in Amsterdam op het toneel verschijnen voor de prijsuitreiking, klatert er volgens het *Algemeen Handelsblad* een luid applaus, het publiek roept 'bravo, bravo!' Keres neemt enigszins verlegen het woord en vertelt dat hij naar Nederland is gekomen zonder veel hoop op succes. De Est dankt het publiek voor hun sympathie en grote steun.

De match met Aljechin om de wereldtitel zal er echter niet komen. Dit omdat Botwinnik en Aljechin hebben afgesproken tegen elkaar te gaan spelen. De bescheiden Est lijkt niet te zijn aangedaan en vertelt zonder wrok aan een Nederlandse krant dat het hem eigenlijk wel goed uitkomt. Nu kan hij nu zijn wiskundestudie in Tallinn weer snel hervatten. Door de oorlog en het antisemitische optreden van Aljechin, gaat de match met Botwinnik overigens niet door (zie het artikel 'Aljechin in Nederland', Nieuwsbrief 96 van december 2019).

Match met Euwe

Van 24 december 1939 tot 15 januari 1940 spelen Keres en Euwe een match in diverse Nederlandse steden. De veertien partijen, die volgens kenners van hoog niveau zijn, worden in Estland op de voet gevolgd. Tot groot enthousiasme van de bevolking wint hun nieuwe nationale held met 7,5 - 6,5 van de Nederlandse oud-wereldkampioen.

Door de eerste oorlogshandelingen – Duitsland valt op 1 september 1939 Polen binnen, 2,5 weken later gevolgd door de Sovjet-Unie - kost het Keres grote moeite om in Nederland te komen, en later nog meer om ons land ook weer te verlaten. Dit belet het Euwe-comité niet om met de Est af te spreken

Paul Keres tegen Max Euwe tijdens het wereldkampioenschap 1948. (Foto Nationaal Archief)

om in 1941, wederom in Nederland, een vervolgmatch te spelen. Hier steken de Russen, die Estland hebben bezet, echter een stokje voor. Zij willen de tweekamp alleen in de Sovjet-Unie laten spelen, en dat wil Nederland weer niet. Het zal niet de laatste keer zijn dat het Kremlin Paul Keres verbiedt naar ons land te komen.

Niet naar Groningen, kurat!

De Tweede Wereldoorlog wordt een keerpunt in het schaakleven van Keres. Het Kremlin bepaalt in welke toernooien hun nieuwe staatsburger mag spelen. Veel historici zijn ervan overtuigd dat hij het dringend advies krijgt om geen andere Sovjet-schakers te hinderen om wereldkampioen te worden.

In 1946 krijgt Keres een uitnodiging om mee te doen met het eerste grote schaaktoernooi na WO II, het Staunton-toernooi in Groningen. Het Kremlin geeft hem echter geen toestemming. Als Keres het persbericht leest met dit besluit, krijgt hij volgens zijn biograaf en landgenoot Valter Heuer een voor hem zeer ongebruikelijke woedeaanval. Keres pakt een papiertje en kalkt daar met een vertrokken gezicht vele malen 'kurat' op.

Een woordje in het Ests dat maar beter onvertaald kan blijven (het gaat om een hardgrondige vloek die in het Nederlands ook wel wordt afgekort met drie letters, SA).

Kort voor de start van het toernooi blijkt dat er één schaker meer in Groningen is dan het aantal waarop de organisatie heeft gerekend. Na lang discussiëren besluiten de organisatoren om Lodewijk Prins uit te sluiten van deelname. De Nederlander is woest en laat het er niet bij zitten. Prins eist én krijgt uiteindelijk van Staunton een schadevergoeding van een paar duizend gulden. Deze zal de Groningse club in grote financiële problemen brengen. De club geeft uiteindelijk obligaties uit om de kosten te financieren. De lotgenoten Keres en Prins zullen elkaar later nog vaak tegenkomen.

Klokkenluider Bomans

In 1948 vindt het toernooi om het wereldkampioenschap plaats, deels in Den Haag en deels in Moskou. Keres doet mee, samen met Botwinnik, Smyslov, Reshevsky en Euwe. Botwinnik wint en wordt daarmee de nieuwe wereldkampioen. Keres speelt een goed toernooi en eindigt op de gedeelde derde plaats. Maar zijn vier opeenvolgende verliespartijen tegen Botwinnik, de favoriet van het Kremlin, roepen buiten de Sovjet-Unie wel enige vragen op.

Als het toernooi begint in Den Haag, verschijnt er in *Elseviers Weekblad* een kolderiek verhaal van Godfried Bomans. Dit is meer waarheidsgetrouw is dan dat de schrijver en latere TV-persoonlijkheid destijds heeft kunnen vermoeden. Na een inleiding vervolgt hij met: *(…)'Botwinnik, Smyslov en Keres deden niets dan denken. Zij zagen doodsbleek. En geen wonder. Hun spelschema is te Moskou door Stalin persoonlijk vastgesteld. Elke afwijking daarvan vergroot hun kans om naar Siberië gestuurd te worden. Het was merkwaardig om Botwinnik te zien, toen hij tegen Euwe een zwakke zet deed. Hij begon terstond onverschillig te fluiten, maar de volkscommissaris Tolbov, die achter in de zaal zat, had het toch gezien. Hij kwam naar voren, tikte de arme man op de schouder en wenkte hem naar een hoekje. Gelijk men weet, worden zolang de wedstrijd duurt, de gezinsleden van elke Russische speler in het Kremlin gevangen gehouden. Zij hebben het er vrij goed, zolang vader in Den Haag behoorlijk speelt. Toen Smyslov een minder goede zet deed werd zijn broer terstond in een tinmijn te werk gesteld, met de korte rochade kreeg hij hem er weliswaar weer uit, maar het was op het nippertje.'* Over Keres schrijft Bomans dat deze acht broers en drie zusters heeft en dat zijn spel daarom iets krampachtigs heeft. En zo gaat het verhaal nog een tijdje door.

Het is curieus en vermeldenswaard dat dit verhaal een paar dagen eerder verschijnt voor de veelbesproken partij tussen Botwinnik en Keres, in de dierentuin van Den Haag. De Est verliest wel heel knullig en gedraagt zich na afloop ook wat merkwaardig (zie het artikel 'Botwinnik had een speciale band met Nederland', Digitale Nieuwsbrief Extra 97 van september 2020, SA).

Natuurkundige als broer

Keres had trouwens slechts één broer en één zuster. Zijn broer Harald was een bekend natuurkundige die altijd ontkende dat hij een broer van Paul was, Paul was een broer van hem! Nederlandse media schrijven in die tijd vrijwel niets over de bedenkelijke escapades van het Kremlin en de KGB. Dat gebeurt pas veel later na de beschuldigingen

van Fischer, de bekentenissen van Botwinnik en, meer recent, het gerucht-makende boek *The KGB plays chess* uit 2010 (Boris Gulko en anderen).

Bomans heeft hier nooit iets van geweten, hij overlijdt eind 1971 op 58-jarige leeftijd (zie het artikel 'De Schaakpartijen van Godfried Bomans' elders in dit nummer, red).

Lodewijk Prins en Sinterklaas

Lodewijk Prins en Paul Keres, die elkaar al kennen van de eerste bezoeken van de Est aan Nederland, trekken vaak op met elkaar. Zo doet de Nederlander vertaalwerk voor Keres. Bij simultaanseances treden ze vaak gezamenlijk op.

Over een simultaanseance die Keres geeft voor de Amsterdamse jeugd in 1959, schrijft het *Algemeen Handelsblad* dat Sint-Nicolaas een onverwachte bezoeker is. De goedheiligman stelt de grootmeester in een toespraakje ten voorbeeld aan zijn jonge gehoor, en roemt hem om zijn sportiviteit en zelfbeheersing. Hierna wil de sint ook zelf nog wel een partijtje spelen met Keres. Het wordt een knappe en onverwachte remise. De krant schrijft dat het verloop van de partij een grote schaakervaring bij Sinterklaas doet vermoeden en dat diens meesterhand onmiskenbaar de stijl van hun medewerker Lodewijk Prins verraadt. Door het taalgebruik is het duidelijk dat Prins niet alleen Sint-Nicolaas is, maar ook de schrijver van het artikel.

In 1966 vindt in het gebouw van *Het Parool* in Amsterdam een consultatiepartij plaats tussen de duo's Botwinnik-Poloegajevski en Keres-Prins. De aanleiding is dat Prins het voorafgaande jaar Nederlands kampioen is geworden. Tijdens de partij vertellen de spelers aan het publiek wat ze bedenken. Schrijver en letterkundige Karel van het Reve is tolk voor de Russen, en Keres laat het woord aan Prins. Botwinnik vertelt dat het eigenlijk een beetje oneerlijk is. Dit omdat Poloegajevski en hij vier handen hebben om zetten te doen en Keres maar één omdat hij met zijn andere hand Prins voortdurend moet tegenhouden als deze zetten wil uitvoeren. Hans Ree, die ook aanwezig is, voegt daar wel aan toe dat het ook een geintje in de vertaling van Van het Reve kan zijn geweest.

Op de tennisbaan

Het is bekend dat de sportieve Keres graag tennist, maar onduidelijk was hoe sterk hij eigenlijk speelde. Daar geeft een krantenartikel uit 1956 in *Trouw* meer duidelijkheid over. Bij het artikel staat een foto van drie mannen op een tennisbaan in Amsterdam. Het dagblad schrijft: 'De Russische grootmeester Paul Keres voelt zich behalve op de 64 velden ook thuis op het tennisveld. Maandagmiddag speelde hij op een tennisbaan in Amsterdam een vriendschappelijke wedstrijd tegen R. Gourovich.'

Vele jaren later geeft een van de mannen op de foto meer uitleg. Het is Constant Orbaan. Tijdens het kandidatentoernooi van 1956 in Amsterdam geeft Keres aan dat hij op de rustdag, als tegenwicht voor de geestelijke inspanningen, graag wat wil tennissen. Het oog van de organisatoren valt op Orbaan die ooit jeugdtenniskampioen van Zeeland is geweest. Samen spelen ze een rustig partijtje op de banen van de Zuidelijke Wandelweg, de huidige Zuidas. Maar niet nadat Keres een gesprek over politiek heeft ontweken met de ook aanwezige, uit Rusland afkomstige bondstrainer Nicolas Gourovich. Daarover spreekt de topschaker namelijk nooit.

Even later verschijnt ook de achttienjarige

zoon Rob van de bondscoach op de tennisbaan. Hij is een van de sterkste jeugdspelers van Nederland en komt uit in de nationale hoofdklasse van de tenniscompetitie. Al snel daagt de jongeman de veertigjarige Keres uit voor een échte partij. De strijd gaat volgens Orbaan lange tijd gelijk op en het wordt erg spannend. Uiteindelijk kan de grootmeester het toch niet bolwerken en hij verliest nipt. Gezien zijn leeftijd is dit een zeer verrassend resultaat. Dit wijst erop dat Keres, zeker op jongere leeftijd, een zeer sterke tennisser moet zijn geweest. De bescheiden Est heeft zelf nooit iets verteld over zijn speelsterkte op de baan.

Keres loopt door de afkoeling na zijn krachtsinspanningen op de tennisbaan een flinke verkoudheid op. De volgende dag komt hij tegen Filip gewonnen te staan maar verliest toch. Volgens Orbaan kan dat te maken hebben met zijn lichamelijke ongemak, maar daarover heeft Keres zelf nooit geklaagd. Het wordt zijn enige verliespartij in het kandidatentoernooi, waarin hij als tweede eindigt achter Smyslov. Net zoals de Est ook in drie andere kandidatentoernooien als tweede eindigt.

Ook sportief achter het schaakbord

Keres speelt in Nederland veruit zijn meeste buitenlandse toernooi- en matchpartijen. Het zouden er nog veel meer zijn geweest als het Kremlin hem niet verboden zou hebben om een aantal uitnodigingen te accepteren, zoals voor het Staunton-toernooi in 1946.

Ook voor de Hoogovens-toernooien van 1961 en 1962 krijgt hij geen toestemming voor deelname, maar dat verbod geldt voor alle Sovjet-spelers. Een hoogtepunt is de Schaakolympiade van 1954 in de Apollohal in Amsterdam, onder toeziend oog van duizenden toeschouwers. Keres wordt topscorer met 13,5 punten uit veertien partijen. Zijn laatste grote toernooi in Nederland is het IBM-toernooi van 1971. Samen met Lajos Portisch wordt Keres (weer) tweede achter Smyslov. Het toernooi wordt een hoogtepunt in de schaakcarrière van de destijds 24-jarige Rob Hartoch: de Amsterdammer bezorgt de Est zijn enige verliespartij.

Paul Keres tijdens het IBM-toernooi van 1971. (Foto Nationaal Archief)

Keres wordt in de Nederlandse media niet alleen geroemd om zijn prachtige aanvalspartijen, maar ook om zijn sportiviteit. Als voorbeeld schrijft Orbaan in *NRC Handelsblad* over zijn partij tegen Donner in Gotenburg 1955. Hierin speelt Keres lange tijd verwoed op winst maar ziet gaandeweg zijn voordeel verdwijnen. Donner zit wel in grote tijdnood en heeft nog maar zo'n tien seconden op zijn klok. Als de Nederlander verzuimt zijn klok in te drukken, wijst Keres onbewogen naar het uurwerk en doet Donner snel een zet. De partij eindigt in remise, Keres versmaadt liever een half punt dan er één onverdiend te winnen.

Peerd van Ome Loeks

Berry Withuis, schaker en overtuigd communist, was vroeger zeer geliefd bij buitenlandse schakers die ons land bezochten. Dat

had veel - en misschien wel alles - te maken met het organiseren van schaaksimultaans waarmee de buitenlanders hun portemonnee enigszins konden spekken.

Na de dood van Keres in 1975 heeft zijn vrouw Maria nog enige tijd contact onderhouden met de 'raadselvader', zoals Withuis door zijn dochter wordt genoemd. Hieruit blijkt dat de onderlinge verstandhouding waarschijnlijk uitstekend is geweest.

De 'blonde Apollo' uit Estland speelt veel seances in Nederland, zo ook in Groningen in de plaatselijke V&D. Uit eigen waarneming stamt het volgende tafereel. Keres loopt in een hoog tempo langs de borden in de speelzaal, met uitzicht op de Grote Markt. Aangekomen bij het bord van een oudere man blijft hij staan zonder een zet uit te voeren. Toeschouwers denken dat de grote Keres in de problemen zit, het lijkt een eeuwigheid te duren, en er verdringen zich steeds meer mensen. Zijn tegenstander zit diep gebogen over het bord. Na enige tijd slaat hij zijn ogen op en ziet dat grootmeester hem strak aankijkt. Ook dat duurt weer enige tijd, maar uiteindelijk haalt de man bedremmeld en schuldbewust een wit paard uit zijn broekzak en zet dat weer op de plaats waar het vandaan kwam. Keres zegt helemaal niets, hij glimlacht vriendelijk en vervolgt zijn weg met snelle pas. De toeschouwers vinden het prachtig. Sommigen hebben het schertsend over het Peerd van Ome Loeks, hét symbool van de stad.

Schaken tot aan zijn dood

Paul Keres was een zeer geliefd schaker: niet alleen om zijn prachtige partijen maar ook om zijn beminnelijke persoonlijkheid. Toch heeft zijn leven ook schaduwkanten en is hij in zekere opzichten ook een tragische figuur. Dat heeft alles te maken met de duistere bemoeienissen en instructies van het Kremlin. Dit moet een groot dilemma zijn geweest voor de topschaker. Zich hiertegen verzetten zou waarschijnlijk het einde hebben betekend van zijn schaakcarrière, of erger. Keres heeft er altijd over gezwegen. Waarschijnlijk heeft hij daardoor kunnen blijven schaken tot zijn dood.

In 1975 wint Keres het open kampioenschap van Canada in Vancouver. Op weg naar huis sterft hij door een hartaanval, 59 jaar oud. De plechtigheden in Moskou zijn bescheiden. In Tallinn krijgt de nationale held een staatsbegrafenis, waarbij ook FIDE-president en vriend Max Euwe aanwezig is. In de stoet lopen meer dan honderdduizend mensen mee.

Standbeeld van Paul Keres in Narva. (Foto Ad Meskens)

Belangrijkste bronnen: Diverse Nederlandse dagbladen en eerdere bijdragen in de Nieuwsbrief van het Max Euwe Centrum over Aljechin, Flohr en Botwinnik in Nederland. Verder een in Estland gemaakte videodocumentaire van 55 minuten (Estse documentaire) over Keres, met Engelse ondertitels. Hier komen onder anderen Keres' vrouw, Botwinnik, Spasski, Tal, Kortsjnoi en Lodewijk Prins aan het woord.

CITYMASTERS AMSTERDAM

Powered by CHESSFELLOW® CONNECTING PLAYERS

1970: FIDE besluit tot invoering Elo-rating

Eric de Winter

Max Euwe werd tijdens het congres in Siegen (1970) gekozen tot FIDE-president. Op de agenda stond ook de besluitvorming over een onderwerp dat de schaakwereld definitief zou veranderen: de invoering van het ratingsysteem. Een ingrijpend besluit waarmee de hele schaakwereld te maken zou krijgen. Euwe was niet slechts zijdelings betrokken bij de start van de ratingverwerking, maar veel meer dan dat. Hij had de supervisie over de invoering.

Tijdens het congres van Lugano in 1968 werd een commissie ingesteld om te onderzoeken of het systeem van titelverlening op een meer wetenschappelijke basis gestoeld zou moeten worden. De commissie werd geleid door de Oostenrijkse jurist dr. Wilfried Dorazil, vice-president van de FIDE. Het rapport van de commissie werd voorgelegd aan het volgende congres, te San Juan (1969), en werd vervolgens op de agenda geplaatst voor Siegen 1970. Daar werd het definitieve besluit genomen tot invoering van het ratingsysteem voor de wereldschaakbond, op basis van de door prof. Arpad Elo uitgedachte methodiek. Er zou een officiële internationale ratinglijst komen, en ratings werden, naast het aantal titelhouders in een toernooi, een criterium bij het definiëren van titelnormen.

De eerste FIDE-ratinglijst verscheen in 1971. Genderneutraal was het niet, want de criteria voor titelnormen voor vrouwen werden pas jaren later, namelijk in 1975, aangepast. De vraag of er onderscheid moet worden gemaakt tussen mannen- en vrouwenschaak is anno nu nog steeds actueel. Voor de eerste lijst van 1971 nam Elo de onderlinge resultaten van de 208 meest actieve spelers in de periode 1966-1968 in een grote kruistabel op, later aangevuld met hun resultaten uit 1969 en 1970.

De USCF, schaakbond van de VS, kende het ratingsysteem al vanaf 1960. In de VS had de erkenning van het systeem geleid tot een snelle groei van de Amerikaanse schaakbond. De meeste toernooischakers wilden niet meer aan toernooien deelnemen die niet voor ratingverwerking in aanmerking zouden komen. (Nog maar enkele jaren geleden sprak ik een 27-jarige Amerikaanse IM die zich niet kon voorstellen een schaakpartij te spelen zonder dat die voor de rating zou meetellen.) De ratinglijsten die in *Chess Life & Review* verschenen, werden door velen met ongeduld tegemoetgezien.

Voorproefje, met een rol voor Euwe

De beroemde match Sovjet Unie-Rest van de Wereld, gehouden van 29 maart tot 4 april 1970 in Belgrado, kan misschien worden gezien als een soort testcase. Euwe speelde bij dit evenement een belangrijke rol. Niet alleen als teamcaptain van het wereldteam; in de voorbereiding had hij veel contact met Elo, vooral omdat hij een goed beeld wilde hebben van de krachtsverhoudingen in zijn team. Elo heeft voor dit doel de beste Sovjet- en 'Rest'-spelers uit eerdergenoemde kruistabel gelicht met hun onderlinge resultaten, zodat hij een goed vergelijk kon maken tussen verwachte en gerealiseerde resultaten. Hij plaatste hierin 21 Sovjet-spelers en

24 'kandidaten' voor het team van de Rest van de Wereld, in alfabetische volgorde, wellicht als teken van absolute objectiviteit… Deze tabel alleen al geeft een mooi tijdsbeeld: alles handgeschreven.

Ineke Bakker, Yuri Averbach en Arpad Elo in Madurodam, 1981. (Foto Eric de Winter)

De 'andere tijden' kunnen we ook afleiden uit de opmerking van Elo in een brief aan Euwe dat hij niet kon vertrouwen op de normale communicatiemethoden om het resultaat van het toernooi in Palma de Mallorca 1969 op tijd te ontvangen om te kunnen meewegen. Hij vraagt Euwe of die het kan bespoedigen. Euwe antwoordt per omgaande dat hij zijn best zal doen. Euwes belang is dat hij een goede opstelling kan maken. *"The point is that I should like to have certain arguments to explain the order of players I propose."*

Er zijn nog meer communicatieproblemen te overwinnen – het loopt inmiddels tegen de Kerst van 1969 – maar Elo is er zeker van dat zijn berekeningen betrouwbaar zijn en doet zelfs een voorspelling, die behalve voor Euwe geheim moet blijven: *"Just as an amusing excercise I am also making a prediction about the outcome of this match, assuming the Russians will field their strongest players, which they undoubtedly will, and with the best possible Western team. After you look at this, please place it in a sealed envelope and open it again after the match."* Euwe vindt dit een fantastisch idee! Hij bedankt Elo voor al zijn werk en hoopt op een nauwe samenwerking in de toekomst. Nog voor het einde van het jaar maakt hij een voorlopige 'opstelling' voor zijn team. Het blijft hard werken rond de Kerst, met nog een aantal additionele toernooiresultaten die worden verwerkt. Elo komt nog met een bijzondere observatie: *"I do hope the Western team will perform up to expectations. There is one element I left out of my prediction, and that is the solidarity of the Russian team as against allies of many nationalities. In war this sort of thing always worked against allies."* Eind januari 1970 heeft Elo nog meer huiswerk gedaan, dat hij met bescheidenheid presenteert. Hij geeft Euwe de verzekering dat hij in de toekomst altijd zijn medewerking zal blijven verlenen. Een nieuwe rekenmachine zou geen overbodige luxe zijn: *"If you find some descrepancies you may attribute them partly to my own failings and partly to the cheap Japanese-made adding machine I used and which tends to stick or skip at times."* Het wachten is nu op de grote match. Wel, die komt er en begint met de opmerkelijke switch tussen Fischer en Larsen aan de topborden. Euwe schrijft na afloop aan Elo dat hij de gesloten envelop met Elo's voorspelling bij het slotbanket heeft geopend, met enige uitleg van de door Elo gehanteerde systematiek. Alle aanwezigen horen het met veel interesse aan. Euwe schrijft: *"Both your prediction*

and the result were very satisfying." De uitslag was 20½-19½ voor de Sovjet-Unie, Elo zat er met zijn voorspelling van 21½-18½ met een marge van plus of min 2 heel dicht bij.

Verhitte debatten

Geruisloos ging de invoering bij de FIDE zeker niet. In *Schakend Nederland* meldt hoofdredacteur Slavekoorde dat het met verhitte debatten op het congres gepaard ging. Na Siegen in 1970 zijn er voortdurend besprekingen gevoerd over omstreden en te verbeteren punten uit het ratingsysteem. Er werd een nieuwe 'Commissie-Dorazil' gevormd waarvan verder onder anderen Euwe, Averbach en Elo deel uitmaakten, om te beslissen over allerlei kwesties die waren blijven hangen.

De eerste lijst: juli 1971 - wereldprimeur voor IBM-toernooi

Daar is hij dan: de eerste officiële FIDE-ratinglijst, datum juli 1971. Met 592 namen, Fischer bovenaan (2760) en Sämisch, geboren in 1896, als laatste (2200, de ondergrens om op de lijst te staan). Met 25 namen is Nederland goed vertegenwoordigd. GM Donner staat gedeeld 77e met 2500 en de nog titelloze Timman gedeeld 165e met 2445.

IBM-toernooi heeft wereldprimeur van Elo-systeem
Nieuwe telling in voordeel jeugd

Van 592 namen op de eerste lijst ging het naar 2.450 in 1980. Elo had zijn administratieve taken eind 1979 overgeheveld naar het FIDE-kantoor in Amsterdam, maar het was ook toen nog voornamelijk handwerk en de communicatie liep grotendeels per gewone post, en soms per telex. De ondergrens om op de lijst te staan was nog steeds 2200. Zonder computers zou het spoedig niet meer gaan. In 2000 stond de teller op bijna 26.000 namen met als laagste rating 2001, en nu, eind oktober 2021, nadert het de 400.000 spelers waarvan ongeveer de helft als actieve spelers wordt aangemerkt. De ondergrens is inmiddels verlaagd naar 1001!

Het standaardboek

Vijftig jaar later is het ratingsysteem, en zeker de wijze van uitvoering, nog steeds punt van discussie, maar evenzeer is het ondenkbaar dat de schaakwereld het zonder zou doen. Er zijn door de decennia heen vrijwel continu aanpassingen gedaan, maar de grondbeginselen zijn nog steeds hetzelfde. Elo schreef daarover in zijn boek *"The Rating of Chessplayers"*.

Enkele passages uit het voorwoord, ofwel de 'Introductory Note', van Euwe (april 1978):

"It became my privilege, as incoming President of the World Chess Federation, to supervise the installation of the Elo Rating System into a game which already had centuries of tradition. Some considered a rating system unneeded, or inappropriate for chess, or even impossible to devise. And indeed its development had been by no means simple, but presented challenges as subtle and elusive as the game itself.

But the rating system groundwork was scientific, and the timing ideal. … Ratings have become universally accepted as an international common denomiator of proficiency.

… it is important that the players have confidence in the system, and the best guarantee to insure confidence is that the system is scientifically based and objectively applied.

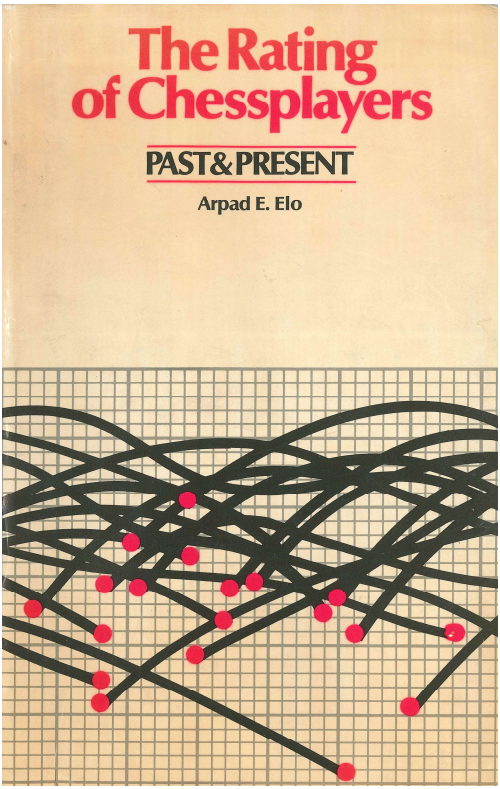

A good rating system means a great stimulus and propaganda for chess.

It was inevitable that this book be written, and I am delighted that Professor Elo has chosen to do it. The rating system and the light it sheds on so many facets of our game provides a fascinating story, and certainly no one is better qualified to write the story than the man whose name has become synonymous for it.

Discussiepunten

Dit is niet de plek om op de theorie en uitvoering in te gaan. Vanwege alle discussies schreef Elo zelf: *"It is a measuring tool, not a device of reward or punishment. It is a means to compare performances, assess relative strength, not a carrot waved before a rabbit, or a piece of candy given to a child for good behavior." In de begintijd reageerde hij op allerlei verzoeken van spelers om flexibel (lees: in hun voordeel) om te gaan met de beginselen: "I think I have created a monster." (Edward Winter, Chess Notes 6742.)* Jules Welling schreef nog in 1991 over de 'Terreur van Elo-cijfers: "Sinds 1971 wordt het Elo-systeem door de FIDE gehanteerd om halfjaarlijks een wereldranglijst op te maken, tot ongenoegen van veel grootmeesters, die een broertje dood hebben aan de terreur van de cijfertjes, en vaak niet ten onrechte. Met schoonheid vallen geen extra punten te verdienen, alleen uitslagen tellen." (Amigoe, Curaçao, 24 augustus 1991.)

Een aantal discussiepunten komt steeds weer terug: ratinginflatie ja of nee, en een vergelijking tussen spelers van verleden en heden. Ratinginflatie blijkt een zeer taaie materie te zijn. Belangrijke knelpunten voor een gedegen onderzoek zijn de enorme groei van de ratingpool en de, sinds de invoering, talloze aanpassingen in het systeem. Over de vergelijking tussen historische spelers zei Ken Whyld, de bekende in 2003 overleden Britse schrijver en researcher: *"In chess we can only know the standing of players within the pool of which they are a part. It is idle speculation to make comparisons between discrete periods. Just as thousands of marathon runners beat the time which won the first Olympic medal, so thousands of chessplayers could, with the knowledge and skill they have, repeat Morphy's performance if they were transported back in time. But if these same players had been contempories of Morphy, then they would likely have been outclassed by him, just like everbody else."* Elo zelf was het hier roerend mee eens: *"Mr.*

Ken Whyld correctly points out how ratings should be viewed, that it is as a measure of competitive ability and thus proper comparisons can only be made between players in the same milieu." (Edward Winter, Chess Notes 1697 en 1773). In zijn boek gaat Elo hier al uitgebreid op in. Desondanks zijn in latere jaren (toen konden we het aan de computer voorleggen) vele pogingen gewaagd.

- Prof. Arpad E. Elo is geboren in 1903 in Hongarije en hij overleed in 1992 in Brookfield, Wisconsin.

- Eric de Winter was FIDE-rating-administrator van 1979 tot en met 1982, gedurende het FIDE-Presidentschap van Friðrik Ólafsson.

---------- ADVERTENTIE ----------

Alles op schaakgebied!

Scherpe prijzen, snelle verzending, schaaktechnisch advies.

Contact: WGM Erika Sziva

e-mail: info@debestezet.nl **webshop**: www.debestezet.nl

Schaakcursussen op radio en tv (2)

Eddy Sibbing en Maarten Mellegers

In de eerste aflevering van deze serie (*Nieuwsbrief 99*, juli 2021) hebben we de radioschaakcursussen behandeld in de jaren dertig van de vorige eeuw. Vrijwel elke omroep deed iets met schaken, met het AVRO-toernooi van 1938 als beste bewijs. Het duurde tot 1969 voordat een omroep weer een schaakcursus ging uitzenden, maar nu op televisie.

Nederland had diverse grote internationale schaaktoernooien (Hoogovens, IBM), er waren veel sponsors geïnteresseerd in het schaken en Bobby Fischer deed ook van zich spreken. Het schaken zat weer in de lift! Bij de schaakclubs was dat echter niet te merken, ondanks diverse promotieplannen. Van de ongeveer één miljoen Nederlanders die regelmatig thuis schaakten, waren er slechts 17.000 lid van een schaakclub. Vandaar dat het voorstel van Teleac (Televisie Academie) om een schaakcursus uit te zenden kwam voor de KNSB als geroepen.

(vrnl) Euwe met Muhring en diens vrouw.

Euwe ging samen met Willem-Jan Muhring de uitzendingen presenteren, terwijl Joop van Tijn de interviews deed. Berry Withuis stelde samen met Euwe het cursusboek op. De achttien uitzendingen waren op zondag van 18.20-18.50 uur en werden elke dinsdag herhaald. De regionale bonden en clubs moesten de cursisten opvangen. De doelgroep van de KNSB was de beginnende schaker: 'Waarom zou iemand niet slecht mogen schaken? (....) In voetbal heb je een eredivisie, maar ook een vierde klasse. Voor iedereen die alleen voor zijn plezier wil schaken moeten er mogelijkheden geschapen worden. Kortom, de clubs moeten worden opengebroken.'

In het cursusboek stond uitleg over de basisregels (loop van de stukken, rokade, remise), in het tweede gedeelte van de cursus kwamen combinaties, eindspelen en strategische onderwerpen aan bod. Het KNSB-jaarverslag sprak van een zeer geslaagde cursus, al werden er geen cijfers genoemd. Teleac kwam in 1970 wel met cijfers. Er waren ongeveer 12.000 cursisten, van wie tweederde tussen de twintig en vijftig jaar was en 22 procent vrouw. Naar schatting waren er wekelijks zo'n 400.000 kijkers. De belangrijkste conclusie was dat negen procent van de cursisten lid was geworden van een schaakclub. Dan zou deze cursus dus ruim duizend leden hebben opgeleverd. Was dat een mee- of tegenvaller? In 1972 kwam er een vervolgcursus, waarin Euwe en Muhring de partijen uit match Fischer-Spasski analyseerden op televisie. Dit was een cursus op een veel hoger schaakniveau.

De *Leeuwarder Courant* van 27 juli 1972 was positief over de cursus: 'De schaakcursus van Teleac, die aansluit op de tweekamp Fischer-Spasski in Reykjavik, heeft zich in korte tijd ontwikkeld tot een fascinerend program. Deze constatering moet gesteld worden tegenover de kritiek, dat de cursus totaal de mist ingaat, omdat hij midden in de nacht wordt gegeven en voor beginnende schakers niet te volgen is. Teleac behoeft zich daar niets van aan te trekken. De nachtelijke cursus beantwoordt geheel aan zijn doel, namelijk om het enthousiasme van schakers over de ongelofelijke tweekamp in IJsland tot grote hoogte op te stuwen.'

Het samenspel tussen Max Euwe ('oom Jan') en Pim Muhring ('neefje') moet legendarisch zijn geweest, want vijftig jaar later kunnen toenmalige kijkers er nog anekdotes over vertellen. Ook in het artikel van *De Leeuwarder Courant* staan enkele voorbeelden: 'Muhring wijst op een loperzet: "Dat is toch een echte Fischerzet?" Euwe zegt superieur: "Die zet werd in 1880 ook al gespeeld, dus dat kan je niet zeggen." (...) Met dergelijke dialoogjes wordt Muhring in de rol van domme August gedrongen, wat een vermakelijk schouwspel oplevert.'

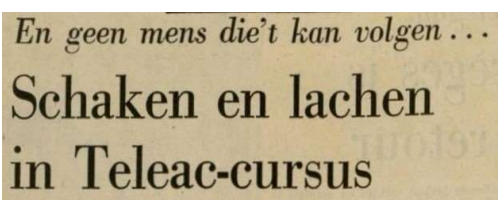
En geen mens die't kan volgen . . .

Schaken en lachen in Teleac-cursus

De Leeuwarder Courant van 27 juli 1972.

De cursus haalt in *Het Vrije Volk* zelfs de show-pagina met de kop 'Euwe en Muhring: een paar apart'. Ze worden neergezet als komisch duo: 'Muhring is de aangever: de onhandige slungel die domme vragen stelt.

SHOW EN ZO

Euwe en Mühring: een paar apart

Het Vrije Volk van 2 augustus 1972.

En Euwe de afmaker: de betweter die geïrriteerd wordt door al die stupiditeiten. De lachlust wordt weer opgewekt als Muhring weer eens een schaakstuk laat vallen of als Euwe de kijkers aanspreekt met "luisteraars". Het is - net als bij de Fred Haché-show – een gegrinnik om wat er "fout" gaat als twee amateurs zichzelf blijven voor de camera: Muhring en Euwe spelen geen toneel, zij spelen schaak!'. In hetzelfde artikel gaf Muhring aan dat zijn vrouw zelfs telefoontjes kreeg van mensen die zich afvroegen waarom Euwe zo rot deed tegen haar man. Muhring antwoordde lachend: 'Ha, ha....Euwe en ik zijn al jaren vrienden. Wij hebben samen heel wat schaakboekjes geschreven. Leuke boekjes. Helaas uitverkocht.'

In *Het Parool* van 8 december 1988, ter ere van 25 jaar Teleac, kwam deze cursus ook nog ter sprake: 'Dan telefoon uit Reykjavik. Oom Jan: Jes, jes, bishop c4, very interesting, senk joe, senk joe'. Met name door deze legendarische match, de cursussen van Teleac en het in 1972 uitgegeven *Jeugdschaak* groeit het KNSB-ledental flink, met name bij de jeugd.

In 1973 wilde de stichting Schoolradio, namens de VARA en de AVRO, een schaakcursus uitzenden. De KNSB keurde de opzet af omdat de makers alle basisregels wilden behandelen in zeven afleveringen van twintig minuten, terwijl daar volgens de schaakbond vijftien tot vijfentwintig lesuren voor nodig zouden zijn. In mei 1975 probeerde de Schoolradio het nogmaals, maar de KNSB

sloeg direct alarm toen de vernieuwde opzet bekend werd gemaakt. 'Slechte cursus Schoolradio' was de kop boven een artikel in *Schakend Nederland* van december 1975. Ondanks gemaakte afspraken was de KNSB niet om advies gevraagd bij de nieuwe opzet. De kritiek van de schaakbond was keihard: 'De cursus, die thans uit de bus is gekomen, is zonder meer slecht en verwarrend.' Zo zouden de kinderen verkeerd leren noteren, waren de gebruikte namen van de stukken foutief, het voorbeeldmateriaal was onzinnig en de beoogde doelen van de cursus ('eenvoudige partijen kunnen spelen' en 'problemen kunnen oplossen') waren misleidend. Met vette letters werd het artikel afgesloten: 'Het kind wordt thans opgejaagd naar een niveau dat onhaalbaar is; bovendien leert het alle basisbegrippen fout.' Voor zover we hebben kunnen nagaan is deze cursus niet doorgegaan.

Vanaf september 1975 ging de Nederlandse Onderwijs Televisie (NOT) de schaakcursus '*Schaak!*' uitzenden. In zes televisie- en eveneens zes radio-uitzendingen wilde men de hoogste klassen van de basisschool enthousiasmeren voor het schaken. Het werkboek, waarin ook leuke kindertekeningen waren opgenomen, was gemaakt door Wil Haggenburg, een ervaren schaakleraar uit Amsterdam. In het werkboek stonden opgaven die aansloten bij de behandelde leerstof. Voor de leraar was er een aparte handleiding, met uitleg hoe de leerstof overgebracht diende te worden, maar ook met spelletjes die aansloten bij de lesinhoud. Het geheel is enigszins te vergelijken met de opzet van de *Stappenmethode*, die snel daarna werd ontwikkeld. Deelnemers aan de cursus konden ook examen doen voor het pionnen- en torendiploma, behorende bij *Jeugdschaak*. Bij lagere scholen was er grote belangstelling voor deze NOT-cursus. Op 31 december 1975 had de KNSB 22.265 leden, een forse stijging vergeleken met vijf jaar daarvoor.

Schaak!

In 1979 werd dezelfde cursus nogmaals uitgezonden, maar nu met de cabaretiers Ivo de Wijs, Pieter Niewint en Anke de Groot als presentatoren. De cursussen '*Schaak!*' waren volgens R. Kikkert, directeur algemene zaken bij de NOT, succesvol: 'In totaal hebben tweeduizend basisscholen deelgenomen, zodat ongeveer 60.000 tot 100.000 leerlingen deze cursus hebben gevolgd.'

Op 31 december 1980 was het ledental van de KNSB voor het eerst in de geschiedenis gestegen tot boven de 30.000, met name door de aanwas bij de jeugd.

Het hoogtepunt (qua ledental) moest echter nog komen!

In *Nieuwsbrief 101* volgt aflevering drie van deze serie.

De schaakpartijen van Godfried Bomans

Adrie Pancras, Bas Kamps en Bart Stam

Op 22 december 2021 is het vijftig jaar geleden dat Godfried Bomans (58) plotseling overleed. Naast schrijver en mediapersoonlijkheid, was hij ook een fanatiek clubschaker. Zo speelde hij de avond voor zijn onverwachte dood nog een externe partij bij de Bloemendaalse Schaakvereniging. Met hulp van het Godfried Bomans Genootschap verzamelden drie leden van Het Witte Paard uit Haarlem elf partijen van de schrijver.

Een lid van het Godfried Bomans Genootschap vroeg ons of wij schaakpartijen hadden van de grote schrijver. We dachten veel partijen te vinden in de databases, maar dat viel tegen. Slechts twee, terwijl Bomans toch meedeed aan de interne en externe competitie van Bloemendaal.

In de kranten uit de jaren vijftig en zestig kom je soms de naam 'Bomans' tegen in de uitslagen van externe wedstrijden. Hij was ook een graag geziene gast in de tienkampen van het Hoogovens Schaaktoernooi, terwijl hij vaak meedeed aan de vierkampen van het Lasker-toernooi in Uitgeest. Maar partijnotaties zijn er helaas maar heel weinig. Na enig googelen, en zoeken in de archieven kwam er toch wat materiaal boven water. Het gaat in dit artikel om de schaakpartijen die Bomans speelde en, vooruit, we vertellen iets over de omstandigheden.

Kansloos tegen Hans Bouwmeester

In de Tweede Wereldoorlog organiseerde Ed Santen, vriend van Hans Bouwmeester, een toernooitje in Huize Bomans aan de Zonnelaan in Haarlem. In '*Leven met het schaakspel*' van Hans Bouwmeester staat een partij tussen Bomans en de latere internationaal meester en schaaktrainer. Het commentaar van Bouwmeester: Bomans was zeker in 1944 nog geen sterk schaker, wat blijkt uit onderstaande partij.

Bomans-Bouwmeester, 5 april 1944

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Pc3 Pf6 4.e5 Pfd7 5.Pge2 c5 6.b3 Pc6 7.Lb2 cxd4 8.Pb5??

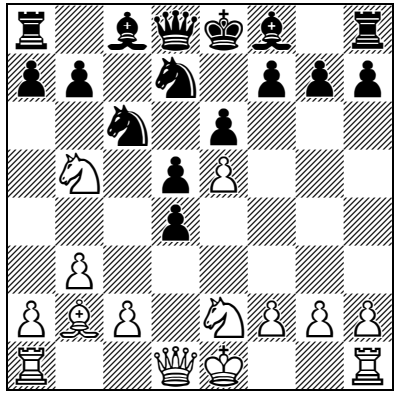

8..,Da5+ 9.Dd2 Dxb5 en zwart won gemakkelijk: **0–1**

Toch ging het enkele maanden later ('bij kaarslicht', aldus het notatieformulier) al een stuk beter, getuige de volgende partij in huiselijke kring met een aardige slotcombinatie.

Godfried Bomans-Meindert de Groot, Haarlem 16 november 1944

1.d4 Pf6 2.Pc3 g6 3.e4 d6 4.Pf3 Lg7 5.Lc4 Lg4 6.h3 Lxf3 7.Dxf3 0–0 8.Le3 Pc6 9.0–0–0 De8 10.h4 e5 11.h5 exd4 12.Lxd4 Pxd4 13.Txd4 Pxh5 14.e5 Lxe5 (14…,Dxe5 is beter) 15.Tdh4 Lf4+ 16.Txf4 Pxf4 17.Dxf4 De5 18.Dh4 h5 19.Pd5 Kg7 20.f4 Dd4 21.g4 Dxc4 22.Df6+ Kh7 23.gxh5 g5 24.fxg5 Dxd5

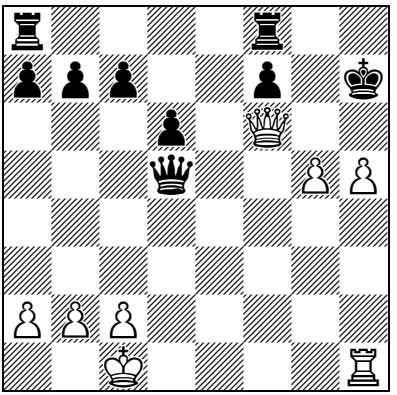

25.g6+ Kg8 26.Tg1 1–0

Sake Riemersma neemt handschoen op

We maken een sprongetje naar de jaren vijftig. In 1958 had Bomans zich in een van zijn boeken laatdunkend uitgelaten over bakkers: zij zouden niet kunnen schaken. Sake Riemersma, bakker uit Franeker, voelde zich beledigd en daagde Bomans uit. Deze nam de uitdaging aan, onder voorwaarde dat hij bij winst een suikerbrood zou krijgen van een meter. Wanneer de Friese bakker zou winnen, dan ontving hij een door Bomans gesigneerd boek. Wekelijks gaven de spelers hun zetten telefonisch door. Onder andere het *Overijsselsch Dagblad* publiceerde de zetten van de partij, waarin de letterkundige wit had en de boterletterkundige met zwart speelde.

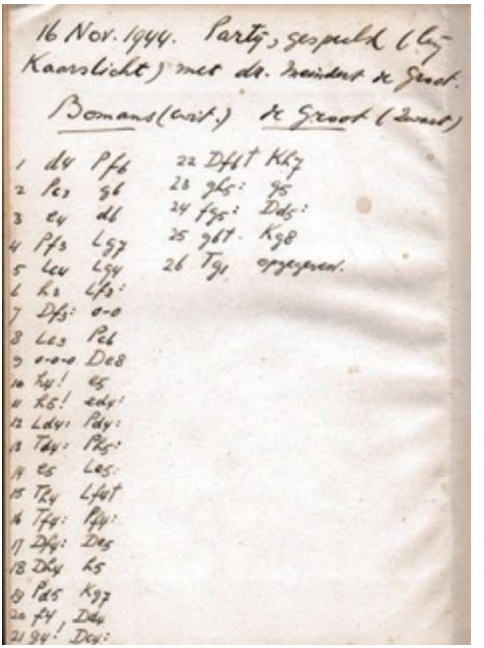

16 Nov. 1944. Partij, gespeeld (bij Kaarslicht) met dr. Meindert de Groot.

Bomans (wit.) de Groot (zwart)

1 d4 Pf6
2 Pc3 g6
3 e4 d6
4 Pf3 Lg7
5 Lc4 Lg4
6 h3 Lf3:
7 Df3: 0-0
8 Le3 Pc6
9 0-0-0 De8
10 h4! e5
11 h5! exd4:
12 Ld4: Pd4:
13 Td4: Ph5:
14 e5 Le5:
15 Td4 Lf4+
16 Tf4: Pf4:
17 Df4: De5
18 Dh4 h5
19 Pd5 Kg7
20 f4 Dd4
21 g4! Dc4:
22 Df6+ Kh7
23 gh5: g5
24 fg5: Dd5:
25 gf+ Kg8
26 Tg1 opgegeven.

De partij - 'bij kaarslicht' - die Bomans won in november 1944.

Godfried Bomans-Sake Riemersma, Correspondentiepartij per telefoon, 1958/1959

1.e4 c5 2.Pf3 e6 3.d4 Pf6 4.Pc3 d5 5.Lg5 cxd4 6.Dxd4 Pc6 7.Lb5 Le7 8.exd5 exd5 9.0–0–0 0–0 10.Da4 Le6 11.Lxc6 bxc6 12.Pe5 Pe4 13.Lxe7 Dxe7 14.Pxe4 dxe4 15.Pxc6 Dg5+ 16.Kb1 Tfe8 17.Pd4 Ld5 18.c4 Lb7 19.Db5 Dxb5 20.Pxb5 Ted8 21.Pxa7 Td3 22.Pb5 e3 23.Pd6 Txd1+ 24.Txd1 Lxg2 25.fxe3 f5 26.b4 Ta3 27.Te1 Td3 28.c5 Ld5 29.b5 Kf8 30.Tc1 g6 31.c6 Ke7 32.c7 (1–0).

In januari 1960 speelde de schrijver in een tienkamp van het Hoogovens Schaaktoernooi in Beverwijk tegen Waling Dijkstra, de bekende Friese toernooiorganisator. Hij wist in 1969 het Nederlands kampioenschap voor ruim tien jaar naar de Friese hoofdstad te

halen. Het werd een hardhandige afstraffing voor Bomans. De *Leeuwarder Courant* van 9 april 1960 maakte een grappige toespeling op deze partij door te verwijzen naar een van zijn recente boeken.

Waling Dijkstra-Godfried Bomans, Beverwijk 1960

1.c4 e5 2.Pc3 f5 3.e3 Pf6 4.g3 c6 5.Lg2 d5 6.cxd5 cxd5 7.d4 e4 8.Pge2 Pa6 9.Db3 Pc7 10.0–0 b6 11.Ld2 Lb7 12.a4 Dd7 13.a5 b5 14.Tfc1 Tb8 15.Tc2 Le7 16.Tac1 Ld8 17.Pa2 0–0 18.Lb4 Tf7 19.Da3 Pfe8 20.Lc5 Le7 21.Pb4 Pa6 22.Pc6 Lxc6 23.Lxe7 b4 24.Da1

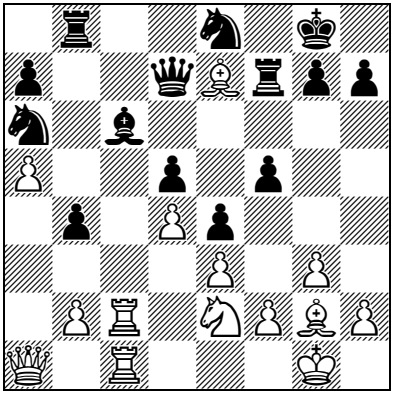

24…,Lb5 (Bomans had waarschijnlijk beter 24…,La4 25.b3 Lxb3 26.Tb2 Txe7 27.Txb3 Pd6 kunnen spelen) **25.Lc5 b3 26.Td2 Lc4 27.Da3 Pec7 28.Pc3 Pb5 29.Pxb5 Txb5 30.Lf1 Lxf1 31.Kxf1 Dd8 32.Tc3 Tfb7 33.Da4 Txa5 34.Dc6 Pxc5 35.dxc5 Tc7 36.De6+ Kh8 37.Txd5 Da8 38.Txf5 h6 39.Dd6 Tc8 40.Txb3 Td8 41.Dc7 Ta1+ 42.Kg2 a5 43.Tb7 Tg8 44.Tf7 Da6 45.g4 Df1+ 46.Kg3 Dg1+ 47.Kh4 Dg2 48.Txg7 Dxf2+ 49.Kh5 1–0**

Winst tegen Tan

In *Trouw* van 7 januari 1963 liet Bomans zich interviewen over zijn hobby schaken. Hij sprak onder andere over het Hoogovens Schaaktoernooi – 'dat toernooi heeft zijn charme omdat het zo verschrikkelijk slecht georganiseerd is' en ook over Euwe. Daarin kwam ook de opmerking ter sprake die hij had gemaakt vlak voor een demonstratiepartij tegen de grand maître in Hengelo (1962). 'Dit kan een spannende middag worden, de heer Euwe is de laatste tijd hard vooruitgegaan.'

Bomans op Hoogovenstoernooi 1962. (NA)

De interviewer wilde weten of Bomans wel een schaaksucces had behaald tegen een groot tegenstander? 'O ja, ik heb van Tan gewonnen, ten huize van de heer Alter te Hoogeveen. Tan had zijn avond niet, dat is waar. Door een paar blunders van hem en een paar malle zetten van mij is het gelukt.' Hoan Liong Tan was in 1961 verrassend

Nederlands kampioen geworden. In deze partij doet de Indonesische student zijn best om op zeer creatieve wijze niet te winnen!

Godfried Bomans -Hoan Liong Tan, Hoogeveen 15 juli 1962

1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lc4 d6 4.0–0 g6 5.d4 exd4 6.Pxd4 Lg7 7.Pxc6 bxc6 8.c3 Ph6 9.f4 0–0 10.Df3 Dh4 11.h3 Le6 12.Pd2 Tae8 13.Ld3 f5 14.e5 Ld5 15.De3 dxe5 16.Dxa7 Pg4 (16...,Dg3) **17.Pf3 Lxf3 18.Txf3 e4 19.Lc4+ Kh8 20.Tf2 e3 21.hxg4 fxg4** (21...,Dxf2+) **22.Lxe3 g3 23.Tf3 Dh2+ 24.Kf1 g5 25.Lg1 Dh4 26.Dxc7 Le5**

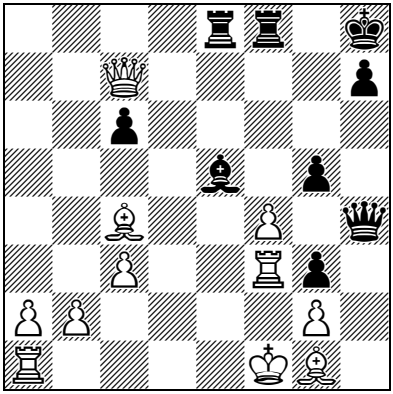

27.Dxc6 g4 28.Te3 Txf4+ 29.Ke2 Dh5 30.Kd2 Tf6 31.Txe5 Dh6+ 32.Le3 Tf2+ 33.Kd3 Dxc6 34.Txe8+ Kg7 35.Ld4+ Tf6 36.Tg8+ (1–0).

In het boek *Heerenveen Schaakstad 1964 - 50 jaar Schaakclub* troffen we onderstaande partij aan. Hierin ontsnapt Godfried door een mirakel.

Bomans-P.H. Jansen, Beverwijk 1963

1.d4 d5 2.c4 dxc4 3.Pc3 Pf6 4.e3 e6 5.Lxc4 a6 6.Pf3 Le7 7.0–0 0–0 8.a3 c5 9.dxc5 Lxc5 10.b4 Ld6 11.Lb2 b5 12.La2 De7 13.Tc1 Lb7 14.Te1 Pbd7 15.Pd4 Kh8 16.f3 Pb6 17.e4 Lf4 18.Tc2 Tad8 19.e5 Ph5 20.g4 Dg5 21.Lc1 (21.Pe4 was beter) **21...,Lxc1 22.Txc1 Pf4 23.Tc2 h5 24.Pe4 Dh4 25.Td2 Ph3+ 26.Kf1 Txd4** (fraai gespeeld door de zwartspeler die al een tijdje gewonnen staat) **27.Txd4 Lxe4 28.Dd2 Lxf3 29.g5 Dxg5 30.Dxg5 Pxg5 31.h4 Ph7 32.Tc1 Ld5 33.Lxd5 Pxd5 34.Tc6 Ta8 35.Kf2 Pf8 36.Kf3 Pg6 37.Ke4 Pge7 38.Tc1 Tc8 39.Txc8+ Pxc8 40.Td1? Pcb6?** (na het paardvorkje 40...,Pc3+ is de partij voorbij) **41.Tc1 Pc4 42.a4 Pxb4 43.axb5 axb5 44.Ta1 Pc6 45.Kf4 P4xe5 46.Kg5 Kh7 47.Kxh5 f6 48.Ta7 Pxa7?? ½–½**

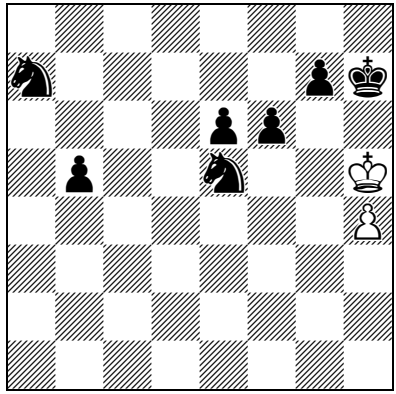

Een bizar einde, het is pat!

Van Jansen is nadien nimmer meer iets vernomen…

Remise tegen Barendregt

In het najaar van 1963 organiseerde de VPRO een radioschaakmatch tussen prof. dr. Johan Barendregt en Bomans. Elke week konden de luisteraars een zetsuggestie doorgeven aan de schrijver die daaruit de volgens hem beste zet koos. *De Volkskrant* publiceerde de zetten van de partij die eindigde op 20 maart 1964.

Barendregt-Bomans

HILVERSUM, 8 febr. — In de radioschaakwedstrijd tussen Godfried Bomans (zwart) en prof. dr Barendregt zijn gisteren door beide spelers weer zetten gedaan. Dit kwam omdat Godfried Bomans het antwoord van prof. Barendregt zo dom vond, dat hij niet kon nalaten de volgende, en volgens hem winnende zet, meteen te laten volgen. De vijftiende zet is: Bomans D a5-b4, Barendregt P b2xc3. De zestiende zet is: Bomans D b4xd6, Barendregt T d1xd6. Schaakliefhebbers kunnen hun advies aan Bomans voor de volgende zet sturen naar: VPRO, Postbus 11, Hilversum. Vrijdag, 14 februari, vijf minuten voor zes wordt voor de radio de gekozen ontwikkeling bekend gemaakt.

BOMANS (zwart)

BARENDREGT (wit)

De Volkskrant van 8 februari 1964 over de radiomatch.

Johan Barendregt-Godfried Bomans, VPRO-radioschaakmatch 1963/1964

1.d4 d5 2. Pc3 Pf6 3. Lg5 Pbd7 4.f3 c6 5.e4 dxe4 6.fxe4 Da5 7.Dd2 e6 8.Ld3 Lb4 9.Pge2 c5 10.dxc5 Lxc5 11.0–0–0 Pg4 12.Lb5 Pge5 13.Pd4 Lb4 14.Pb3 Lxc3 15.Dd6 Db4 16.bxc3 (normaal kregen de luisteraars een week de tijd om een zet te adviseren. Bomans vond echter 16.bxc3 zo'n domme zet van zijn tegenstander dat hij niet kon nalaten direct de – volgens hem! – winnende zet te geven.) **16…,Dxd6 17.Txd6 0–0 18.Thd1 f6 19.Lf4 Pg6 20.Lxd7 Pxf4 21.g3 Pg6 22.Pc5 Pe5 23.Txe6 ½–½**

Godfried Bomans: goede verdediging tegen Filip

(Van onze schaakmedewerker W. J. Muhring)

Uit de Trouw-simultaanseance volgt hieronder het duel Filip-Bomans. Een zeer aantrekkelijke strijd, die na vele complicaties en spannende wendingen op voorstel van de Tsjechische grootmeester in remise eindigde. Bomans heeft het niet gemakkelijk gehad, hij moest optornen tegen een geweldige aanval, maar hij verdedigde zich uiterst minutieus. Toch had hij waarschijnlijk de partij nog verloren, als Filip niet een kansrijke voortzetting over het hoofd gezien had.

De Tsjech gaf de voorkeur aan een meer directe aanval, die zelfs gepaard ging met een offer. Bomans slaagde er in de juiste parade te vinden en een welverdiend gelijk spel was de mooie beloning voor zijn onverzettelijke en vindingrijke verdediging.

Voor lezers die schaken

Trouw van 9 november 1963.

Eveneens in het najaar van 1963 organiseerde *Trouw* een simultaan voor zijn schakende lezers. Zij mochten aantreden tegen de Tsjechoslowaakse grootmeester Miroslav Filip. Onder hen was ook Bomans, die een remise uit het vuur sleepte. De partij werd gepubliceerd in *Trouw* van 9 november 1963.

Miroslav Filip-Lezers Trouw (Godfried Bomans), Amsterdam 28 oktober 1963

1.d4 d5 2.c4 e6 3.Pc3 Pf6 4.Lg5 Pbd7 5.cxd5 e6xd5 6.e3 (Een bekend valletje is hier 6.Pxd5? Pxd5! 7.Lxd8 Lb4+ 8.Dd2 Lxd2 9.Kxd2,Kxd8 en zwart wint een stuk. Filip trapt er uiteraard niet in) **6...,Lb4 7.Ld3 c6 8.Pge2 0–0 9.0–0 Dc7 10.Tc1 a6 11.Dc2 h6 12.Lf4 Ld6 13.Lxd6 Dxd6 14.Pg3 Te8 15.Tce1 Pf8 16.f3 Le6 17.Kh1 g6 18.Pce2 Tac8 19.Dd2 Kg7 20.e4 dxe4 21.fxe4 Pg8 22.e5 Dd8 23.Pe4 Tc7 24.Pd6 Tee7 25.b3 f6 26.Pf4 Ld5 27.Lxg6 Pxg6 28.Pf5+** (28.exf6+ Pxf6 29.Pf5+ Kf7 30.Pxh6+ Kg7 31.Pf5+ Kf7 32.Pxg6 Txe1 33.Txe1) **28...,Kh7 29.Pxe7 Txe7 30.Dd3 De8 31.Te3 Le6 32.Tg3 Lf7 33.e6 Txe6 34.Pxe6 Dxe6 35.Te3 Dd6 ½–½**

Donner in KRO Huisorkest

In het radioprogramma 'Van Twaalf tot Twee' speelde Bomans in 1970 een telefonische schaakpartij tegen het KRO-huisorkest. Elke dag werd er een zet gedaan. Toen het orkest dreigde te verliezen, bedacht het een list. Bomans werd uitgenodigd om de partij uit te spelen in de studio. Maar de schrijver wist niet dat Hein Donner in het orkest zat met een trompet op zijn knieën. Dankzij diens sterke briljante zetten wist het orkest er toch een remise uit te slepen. Bomans kon de grap wel waarderen. (*Bron: Godfried Bomans Genootschap*)

Godfried Bomans-KRO Huisorkest, Hilversum 1970

1.e4 g6 2.Pf3 c5 3.Pc3 Lg7 4.Le2 Pf6 5.0–0 0–0 6.d4 cxd4 7.Pxd4 Pc6 8.Le3 d5 9.exd5 Pb4 10.Dd2 Pbxd5 11.Pxd5 Pxd5 12.Lh6 Lxh6 13.Dxh6 Db6 14.Pb3 Pb4 15.Ld1 Lf5 16.c3 Pd3 17.Pd4 Dxb2 18. Pxf5 gxf5 19.Dg5+ Kh8 20.Lf3 Dxc3 21.Dxe7 f6 22.Lxb7 Tae8 23.Dd7 Pxf2 24.Dxf5 Te2 25.Tac1 De3 26.Tc7 Pe4+ 27.Kh1 Pg5 28.Le4 Dxe4 29.Dxg5 Dg6 30.Dxg6 hxg6 31.Txa7 Td8 32.h3 f5 33.a4 Tdd2 34.Tg1 f4 35.Taf7 Tf2 36.a5 Kg8 37.Tb7 f3 38.a6 fxg2+ 39.Kh2 Ta2 40.a7 Tf7 41.Txg2 Txa7 42.Txg6+ Kh7 43.Txf7+ Txf7 ½–½

Remisepartij zoekgeraakt..

Terug naar het interview in *Trouw* van 7 januari 1963. Bomans had natuurlijk veel respect voor oud-wereldkampioen Euwe: 'Ik ben ervan overtuigd dat hij mij zonder veel moeite kan vermorzelen.' Maar hij merkte op dat hij 'thuis' een remisepartij had tegen de grand maître. Daar hadden ze twee uur over gedaan en Euwe had volgens Bomans die partij genoteerd. Deze partijnotatie wilden wij hier ook wel laten zien. Maar had hij die partijnotatie wel thuis liggen?

In 1959 interviewde de destijds twaalfjarige Paul Witteman Godfried Bomans voor zijn schoolkrant. Hij vroeg naar de belangrijkste gebeurtenis in het leven van de schrijver. Bomans vertelde dat hij tegen Max Euwe remise had gespeeld. Witteman vroeg hem of hij die partij mocht opnemen in de schoolkrant. De jongens op de schaakclub zouden dit zeker interessant vinden. Bomans twijfelde, want het was voor hem een belangrijk document. Maar toen de scholier hem geruststelde dat hij de partij, geschreven in hanenpoten, binnen een week weer zou terugkrijgen, stemde hij uiteindelijk toe. Enige tijd later kreeg Paul Witteman een briefje van Bomans met vraag waar zijn partijnotatie bleef. Witteman moest toen bekennen dat hij papiertje was kwijtgeraakt. Bomans was woedend. Hij stuurde de jongeheer Witteman een boze brief, dat hij niet deugde en niets meer met hem te maken wilde hebben.

Eerder had Bomans in *Nieuwe Buitelingen* al eens een partijnotatie gegeven van een partij tegen Euwe die hij in vijf zetten won. Helaas waren de laatste twee zetten van buitenaards niveau. **1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lb5 a6 4.La4 Pf6.** Tot zover niets aan de hand, een doodnormale Spaanse hoofdvariant. Maar dan komt Euwe met een nieuwtje: **5. Ns9!** Weinig gebruikelijk en daardoor angstaanjagend. Bomans dacht een ogenblik na en gaf toen dit doeltreffende antwoord: **5...,G.B.r7!!!** Euwe bleef nog een vol uur zoeken naar een oplossing en gaf toen op…

Kopstukken op de 64 velden

WIT: *Godfried Bomans*

ZWART: *dr. M. Euwe*

Partij, gespeeld te Hengelo op 28 april 1962, ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Hengelose schaakclub.

Tweepaardenspel in de nahand.

1. e2—e4, e7—e5 2. Pg1—f3, Pb8—c6 3. Lf1—c4, Pg8—f6 4. d2—d4, e5×d4 5. 0—0, Pf6×e4 6. Tf1—e1, d7—d5 7. Le4×d5.

Een schijnoffer dat al van 1839 dateert en waarmee wit de twee goefferde pionnen terugwint.

7. ..... Dd8×d5 8. Pb1—c3.

De eleu van het voorafgaande offer. Het witte paard kan op geen manier geslagen worden.

8. ..... Dd5—a5

Zwart kan ook andere damezetten doen, maar de tekstzet is de beste.

9. Pc3×e4, Le8—e6 10. Pe4—g5, 0—0—0 11. Pg5×e6, f7×e6 12. Te1×e6.

Nu zijn de partijen materieel weer op gelijke voet gekomen. Ook positioneel houden de kansen elkaar ongeveer in evenwicht.

12. ..... Da5—d5.

Het is opmerkelijk, dat de zwartspeler hier zijn eigen aanbeveling 12. ..... Ld6 niet volgt (zie theorie der openingen deel 111). Godfried is blijkbaar meer bijbelvast...?

13. Dd1—e2, Lf8—d6.

In de theorie wordt de volgende variant gegeven: 13. ..... h6 14. Lf4, g5 15. Lg3, d3 16. cd3:, g4 17. Te6 !!, De6: 18. Pe5, De6 met goede aanvalskansen voor wit. Wellicht heeft de winspeler hierop aangestuurd om vervolgens een originele matcapriole uit te halen: 19. Te1, e6 20. Pe6 :!!, De2: 21. Pb8!! en mat volgt.

14. Le1—g5, Tf8—f8 15. Lg5—h4, h7—h6 16. h2—h3.

Om de opmars g7—g5—g4 te verhinderen, maar 16. Lg3 had de voorkeur verdiend, omdat de tekstzet een verzwakking van de witte koningsvleugel teweegbrengt.

16. ..... g7—g5.

Op te merken valt, dat 16. ..... Tf3 : beantwoord wordt met 17. Te8!!

17. Lh4—g3, Ld6×g3 18. f2×g3, g5—g4!

De enige manier waarop zwart aanval kan krijgen. Het is opmerkelijk dat bij rustige voortzetting wit beter komt te staan, omdat hij de open e-lijn beheerst, waardoor zwart niet tot een behoorlijk plan van handelen kan komen.

19. Pf3—h2?

De beslissende fout. Juist was 19. hg4 :, waarop zwart voortzet met 19. ..... h5! 20. g5, h4! en dan: 1) 21. Ph4 :, d5 22. cd5 :?, Pd4 enz. 2) 21. gh4 :, d5 2a) 22. cd5 :?, Pd4!!23. Pd4 :? Dd4 :! 24. De3, Dh4 : 2b) 22. De4, Dc5! 23. De3, De2 : en de stijd is nog geheel open.

19. ..... g4×h3 20. g2×h3, d4—d3!

De pointe van de zwarte tactiek ; 21. cd3 : faalt nu op 21. ..... Pd4.

21. De2—g4!

Een van de laatste „buitelingen" in deze partij. Wit, de sluwe vos, dreigt mat in één zet (22. Te8!!).

21. ..... Ke8—b8 22. c2×d3.

Ook nu is deze pion niet straffeloos te nemen.

22. ..... Pc6—e5!

Dwingt wit tot het opgeven van de kwaliteit.

23. Te6×e5, Dd5×e5 24. Dg4—e4.

Ook andere zetten leiden snel tot verlies, bijv. 24. Tf1, Tfg8 of 24. Pf1, Dh2 :

24. ..... De5×g3! 25. Kg1—h1, Tf8—f2.

Wit geeft het op.

W. J. MUHRING

De partij tussen Bomans en Euwe in Hengelo. (Elseviers Weekblad)

Op 28 april 1962 nam de schrijver het wederom op tegen de oud-wereldkampioen. De partij vond plaats ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Hengelose schaakclub. Deze aardige partij, die Euwe wist te winnen, werd enkele weken later (26 mei) met commentaar van Muhring gepubliceerd in *Elseviers Weekblad*.

Godfried Bomans-Max Euwe, Hengelo 28 april 1962

1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lc4 Pf6 4.d4 exd4 5.0–0 Pxe4 6.Te1 d5 7.Lxd5 Dxd5 8.Pc3 Da5 9.Pxe4 Le6 10.Peg5 0–0–0 11.Pxe6 fxe6 12.Txe6 Dd5 13.De2 Ld6 14.Lg5 Tdf8 15.Lh4 h6 16.h3 g5 17.Lg3 Lxg3 18.fxg3 g4

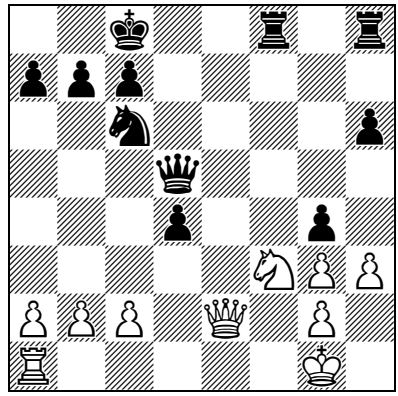

19.Ph2 (De beslissende fout. Beter was 19.hxg4.) **19…,gxh3 20.gxh3 d3 21.Dg4 Kb8 22.cxd3 Pe5 23.Txe5 Dxe5 24.Dc4 Dxg3+ 25.Kh1 Tf2 0–1**

Op zaterdag 29 augustus 1970 speelden Bomans en Euwe een partij met levende stukken op het Doelenplein in het centrum van Haarlem. Tot dusverre is de notatie van deze partij echter niet gevonden. Volgens dagblad *De Tijd* van 31 augustus werd de partij na 1½ uur 'gestaakt' op verzoek van de oud-wereldkampioen, onduidelijk waarom. Het *Haarlems Dagblad* meldde echter dat Euwe de partij had gewonnen.

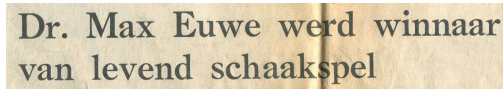

Dr. Max Euwe werd winnaar van levend schaakspel

Haarlems Dagblad van 31 augustus 1970.

De partij met levende stukken tussen Euwe en Bomans in Haarlem. (Foto Cees de Boer)

De laatste partij

Op 21 december 1971 speelde Bomans met Bloemendaal 2 een externe thuiswedstrijd tegen Piet Lanser, oud-clubkampioen van Kijk Uit. Klaas Steijn voorzag deze partij precies 25 jaar later in zijn column in het *Haarlems Dagblad* van mild commentaar. 's nachts overleed Bomans in zijn huis.

Piet Lanser (Kijk Uit 3)-Godfried Bomans (Bloemendaal 2), bord 1

1.d4 d5 2.c4 e6 3.Pf3 Pf6 4.Pc3 c6 5.Lg5 Pbd7 6.e3 Da5 7.Lxf6 Pxf6 8.Ld3 dxc4 9. Lxc4 Lb4 10.Dc2 0-0 11.0-0 Ld7 12.Pe2 Tac8 13.Tac1 Ld6 14.e4 e5 15.dxe5 Lxe5 16.Pxe5 Dxe5 17.Pg3 Le6 18.Lxe6 Dxe6 19.a3 Tfd8 20.Tcd1 Pg4 21.Td2 Dh6 22.Txd8+ Txd8 23.h3 Pe5 24.Td1 Df6 25.Pf5 g6 26.Pg3 Txd1+ 27.Dxd1 Dg5 28.Df1 Dd2 29.b3 Dc2 30.b4 Dc3 31.Dd1 Pd3 32.a4 De1+ 33.Dxe1 Pxe1 34.Pe2 Pd3 35.b5 cxb5 36.axb5 Pc5

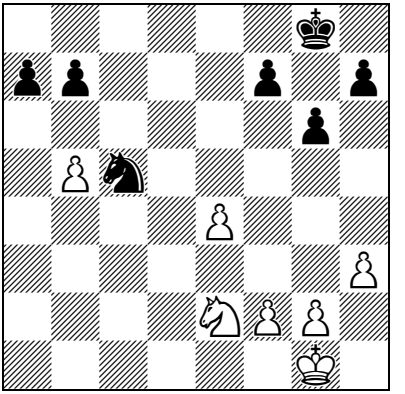

De laatste zet die Bomans ooit speelde. Afgebroken en iets later remise gegeven.

Ondanks het feit dat Bomans vrij actief was op het schaakbord, zijn er weinig partijen van hem bewaard gebleven. We konden na veel navragen, speuren in oude clubbladen, verzoeken aan de KNSB en speuren op het internet, slechts elf partijen vinden. Deze partijen werden veelal onder bijzondere omstandigheden gespeeld. Geen bijzondere partijen, helaas.

Mocht u nog ander partijmateriaal van Godfried Bomans bezitten, dan houden wij ons van harte aanbevolen.

Dit artikel verscheen eerder in het Jaarboek 2020/2021 van HWP Haarlem, september 2021.
U kunt het jaarboek 2020/2021 vinden op www.hwphaarlem.nl/ en vervolgens het kopje 'over' en 'publicaties'. Naast het artikel over de partijen van Bomans staat er in het fraaie jaarboek ook een artikel over '*Hoe Euwe in Haarlem ten onder ging*'. Het artikel gaat over de tiende partij uit de WK-match van 1937. Over deze match heeft Paul van der Sterren een filmpje gemaakt dat u op ons YouTube-kanaal kan zien.

---------- ADVERTENTIE ----------

Schaak & Go winkel
Het Paard

spellen en puzzels sinds 1987

Haarlemmerdijk 173 1013 KH Amsterdam +31 (0)20 6241171
info@schaakengo.nl www.schaakengo.nl

Boekrecensies

Florian Jacobs

(Opnieuw) een openingsencyclopedie

Ik weet niet hoe u erover denkt maar dit zijn mijn gedachten: de openingsboeken zijn niet meer bij te houden. Vooral als je met 1.e4 opent, kan ik u zo vijf volledige repertoires aanreiken die de afgelopen jaren zijn verschenen. En de overkoepelende boeken en online cursussen blijven maar komen!

De nieuwste toevoeging aan het pantheon van de alomvattende openingskolossen is van grootmeester Justin Tan. U kent hem misschien wel van zijn vele bijdragen aan de relevante website www.chesspublishing.com. Toegegeven, Tan heeft machtig werk verricht. Dit eerste deel van de beoogde trilogie bestrijkt zo'n beetje alle hoofdvarianten waarin zwart het centrum aan wit laat. Tan geeft de lezer scherpe, theoretische zetvolgordes en ideeën die het de zwartspeler niet gemakkelijk maken. Wel bestaat zijn kloeke werk voor het grootste deel uit zetten zonder bijster veel nadere uitleg. Daarom raad ik u aan vooral zelf op onderzoek uit te gaan en Tans suggesties als ondersteuning te hanteren. Voor de serieuze toernooischaker met meer dan genoeg studeertijd!

Justin Tan: 1.e4! The Chess Bible. Volume One, Thinkers Publishing, 2021, 464 blz. € 33,95.

Sovjetschaak en ander ontroerends

Meesterverteller Genna Sosonko heeft ditmaal vijftien historische essays gebundeld die onderling sterk verschillen van lengte en onderwerp. In de hem kenmerkende sympathieke en rijk gedetailleerde schrijfstijl neemt Sosonko de lezer mee naar vrijwel vergeten nationale kampioenschappen, Sovjetintriges, veilinghuizen, overmatige alcoholconsumptie, hoofdschuddende wereldkampioenen en een brute moord.

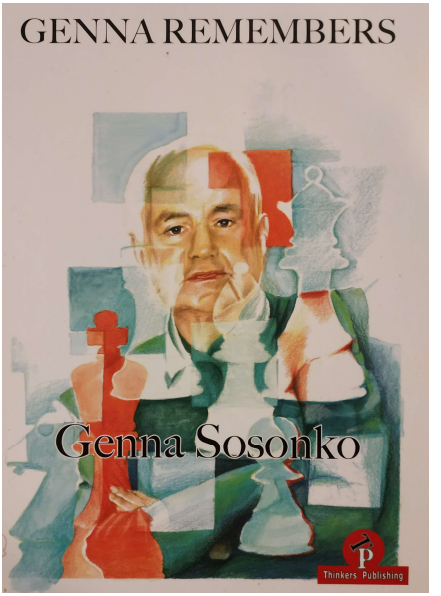

Sosonko heeft de geschiedenis nooit onverschillig bejegend, zo bekent hij in zijn voorwoord. We blijven hem zijn verschilligheid dankbaar. Ik kan het niet vaak genoeg zeggen: het is te hopen dat Sosonko nog lang zijn memoires aan het papier blijft toevertrouwen.

Genna Sosonko: Genna Remembers, Thinkers Publishing, 2021, 262 blz. € 35,00.

Oudste opening volgens wereldtopper

Twee jaar geleden verscheen er een uitgebreide video over de Spaanse opening (Ruy Lopez) bij Chessbase. Dat komt vaker voor. Minder vanzelfsprekend was het echter dat niemand minder dan Fabiano Caruana het inhoudelijke deel voor zijn rekening nam. De vorige uitdager van de wereldkampioen bleek een prettige verteller te zijn, die goed voorbereid en rustig vertelde waar het Spaans in grote lijnen op neerkwam.

Ik heb deze videoreeks indertijd verslonden. Het verbaast me dan ook niet dat New In Chess ertoe besloot Caruana's lessen uit te geven in boekvorm. Voor wie liever leest dan luistert, of het een graag met het ander combineert, is dit boek dan ook een grote aanrader. Laat je vooral niet afschrikken door de kracht van de verteller: dit boek is heel goed te volgen voor wie duizend elopunten (of iets minder) lager gerated is dan Caruana.

Fabiano Caruana: Caruana's Ruy Lopez. A White Repertoire for Club Players, New In Chess, 2021, 208 blz. € 29,95.

Fischers zegetocht

Twintig keer op rij won hij en route naar de wereldkampioenschapsmatch tegen Spassky, en dat tegen de wereldtop: Bobby Fischer zette in 1971 een van de beste schaakprestaties ooit neer.

Jan Timman besloot zijn nieuwste boek te wijden aan de partijen die Fischer in deze periode speelde. Met name het machtsvertoon in de technische fase is ongekend.

Wederom heeft Timman een boek geschreven dat je niet gemakkelijk weglegt. Wel besteedt Timman meer aandacht aan de partijanalyse dan aan de partijcontext. Daarom is dit eerder een boek voor wie graag partijen naspeelt dan de geschiedenis eromheen wil leren kennen. Een paar krantenartikelen meer had ik bijvoorbeeld best op prijs gesteld. Maar dat zijn details. Voor wie graag een mooi schaakboek leest en/of aan zijn vechtlust, techniek en algehele schaakverbetering wil werken. Want die Fischer kon er wat van!

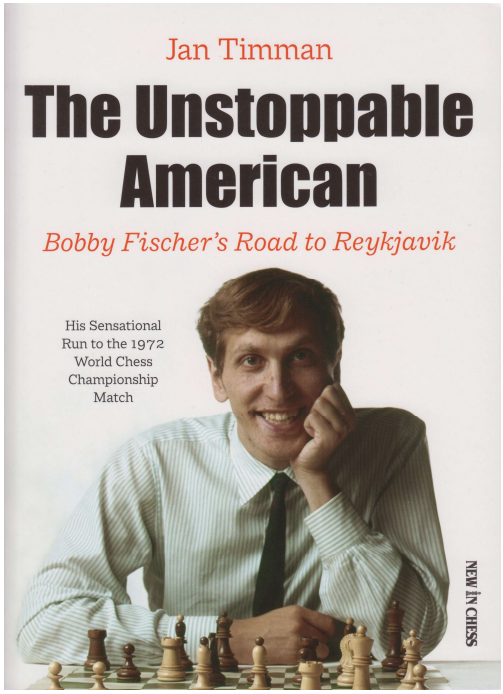

Jan Timman: The Unstoppable American. Bobby Fischer's Road to Reykjavik, New In Chess, 2021, 256 blz. € 27,95.

NEW BOOKS from NEW IN CHESS

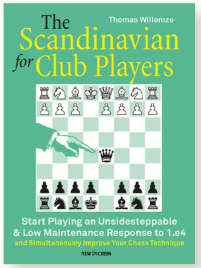

The Scandinavian for Club Players
Start Playing an Unsidesteppable & Low Maintenance Response to 1.e4
Thomas Willemze
272 pages – €24.95

"This is a real gem! It's almost as if each annotation specifies the key strategic elements that uphold the assessments and choice of plans. A repertoire apt for club players, offering lessons in strategy, plus antidotes to seemingly troublesome White tries."
GM Glenn Flear

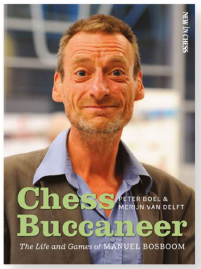

Chess Buccaneer
The Life and Games of Manuel Bosboom
Peter Boel & Merijn van Delft
288 pages – €24.95

When Manuel Bosboom enters the room, a smile appears on every chess player's face. The Dutch IM never made it to the top, but over the course of his swashbuckling career he has produced lots of brilliantly creative games. And he has beaten Garry Kasparov in an official blitz game and crushed Peter Leko in a classical game in 26 moves. A delightful book with a captivating collection of games and amusing stories.

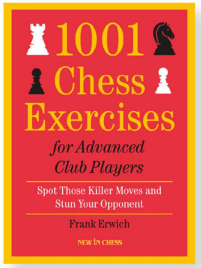

1001 Chess Exercises for Advanced Club Players
Spot Those Killer Moves and Stun Your Opponent
Frank Erwich
216 pages – €22.95

In this follow-up to his acclaimed *1001 Chess Exercises for Club Players*, Frank Erwich teaches how to reach the next level of identifying weak spots, recognizing patterns, visualizing tricks and calculating effectively. He introduces new, more sophisticated tactical weapons, geared towards the reality of the advanced club player (Elo 1800-2300): it is not enough to spot simple combinations, at this level you must be able to resist your reflexes and look deeper. A complete and structured course, not just a collection of freewheeling puzzles.

available at your local (chess)bookseller or at www.newinchess.com

MEC-nieuws

Eddy Sibbing

Donateurs en Vrienden van Euwe
De afgelopen maanden hebben we een aantal nieuwe Vrienden van Euwe mogen begroeten. Zij steunen het MEC via een akte voor vijf jaar, waardoor onze financiële positie iets is verbeterd. Ook de donateurs zijn ons in 2021 gelukkig niet vergeten. We hopen door deze nieuwsbrief nieuwe donateurs te krijgen.

Alle donateurs en Vrienden van Euwe: bedankt voor uw ondersteuning!

Sponsoren
We zijn ook blij dat ASML het MEC de komende jaren gaat sponsoren! Daarnaast worden onze activiteiten mogelijk gemaakt door ondersteuning van de Koninklijke Nederlandse Schaakbond, de Ondernemersvereniging Max Euweplein, HouseCheck, New in Chess, Thinkers Publishing, DGT, De beste zet, Schaak- en Go-winkel Het Paard, schenkingen en giften.

Schenkingen
De afgelopen maanden mochten we weer veel schaakboeken ontvangen, onder anderen van Elfriede Nordlohne, Dirk Goes, Trix Trompert, Minze bij de Weg, Erik Mauritz, Anne Steenberg, Angelo Spiler, Roel van Duijn en de heer Roodzant uit Leiden.

Een delegatie van de schaakclub De Zandloper uit Sprang Capelle (Noord-Brabant) kwam langs om het MEC een exemplaar te schenken van de eerste jaargang van het *Tijdschrift van den Nederlandschen Schaakbond*. Marten Coerts gaf ons twee exemplaren van zijn boek over Wim Andriessen. Henk Vinkes doneerde zijn boek waarin hij zijn wedstrijdverslagen voor schaakclub Apeldoorn heeft gebundeld. Van Ireen Zielonka uit Duitsland kregen we een exemplaar van haar fraaie boek *Life seen as a Chess Game*. Ten slotte schonk ons bestuurslid Erik Mijnheer ons zijn scriptie *De groei van de georganiseerde schaaksport in Nederland tijdens het interbellum*. In een volgende nieuwsbrief zullen we daarover publiceren.

Leo Diepstraten doet onderzoek in het MEC.

Van de dochters van MEC-coryfee Leo Diepstraten kregen we enkele ordners met artikelen die hij de laatste jaren van zijn leven heeft geschreven. Ook hierop hopen we in de toekomst terug te komen. Van Alex Roose ontvingen we een zilveren lepeltje dat bij het befaamde kandidatentoernooi Cura-

çao 1962 is uitgegeven. Het lepeltje heeft direct een plekje gekregen in onze nieuwe expositie over 35 jaar MEC.

Alle schenkers hartelijk dank!

Bestuur

Het bestuur is de afgelopen maanden vooral bezig geweest om sponsoren te werven. Door inspanningen van bestuurslid Peter Wakkie en twee simultaans van voorzitter Paul van der Sterren is dat gelukt! Na ons jubileum en de honderdste nieuwsbrief is het tijd om weer vooruit te kijken. We hopen in 2022 weer ons jaarlijkse Pleinfestival te kunnen organiseren.

Het vriendenbord in handen van voorzitter Eric Smaling, terwijl penningmeester Albert Riemens speecht. (Euweborrel 2011)

Vrijwilligers

Vrijwel alle vrijwilligers zijn weer op het MEC actief. Naast de honderdste nieuwsbrief en de expositie over 35 jaar MEC, zijn zij druk doende met het rondleiden van bezoekers, het in kaart brengen van de archieven, onderhoud van de biliotheek, het doornemen van het archief en het schrijven van berichten op sociale media.

Alle vrijwilligers, bedankt voor jullie inzet in deze coronaperiode!

Activiteiten

Door corona zijn veel activiteiten (Pleinfestivals, trainingen, workshops, filmmiddagen, boekenbeurzen) uitgesteld of afgelast. In november hebben we gelukkig weer een boekenbeurs kunnen organiseren. We hebben echter de training van Yasser Seirawan (17 november) en de workshop van Eddy Sibbing (11 december) vanwege momenteel geldende coronamaatregelen moeten afgelasten.
Ook activiteiten in het kader van ons jubileum hebben we jammer genoeg moeten uitstellen. Hopelijk kunnen we in 2022 de draad weer oppakken.

Digitaal zijn we des te actiever: afgelopen zomer is de tweede Euwe-lezing van Paul van der Sterren op YouTube geplaatst. In december volgt een lezing van Paul over het WK van 1937, beide opgenomen door Peter Doggers. Tim Verlaan heeft voor het MEC en de KNSB de *Schaakpotcast* gemaakt, waarover op pagina 54 meer te lezen valt.

Ten slotte zijn we continu bezig om onze vernieuwde website te verbeteren en plaatsen we wekelijks berichten op Facebook, Twitter en Instagram.

25 Jaar schaken op Max Euweplein

Deze zomer was het 25 jaar geleden dat het grote spel op het Max Euweplein werd geopend. De negenjarige David van Zeggeren uit Amstelveen kwam in 1995 met het idee voor een groot schaakspel op ons plein en won daarmee een gemeentelijke geldprijs.

Het duurde nog meer dan een jaar voordat zijn idee werkelijkheid werd. Op 6 juli 1996 werd het schaakspel door David en wethouder Guusje ter Horst geopend. Sindsdien wordt er elke dag door jong en oud gespeeld op het 'bekendste schaakspel van Nederland'.

Donateur worden?

Hebt u genoten van deze honderdste nieuwsbrief? Uiteraard hopen wij dat u het Max Euwe Centrum en zijn activiteiten financieel wilt ondersteunen door donateur te worden.

Het MEC promoot al ruim 35 jaar het schaken door lezingen, trainingen, exposities, workshops, filmmiddagen, schoolschaak, toernooien, boekenbeurzen, een jaarlijks pleinfestival, (digitale) nieuwsbrieven, berichten op sociale media en onze website. Door donateur te worden ondersteunt u niet alleen het MEC, maar ontvangt u ook twee keer per jaar onze papieren nieuwsbrief in de bus.

U kunt uw donatie overmaken op rekening NL91 INGB 0005 4016 70 t.n.v. Stichting Max Euwe Centrum te Amsterdam o.v.v. 'nieuwe donateur'. S.v.p. naam en adres vermelden.

De Schaakpotcast

Geïnspireerd door *The Queen's Gambit* heeft de Amsterdamse schaker Tim Verlaan een podcast over schaken gemaakt. Omdat Tim veel 'schaakpotjes' speelt, heeft hij de serie *Schaakpotcast* genoemd.

Elke aflevering begint Tim met een aantal persoonlijke schaakvragen. Daarna geven de gasten een schaaklesje. Er wordt afgesloten met een 'bindend advies'. De podcast is gemaakt voor beginnende schakers, maar is zeker ook voor ervaren schakers interessant. Met name door de persoonlijke verhalen en anekdotes van de gasten.

In de eerste aflevering legt Hans Böhm de loop van de stukken uit, maar vertelt ook over de historie van de stukken en zijn ervaringen met Max Euwe. Nick Schilder geeft een openingslesje en vertelt over een schaakstudie over Napoleon. Daarin wordt een Napoleon te paard over het hele bord (van Moskou tot Parijs) gejaagd. In Rusland wordt deze studie nog jaarlijks aan alle scholieren getoond. Tobi Kooiman geeft tips voor het middenspel en komt met een bijzondere ervaring uit zijn eigen toernooipraktijk. Paul van der Sterren legt de basisideeën van het Damegambiet en het Siciliaans uit. Via het Siciliaans komt Paul vanzelf uit bij de match Fischer-Spasski. De les over het eindspel wordt gegeven door Tex de Wit. Terloops vertelt Tex in deze podcast bezig te zijn om een schaakboek over Greco te schrijven. En wie kan er beter vertellen over het Russische schaak dan Genna Sosonko? Uiteraard komt Genna's emigratie uit de Sovjet-Unie aan bod, maar ook zijn ervaringen met toppers als Tal, Botwinnik en Kortsjnoi. Tenslotte legt Sosonko uit wat voor schaaktoernooien er zijn, en hoe je internationaal meester of grootmeester kan worden.

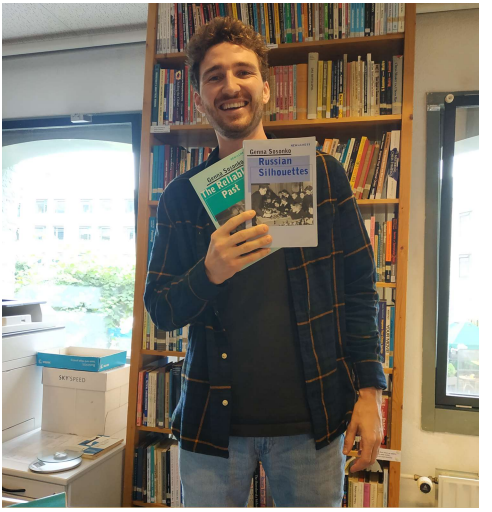

Tim Verlaan.

De serie is op YouTube te zien en op Spotify te beluisteren. Ideaal voor de Kerstvakantie! De KNSB en het MEC hebben de serie ondersteund.

Max Euwe Centrum 35 jaar, een terugblik

Op 8 november j.l. bestond het Max Euwe Centrum (MEC) 35 jaar. De komende pagina's staan we stil bij de geschiedenis van het MEC, door die in aparte hoofdstukken weer te geven. De eerste 25 jaar zijn in 2011 groots gevierd, die jaren worden in het kort besproken. De andere bijdragen gaan hoofdzakelijk over de laatste tien jaar.

Bijdragen zijn van Laura Egginton (LE), Eddy Sibbing (ES), Evert-Jan Straat (EJS), Bart Stam (BS), Peewee van Voorthuijsen (PvV), Minze bij de Weg (MbdW) en Eric de Winter (EdW).

DE EERSTE 25 JAAR: VAN SCHAAKACADEMIE TOT PLEINFESTIVAL

Na het overlijden van Max Euwe in 1981 kwam al snel de vraag op wat te doen met zijn nalatenschap. Iemand die zo belangrijk was geweest voor het internationale, en zeker voor het Nederlandse schaken, moest in de herinnering blijven voortleven.

Dat vond KNSB-voorzitter Henk Wille, en velen met hem. Er kwam een groepje bijeen om ideeën op een rij te zetten. Daarin deed Leo Diepstraten de beslissende suggestie. Diepstraten kende Euwe onder andere van de Alexander Rueb Stichting voor de promo-

MEC op Paleisstraat 1.

Ignace Hendriks.

tie van eindspelstudies. Zet een studie- en ontmoetingscentrum op voor schakers in de breedste zin, stelde hij voor. Want was Euwe niet in de eerste plaats een propagandist en leermeester van het zuiverste soort geweest?

Het duurde daarna nog vijf jaar voor het idee werkelijkheid werd. De KNSB verhuisde in 1986 naar de Grote Club in de Paleisstraat te Amsterdam en het Max Euwe Centrum trok er als onderhuurder in. Het centrum kreeg twee zaaltjes tot zijn beschikking. Onder andere het Van der Karfonds zorgde er in de beginperiode voor dat er wat geld was, terwijl donateurs ook enkele tienduizenden guldens leverden.

Schaakacademie

Het MEC heeft in de eerste 25 jaar een groot aantal activiteiten georganiseerd. Hiervan keerden er veel regelmatig terug: lezingen, boekenmarkten, boekpresentaties, vergaderingen, een enkel congres, trainingsmatches, grootmeestertrainingen voor clubschakers, bijeenkomsten over lopende toernooien en tentoonstellingen. Heel speciaal waren de Max Euwe Matches in 2010, waarin gerenommeerde grootmeesters het opnamen tegen talentvolle jongeren.

Een paar activiteiten sprongen er echt uit in de eerste kwart eeuw. Het grootste succes was zonder twijfel de 'Schaakacademie Max Euwe' van 1989 tot 1996. Het idee voor een academie, waar les werd gegeven aan talenten, maar ook aan club- en huisschakers, kwam al op in 1988. Het bestuur vond dat het MEC niet alleen een museum en tentoonstellingsruimte moest zijn, maar ook activiteiten moest organiseren.

Training van de schaakacademie bij Hoogovens in 1992.

In dezelfde tijd liep Ignace Hendriks, voorzitter van de schaakvereniging Lewenborg in Groningen, ook rond met plannen voor een Schaakacademie. Het MEC en Hendriks kwamen via Hans Bouwmeester met elkaar in contact. De ideeën werden samengevoegd en Hendriks schreef samen met bondstrainer Cor van Wijgerden een draaiboek voor cursussen voor clubschakers. Hendriks stak veel tijd in de plannen en kwam in 1989 in dienst van het Max Euwe Centrum. Nog in hetzelfde jaar gingen de trainingen van start. Ze bleken in een grote behoefte te voorzien. In 1994 hadden al meer dan duizend cursisten meegedaan aan 71 cursussen in 35 plaatsen. Het moeten aan het eind van de Schaakacademie nog zeker honderd man meer zijn geweest.

Cruciaal voor het bestaan van de Schaakacademie was het besluit van de KNSB om vanaf 1989 zijn trainingen voor de topjeugd over te hevelen naar het Max Euwe Centrum. De KNSB sluisde de subsidie van het ministerie van VWS voor deze activiteit door naar het MEC. Daaruit kon het schaakcentrum in Amsterdam deze activiteit betalen, inclusief het honorarium van organisator Hendriks.

Dat overhevelen bleek tegelijkertijd de zwakke plek te zijn. In 1997 liet de KNSB weten dat de subsidieregels waren veranderd en dat de schaakbond de subsidie voor jeugdtrainingen zelf ging gebruiken. Hierdoor vielen de trainingen voor de topjeugd weg en was er geen geld meer voor coördinator annex MEC-directeur Ignace Hendriks. Ook ging er veel organisatorisch vermogen verloren en gingen de succesvolle trainingen voor club- en huisschakers ten onder.

Schaakkaravaan en Pleinfestival

Een tweede periode van grotere activiteiten zagen we in de jaren 2008-2012. Onder leiding van voorzitter Jan Nagel kwam de schaakkaravaan tot stand. De bedoeling van het project was in een aantal plaatsen leerlingen van basisscholen gratis schaaklessen te geven en tegelijkertijd de nodige schaakleraren op te leiden. Uiteindelijk gaf het ministerie van VWS geld voor een proefproject van drie jaar in Amsterdam. De gemeente Amsterdam deed financieel ook een duit in het zakje en de karavaan voldeed zeker aan de verwachtingen. Toch besloot het ministerie de subsidie niet te verlengen, zodat ook dit initiatief een zachte dood stierf.

Misschien wel de meest zichtbare activiteit van het Max Euwe Centrum in de eerste 25 jaar is het Pleinfestival geweest. Het ging in 1992 onder de naam VSB-schaakfestival van start. VSB staat voor Verenigde Spaarbank, het bedrijf had zijn hoofdkantoor aan het Singel ter hoogte van de bloemenmarkt in Amsterdam. Een tijd lang werd een toptoernooi georganiseerd, daarnaast steunde de VSB ook andere schaakactiviteiten. Bijvoorbeeld een jeugdproject van de KNSB en een festival op het nieuwe stadsplein, dat inmiddels de naam Max Euweplein had gekregen. Alleen in de jaren 2003 en 2005 moest het festival een jaar overslaan. Tijdens de festivals zijn er simultaans geweest voor jong en oud, soms waren er lezingen en bijzondere toernooien als het familiekampioenschap van Nederland.

Geld

Een rode draad in de geschiedenis van het Max Euwe Centrum is steeds het geld geweest. De start was weliswaar veelbelovend met een schenking van tienduizend gulden

Max Euweplein in 1991.

door het Prins Bernhardfonds en duizend nieuwe donateurs die twintigduizend gulden binnenbrachten. Toch dreigde er al in 1988 een exploitatietekort. Met de komst in 1989 van Kees Snoep als voorzitter verbeterde de situatie. Hij had vele contacten in het bedrijfsleven en wist de nodige sponsoren binnen te brengen. De eerste sponsorwerving leverde direct al 25 sponsoren en 150.000 gulden op.

Op termijn bleek dat toch niet voldoende te zijn, ondanks de vaste jaarlijkse bijdrage van de KNSB. Keer op keer rekende de penningmeester uit dat het MEC structureel geld tekort kwam, vaak zo'n 35.000 euro per jaar.

Toch bleef het schaakcentrum in hartje Amsterdam op de been, en in 2008 waren de financiële problemen weer even voorbij. De komst van Global Chess als vaste onderhuurder zorgde drie jaar lang voor een gezonde financiële basis. Global Chess was een activiteit van schaakmecenas en -organisator Bessel Kok, die in samenwerking met de FIDE de organisatie van een WCC (World Class Chess)-cyclus wilde onderzoeken.

Bij het afsluiten van de eerste 25 jaar in 2011 werd de actie Vrienden van Euwe gelanceerd. Deze bood de mogelijkheid om op een fiscaal vriendelijke manier gedurende vijf jaar een vast bedrag te schenken. Ook dat bracht enige financiële verlichting, maar structureel bleek het niet voldoende te zijn. Meer daarover in het artikel *De financiën van het Max Euwe Centrum*. (MbdW)

(Dit is een ingekorte en bewerkte versie van het artikel *Dertig jaar Max Euwe Centrum* van Minze bij de Weg, dat eerder verscheen in *Nieuwsbrief 89*.)

Jan van Rijn, Ineke Bakker en Kees Snoep in 1994.

DE BIBLIOTHEEK

Toen het Max Euwe Centrum in 1986 zijn deuren opende in de Paleisstraat in hartje Amsterdam, kende de bibliotheek een bescheiden omvang van enkele honderden boeken. Dankzij bestuurslid Leo Diepstraten kwam daarin snel verandering. Leo beschikte over veel contacten met uitgeverijen in Duitsland en Groot-Brittannië.

In Duitsland bezocht hij de uitgeverijen van Walter Rau in Düsseldorf en Kurt Rattmann in Hamburg. Hij kwam dan met een auto vol boeken terug bij het MEC. Batsford in Groot-Brittannië zond alle nieuwe uitgaven toe. In Nederland waren Van Spijk en New in Chess de belangrijkste leveranciers. Ook kwamen er schenkingen van particulieren binnen. Zo steeg het aantal titels binnen enkele jaren naar enkele duizenden boeken en tijdschriften. In een aparte vitrine staan de antiquarische boeken.

Op den duur raakten de boekenkasten overvol. Dit probleem hebben we opgelost door minder toegankelijke boeken uit de collectie te verwijderen. Denk dan aan boeken in vreemde talen, of meerdere drukken van één titel.

Boekenmarkt

Vanaf het begin organiseerde het MEC twee keer per jaar een boekenmarkt. Vooral in de eerste jaren was daarvoor veel belangstelling. Ook zijn er regelmatig boekpresentaties in het MEC gehouden. In 2009 presenteerde Karsten Müller zijn boek over Bobby Fischer, in aanwezigheid van uitgever Hanon Russell. In 2013 werden *My Chess* van Hans Ree en *The Hague–Moscow 1948, World Chess Championship* van Euwe ten doop gehouden in het MEC. Op de Euweborrel van december 2014 presenteerde Karel van Delft zijn boek *Schoolschaken*. Ivan Sokolov gaf in 2016 een interessante presentatie over zijn boek *Chess Middlegame Strategies*. In hetzelfde jaar presenteerden Hans Böhm en Yochanan Afek bij ons het laatste deel van hun *Wij presenteren*-serie: *De koning, het machtigste stuk van het schaakspel*.

Ten slotte vonden Paul van der Sterren en Herman Grooten in 2018 hun weg naar het MEC voor een boekpresentatie.

Evert-Jan Straat, bibliothecaris van het MEC sinds 2007.

Bibliothecarissen

In 1990 werd Fred Verbeek benoemd tot bibliothecaris. Samen met Ton Sibbing, die voor de nieuwsbrief de boeken recenseerde, leidde hij de voortdurende groei van de bibliotheek in goede banen. Toen Ton in 2005 werd getroffen door een ernstige ziekte, moest hij zijn werk voor het MEC beëindigen. Ongetwijfeld was hij de grootste kenner van de bibliotheek.

Daarna trad Parvin Kazemi op als coördinator van de bibliotheek. Twee jaar later stopten Verbeek en Kazemi met hun activiteiten. Evert-Jan Straat werd in 2007 bibliothecaris en recensent van de aanwinsten.

Sinds 2014 schrijft Florian Jacobs de recensies in de nieuwsbrief.

Het aantal boeken dat wordt verworven, is in de loop der jaren gedaald. Slechts New in Chess en Thinkers Publishing (België) schenken regelmatig hun nieuwe publicaties. Ook van particulieren ontvangen we geregeld boeken.

Het aantal gebruikers van de bibliotheek is al die jaren ongeveer gelijk gebleven. Erg veel zijn het er niet, maar ze komen wel trouw. Op onze website kunt u alle boeken en tijdschriften in onze collectie vinden. (EJS)

Hanon Russell en Fietie Euwe. (Foto R. Olthof)

DE BEZOEKERS

Een van de neveneffecten van de coronapandemie was een deuk in de bezoekersaantallen van het MEC. Zeker wat betreft de buitenlandse bezoekers. Sinds 2013 houden we ook bij uit welk land de bezoekers komen. Zij schrijven de gastenboeken vol, soms in talen die we niet beheersen!

Als een van de kleinste museums in Amsterdam zijn voor het MEC de mogelijkheden natuurlijk beperkt om veel bezoekers aan te trekken. Op vrijdag 27 april 2012 stapte de zeventigduizendste bezoeker het MEC binnen. Inmiddels zijn er meer dan 87.000 bezoekers geweest. Niet slecht voor een organisatie die mede door veel vrijwilligers wordt gedragen.

De ene bezoeker is bekender dan de andere. Bij het doorlezen van tien jaar gastenboeken, kwam ik tot mijn vreugde een aantal schaakschrijvers tegen (zoals Erik Kislik) die in mijn eigen schaakboekenkast staan. Naast tentoonstellingen (vast en tijdelijk) heeft het MEC ook een voortreffelijke bibliotheek, en dat is wereldwijd bekend.

Yasser Seirawan, Jeanne en Rex Sinquefield, de 75-duizendste bezoekers.

Rex Sinquefield

Wanneer we kijken naar de mijlpalen (beginnend bij zeventigduizend en dan steeds vijfduizend verder) zien we een aardige verschuiving. De zeventigduizendste bezoeker, Ido Markens, kwam gewoon uit Nederland.

Vijfduizend bezoekers later (75.000) zien we opeens Jeanne en Rex Sinquefield van de 'Chess Club and Scholastic Centre Saint Louis' (Verenigde Staten). Er werd gedacht dat het opzet was van het MEC, maar het was puur toeval! Nadat manager Eddy Sibbing terug was van vakantie, kwam pas aan het licht dat het Sinquefield was geweest. De vrijwilligers hadden netjes een foto gemaakt, enkele attenties meegegeven, maar hadden geen benul dat ze met de bekende 'schaakmiljardair' te maken hadden.

Ruby en Aziz Sannie, 80.000ste bezoekers.

Weer vijfduizend bezoekers later (tachtigduizend) glunderen Ruby en Aziz Sannie op de foto, van Chess on Schools uit Londen. De meest recente mijlpaal (85.000) was het bezoek van Guillaume Bardeut uit Toulouse. De Fransman is geen lid van een schaakclub, maar speelt vooral op Chess.com. Daar komt geen fysiek schaakbord meer aan te pas, maar Bardeut was wel bezoeker van de WK-match Carlsen-Caruana!

Amerikanen, Engelsen, Duitsers en Fransen

Laten we eens kijken waar de buitenlandse bezoekers van het MEC vandaan komen.

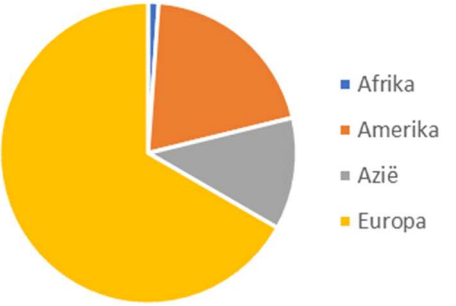

Meer Amerika dan Azië, en Afrika blijkt toch ver weg te zijn.

Qua landen zijn de Verenigde Staten koploper, op afstand gevolgd door Engeland (de landen van het Verenigd Koninkrijk zijn afzonderlijke FIDE-leden, PWvV). Maar, zou Boris Johnson zeggen, samen zijn we groter. Dan Duitsland en daarna Frankrijk.

Op dit moment 89 landen, dus voor een volledige werelddekking moeten we nog door!

De opmerkingen in de gastenboeken variëren vanzelfsprekend nogal. Van standaardopmerkingen als 'geweldig museum' tot de ontboezeming van een Schotse (mannelijke) bezoeker: '*Sorry I couldn't stay longer. My wife and daughter do not share my interest.*' Of het bezoek van de Nieuw-Zeelander Alan Grant Kerr (speler op de Olympiades uit het begin van de jaren zeventig), die nog met Ortvin Sarapu (de

lokale Mister Chess) in één team had gespeeld. 'Leuker dan het Rijks,' meldt een andere bezoeker, maar dat laten we graag aan ieders eigen smaak over.

Bezoekers aan wie ik niet meteen had gedacht, zijn kinderen van schaakorganisatoren. De dochters van Piet Veldheer en Piet Zwart waren enthousiast, al hadden ze wellicht gehoopt dat hun vaders ook in de vitrine zouden staan. Dat was vermoedelijk zo in 2013 bij de tijdelijke tentoonstelling over 75 jaar Hoogovens Schaaktoernooi.

In navolging van BritBase proberen we als MEC ook DutchBase weer leven in te blazen. Eerste aandachtpunt daarbij zijn de Nederlandse kampioenschappen en het Hoogovens Schaaktoernooi. Extra leuk als je dan in *Nieuwsbrief 78* ziet dat John Saunders, de oprichter en archivist van BritBase, langs blijkt te zijn geweest!

Augustus drukste maand

Wanneer is het druk op het MEC, oftewel in welke maand komen de meeste buitenlandse bezoekers? Pluspunt is dat er nu een duidelijk bord naar de ingang van het MEC wijst. Dat zagen we meteen terug in een sprong van het aantal bezoekers. Onderstaand plaatje geeft een beeld van de verdeling van buitenlandse bezoekers over het jaar.

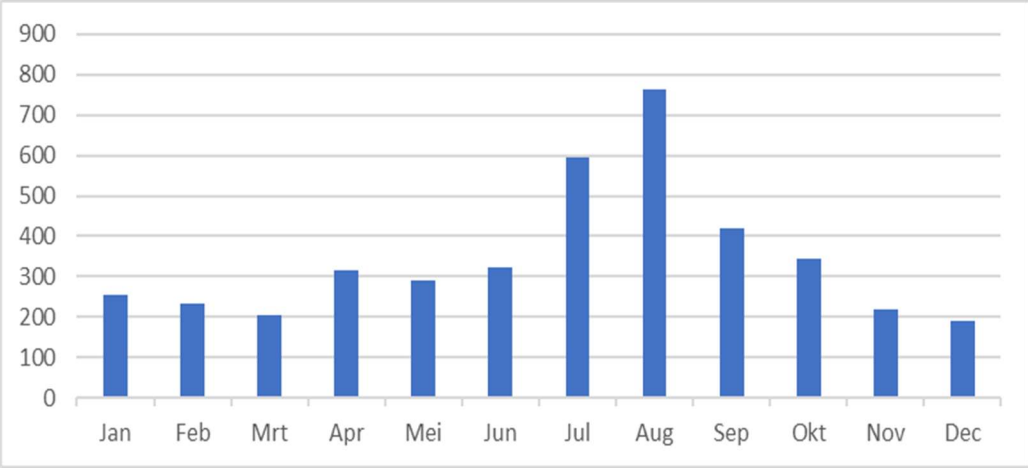

Dat loopt aardig parallel met de totale bezoekersaantallen van Amsterdam. Het MEC is alleen de eerste zaterdag van de maand open, dus potentiële weekendbezoekers zullen helaas vaak voor een gesloten deur komen te staan.

Afsluitend trof me een notitie in het gastenboek: 'Als criminoloog weet ik niet veel van schaken, maar wel heel aangenaam verrast door het feit dat het ooit een gevangenis is geweest.' Het voormalig Huis van Bewaring werd in 1979 gesloten en verhuisde naar de Bijlmerbajes. En die is inmiddels ook niet meer als gevangenis in gebruik... Na acht jaar verbouwing (procedures, procedures!) was het pand klaar. Sinds 1991 is het MEC hier gevestigd. Aan het Max Euweplein, en dat kun je bereiken over de Donnerbrug! (PvV)

DGT
PEGASUS
A quantum leap for online chess
Discover the first real chess board dedicated to online play
LET'S PLAY!
digitalgametechnology.com/pegasus

DE EXPOSITIES

De afgelopen tien jaar hebben we ons best gedaan om regelmatig een nieuwe expositie in te richten. Veel in samenwerking met kunstenaars uit diverse disciplines: van beeldhouwwerken tot tekeningen, van curiosa tot fotografie. We hebben het geluk dat we het werk van deze creatieve mensen mochten gebruiken, allemaal geïnspireerd door liefde voor schaken! Sommige exposities werden ons aangeboden, andere exposities waren samengesteld met stukken uit onze eigen collecties, en een enkele keer hebben we samengewerkt met een ander museum.

Zo hebben we in 2013 het bekende schaakmuseum in het Duitse Ströbeck geholpen met een speciale expositie over Euwe, in het kader van hun reeks 'Legends of Chess'. Jaren later mochten we van hen de teksten en opzet van de expositie 'Dochters van Caïssa' gebruiken. Uiteraard was er nog veel werk te verrichten voor onze toenmalige curator Jürgen Vijfschaft, maar het scheelde toch het nodige werk!

Het bijzonderste spel dat in het MEC is tentoongesteld is ongetwijfeld het Nazi-spel, dat we in bruikleen kregen van Thea van Anraad. Er kwamen veel bezoekers en experts op het spel af, en het heeft de nodige landelijke publiciteit gekregen. Zo trok het ook de aandacht van het Rijksmuseum, waar het sinds 2012 is te bewonderen. Ook het schaakbord dat Kasparov tijdens zijn deelnames aan Hoogovens op zijn hotelkamer gebruikte (bruikleen van de familie van Piet Zwart) heeft enkele jaren bij ons gestaan. Het magnetische bord waar Jan-Hein Donner de laatste jaren van zijn leven op heeft gespeeld staat nog steeds in onze permanente expositie. Net als het originele spel uit de film *Lang leve de koningin*. dat we van Esmé Lammers in bruikleen hebben gekregen. En wat te denken van het spel dat Arthur Bröker aan het MEC heeft geschonken? Volgens de overlevering heeft zijn vader dit spel persoonlijk van Max Euwe gekregen met de verklaring dat het bij het WK van 1935 is gebruikt!

Het Nazi-spel dat inmiddels in het Rijksmuseum staat.

Dit zijn enkele bijzondere stukken die bij ons zijn tentoongesteld, maar ook de etsen van Frans Drummen, de foto's van Lennart Ootes, de werken over Duchamp van Roland van den Berghe, de karikaturen van Rupert van der Linden, de tekeningen van het Pleinfestival door de Zondagsschilders, de schaakkapstok van Felix Zekveld en het schaaktafeltje van Brigitte Roos zijn bijzondere kunstwerken die bij ons te zien zijn (geweest).

Zelf exposities uitwerken en inrichten is een enorme klus. Zeker als je bedenkt dat onze curator slechts een paar uurtjes per week aanwezig is en het allemaal 'low-budget' gedaan moet worden. Toch is het Lorena Zevedei, Jürgen Vijfschaft en Laura Egginton de afgelopen tien jaar gelukt om regelmatig een eigen expositie voor te bereiden en in te richten. Denk dan aan de exposities '75 jaar Hoogovens', 'Het ontstaan van het schaken in Nederland', 'Schaakcuriosa', 'Dochters van Caïssa', 'Schaakklokken en -computers' en 'Schaakspellen'. Op dit moment is de expositie 'MEC 35 jaar' te bewonderen!

Naast de exposities is onze huidige curator, Laura Egginton, bezig om het museum steeds weer een ietwat te verfraaien. Zo zijn er grote schermen met filmpjes gekomen, zijn alle teksten in het museum ook in het Engels te lezen, is de verlichting vernieuwd en zijn de vitrines opnieuw ingericht. Ten slotte worden alle museumstukken in de diverse collecties in kaart gebracht. (LE)

Jürgen Vijfschaft met de Chessqueens bij de opening van de expositie 'Dochters van Caissa' (v.l.n.r. Zhaoqin Peng, Bianca Muhren, Jürgen Vijfschaft en Tea Lanchava).

DE TOERNOOIEN

Het Max Euwe Centrum was in het verleden zeer actief met opleiden met de Max Euwe Academie en de Schaakkaravaan. Als uitvloeisel daarvan vonden in 2010 de Max Euwe-matches plaats. Een ontmoeting tussen een gelouterde speler en een aanstormend talent. In 2015 was er een reprise met weer een nieuwe lichting talenten.

De Max Euwe-matches in 2010 kenden een topbezetting met gelouterde grootmeesters als Ljubomir Ftacnik, Dennis de Vreugt, Sebastian Siebrecht, Nigel Short en Yasser Seirawan. In *Nieuwsbrief 87* kijken de talenten van toen terug op hun ervaringen uit 2010. Lastig natuurlijk om uit de vele interessante uitspraken de meest relevante te selecteren:

- 'Voordat ik tegen Ftacnik had gespeeld, kon ik met scherp spel tegen zwakkere spelers vaak makkelijk mooie partijen winnen. Tegen Ljubomir ging dat echter heel lastig: zelfs nadat hij minder kwam te staan vanuit de opening vocht hij heel hard terug en heeft hij dus zelfs twee keer vanuit mindere posities van mij weten te winnen' (Robin van Kampen);
- 'Jazeker, Nigel is een ander soort schaker dan ik, dus hij liet mij wel zien dat schaken ook op een andere manier kan worden gespeeld. Mijn verlies binnen twintig zetten was wel pijnlijk, moet ik toegeven.' (Anish Giri);
- 'Het belangrijkste dat ik heb geleerd is om ook in goede stellingen krachtzetten proberen te blijven doen' (Benjamin Bok);

Anne Haast, deelneemster in 2010. (Foto Bas Beekhuizen)

De eerste zet in 2015 bij Van den Doel tegen Kevlishvili. (Foto Bas Beekhuizen)

- 'Ik heb er op veel manieren van geleerd: de voorbereiding, het psychologische aspect en het algemene begrip van schaken' (Lisa Schut).

Vijf jaar later, in 2015, mochten de talenten (Lucas van Foreest, Robby Kevlishvili, Hing Ting Lai en Casper Schoppen) zelf hun tegenstander uitzoeken. Zij kozen zonder uitzondering voor Nederlandse grootmeesters: Dimitri Reinderman, Erik van den Doel, Robin Swinkels en Roeland Pruijssers. Met het idee wellicht om tegen de gevestigde top alvast een klap uit te delen!

Dat viel overigens tegen. Weliswaar kregen de talenten ieder hun kansen, maar uiteindelijk won de routine het bijna in elke match van de jonge hond. Vooral met wit waren de grootmeesters de baas op het bord. We zijn benieuwd hoe de talenten nu na meer dan vijf jaar denken over hun ervaringen in de Max Euwe-matches!

Batavia-schaaktoernooien

Vanaf 2009 hebben deze toernooien jarenlang een vaste plaats verworven op de toernooikalender. De oorsprong ligt bij een van de eigenaren van Café Batavia, Peter Tames, en de bekende schaakfotograaf Bas Beekhuizen. Zij kregen steun van Jeroen van den Berg (destijds bestuurslid van het MEC), Lennart Ootes en Eddy Sibbing van het MEC. De eerste edities werden 'Max Euwe Challenger' genoemd, maar in de loop der jaren werd de medewerking van ons schaakcentrum kleiner. Door de jaren heen heeft het toernooi jong toptalent - denk bijvoorbeeld aan de gebroeders Van Foreest - de kans gegeven een norm te behalen. (PvV)

BESTUUR EN VRIJWILLIGERS

Het MEC is blij met zijn vele vrijwilligers, want zonder hen zou er geen MEC zijn! Denk dan niet alleen aan degenen die wekelijks op ons schaakcentrum aanwezig zijn, maar ook aan het bestuur en diverse vrijwilligers die vanuit huis een bijdrage leveren. De parttime manager (Eddy Sibbing) is de enige betaalde kracht.

Het bestuur is sinds 2011 geheel gewijzigd, op Albert Riemens na. Na een reeks politici (De Grave, Nagel, Teeven, Smaling en Van Run) is Paul van der Sterren de eerste topschaker als voorzitter van het MEC.

Paul van der Sterren, voorzitter vanaf september 2019. (Foto Bas Beekhuizen)

Sinds eind 2019 heeft Paul veelvuldig zijn schaaktechnische en -historische kennis ingezet. Denk dan vooral aan de Euwelezingen, de serie over het WK van 1935, sponsorsimultaans en een filmpje over het WK van 1937.

Albert Riemens is het trouwste bestuurslid, hij is al ruim twintig jaar penningmeester! Samen met vice-voorzitter Robbert van het Kaar en secretaris Abe Willemsma vormen deze vier (met Paul van der Sterren) het dagelijks bestuur van het MEC. Daarnaast zijn er nog drie bestuursleden. Peter Wakkie houdt zich vooral bezig met het werven van sponsors en Erik Mijnheer vertegenwoordigt de KNSB. Machiel Brouwer heeft vorig jaar zijn vader Dirk opgevolgd in het bestuur als vertegenwoordiger van de familie Euwe. Hij brengt als twintiger ook jeugdig elan in de groep.

Veel vrijwilligers

Er zijn al meer dan tien jaar elke middag minimaal twee vrijwilligers in het MEC aanwezig. Niet alleen handig als er iemand ziek is of als een vrijwilliger een rondleiding geeft, maar ook gezelliger.

Ook bij de vrijwilligers zijn er diverse wisselingen geweest, al is er een 'harde kern' die al vele jaren voor het MEC actief is. Allereerst Cor ten Woude, die reeds 22 jaar rondleidingen geeft in vele talen. Onze bibliothecaris Evert-Jan Straat heeft ook al een lange staat van dienst en is ook redactielid van onze nieuwsbrief.

Het MEC-bestuur in 2011, uiterst rechts Albert Riemens. (Foto Bas Beekhuizen)

Arno Bezemer is als boekhouder de rechterhand van Albert Riemens en bijna zo lang actief als Albert. Paul-Peter Theulings is belast met de donateursadministratie en werkt tevens aan de fotocollectie. Dirk Brink en Maarten Mellegers doen onder andere research voor onze berichten op sociale media.

Bart Stam is naast eindredacteur van de nieuwsbrief ook schrijver van de meeste berichten op Twitter en Facebook. Eric de Winter doet onderzoek in onze archieven en is ook redactielid. Laura Egginton is verantwoordelijk voor ons museum, maar ook voor de berichten op Instagram. Deze vrijwilligers zijn ook allemaal als 'gastheer' op het MEC aanwezig. Maar we hebben nog veel meer vrijwilligers die geen vaste dienst draaien.

Website, foto's en video's

Alex Koelewijn is onze computerdeskundige en heeft ook filmpjes gemaakt voor het museum. Bas van den Berg is onze webmaster en is daar bijna dagelijks mee bezig. Redacteur Dirk Goes beluistert tijdens zijn vele bezoeken aan het MEC onze collectie geluidsmateriaal. De overige redacteuren (Minze bij de Weg, Peewee van Voorthuijsen, Florian Jacobs) komen regelmatig langs voor research en overleg, maar werken voornamelijk vanuit huis. Wouter Dormits is twee keer per jaar druk met het opmaken van de nieuwsbrief. Maar we zijn er nog lang niet!

Remco Hillebrandt is vaste hulp bij de trainingen van grootmeesters. Bas Beekhuizen zorgt voor fraaie foto's in de nieuwsbrief en in ons museum. Tim Verlaan heeft dit jaar de zesdelige serie De *Schaakpotcast* gemaakt. Ezio Lucke en Tess van Duijvenbode hielpen met het maken van Pauls serie over het WK van 1935. Peter Doggers nam de Euwelezingen en het filmpje over het WK van 1937 op.

Wim Suyderhoud en Angelo Spiler maakten het fraaie fotoboekje over Euwe. Govert Pellikaan bouwde onze nieuwe website. Arno Eliëns was bij meerdere toernooien van het MEC de arbiter. Lennart Ootes helpt regelmatig met internetzaken en heeft momenteel een serie fraaie foto's in het MEC tentoongesteld.

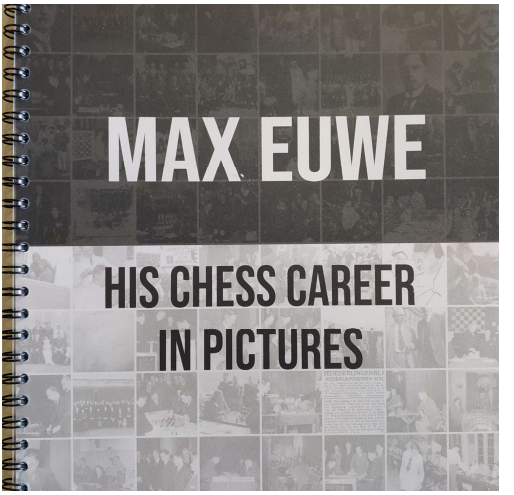

Het fotoboekje van Wim en Angelo.

Peter Boel vertaalde alle verhalen in *Ruperts hoekje* naar het Engels. Monique van de Griendt is een podcast aan het voorbereiden over Euwe. Gerda Visser, vrouw van de manager, haalt regelmatig schenkingen op.

Ten slotte kunnen we ook op altijd een beroep doen op onze vier adviseurs (Hans Ree, Jan Timman, Hans Böhm en Jaap van den Herik). En dan zijn er nog vele anderen die zich incidenteel inzetten voor het MEC.

Alle vrijwilligers: bedankt voor jullie bijdrage aan het MEC! (ES)

DE EUWEBORREL

In het najaar van 2007 lanceerde het MEC een nieuwe activiteit, de Euweborrel. Een initiatief van toenmalig voorzitter Jan Nagel en bestuurslid Hans Böhm. Geen nieuw drankje, maar een trefpunt voor topspelers, bestuurders, schaakjournalisten en andere prominenten uit de Nederlandse schaakwereld. Holland Casino, onze 'buurman', verleende sindsdien talloze keren gastvrijheid en trad ruimhartig op als sponsor. Daarnaast was het MEC zelf regelmatig plaats van handeling.

Tot ieders genoegen is bij de borrels ook vaak de familie Euwe vertegenwoordigd. Max Euwes kleinzoon Dirk Brouwer zat lang in het MEC-bestuur. Inmiddels is hij opgevolgd door zijn zoon Machiel. Fietie Brouwer-Euwe, de jongste dochter van Max Euwe, was er vaak, tot wederzijds genoegen. Op de Euweborrel komt altijd een brede variatie aan onderwerpen ter sprake, maar altijd en vooral ook met schaakinhoudelijke thema's. Dit artikel belicht een selectie uit de laatste tien jaar.

In 2008 startte een nieuwe traditie, de bekendmaking van de Schaker van het Jaar. Drie jaar later (2011) kwam daar ook het Talent van het Jaar bij. De juryleden zijn vanaf het begin Hans Ree, Gert Ligterink en de directeur van de KNSB: eerst Mark van der Werf, later Dharma Tjiam.

	Schaker van het Jaar	**Talent van het Jaar**
2008	Sergei Tiviakov	
2009	Anish Giri	
2010	Anish Giri	
2011	Anish Giri	Robin van Kampen
2012	Ron Langeveld	Lisa Schut
2013	Dimitri Reinderman	Jorden van Foreest
2014	Anish Giri	Robby Kevlishvili
2015	Anish Giri	Anna-Maja Kazarian
2016	Jorden van Foreest	Lucas van Foreest
2017	geen	Liam Vrolijk
2018	Anish Giri	Casper Schoppen
2019	Jorden van Foreest	Eline Roebers
2020	geen (corona)	geen (corona)

Lisa Schut, Anish Giri en Ron Langeveld bij de uitreiking in 2013.

Onbekende naam

De onbekendste naam tot nu toe, en daardoor de meest opvallende, is die van Ron Langeveld. Hij werd in 2012 wereldkampioen correspondentieschaak. Langeveld is de derde Nederlander met deze titel, na Gert Timmerman (2002) en Joop van Oosterom (2005 en 2008).

Bij dezelfde Euweborrel (2013) werd Lisa Schut Talent van het Jaar. Reeds drie keer werd een jonge vrouw trouwens Talent van het Jaar: na Lisa Schut waren dat Anna-Maja Kazarian en bij de laatste verkiezing in 2019, vóór corona, Eline Roebers. Bij Schaker van het Jaar waren het tot nu toe alleen mannen.

Curaçao 1962

Zoals gezegd, er zijn tijdens de Euweborrels talloze onderwerpen aan bod geweest. We willen er een in herinnering roepen. In 2012 had het MEC een expositie over het legendarische kandidatentoernooi van 1962 op Curaçao. Alex Roose, nu al vele jaren actief als arbiter in Wijk aan Zee, was daarbij als elfjarige toeschouwer. Hij heeft in etappes het toernooiarchief overgebracht naar het MEC. Roose kwam speciaal over uit Curaçao om aanwezig te zijn bij de opening van de tentoonstelling.

Cor van Wijgerden geeft de Euwering door aan Eddy Sibbing. (Foto Bas Beekhuizen)

Euwering

In 2012 was de Euwering terug in de plaats waar hij in 1977 voor het eerst - aan Max Euwe - werd uitgereikt: Groningen. Genna Sosonko gaf bij de opening van het Groninger Schaakfestival de ring door aan Cor van Wijgerden. Op de Euweborrel van 30 mei 2018 droeg Cor van Wijgerden de Euwering over aan Eddy Sibbing.

Met deze ring wil de Nederlandse Gasunie haar waardering doen blijken voor het baanbrekende werk, dat Dr. Euwe door de jaren heen ten behoeve van het schaken in het algemeen, en het jeugdschaken in het bijzonder, heeft verricht. Door de naam van Dr. Euwe aan de ring te verbinden wil zij deze verdienste blijvend vastleggen.

De houders van de Euwering tot nu toe zijn:

- Max Euwe (5 januari 1977)
- Hans Bouwmeester (4 januari 1983)
- Jan Timman (13 december 1991)
- Hans Böhm (9 november 1996)
- Hans Ree (19 mei 2001)
- Genna Sosonko (7 augustus 2007)
- Cor van Wijgerden (19 december 2012)
- Eddy Sibbing (30 mei 2018)

Hopelijk kunnen de Euweborrels zonder onderbrekingen door de coronapandemie weer worden opgepakt. Online is veel mogelijk, maar voor borrels is het toch lastig. (EdW)

ACTIVITEITEN

Het MEC is niet alleen een schaakmuseum en –bibliotheek, maar organiseert ook veel activiteiten. Diverse initiatieven komen aan bod in andere artikelen (trainingen, boekenmarkten, Max Euwe Matches, exposities, boekpresentaties, Euwering en Schaker van het Jaar), maar we organiseren nog veel meer!

Jaarlijks hebben we in januari een *Tata-instuif*. Er wordt dan in het MEC commentaar gegeven op de partijen van het Tata-toernooi, onder het genot van een hapje en drankje. Met enige regelmaat organiseren we *CinéMax*, een middag met schaakfilms. Cor van Wijgerden heeft enkele jaren *workshops* voor schaaktrainers gegeven. Inmiddels heeft Eddy Sibbing het stokje overgenomen. Cor en Eddy zijn ook de twee laatste dragers van de *Euwering*, een onderscheiding die eens in de vijf jaar door het MEC wordt geïnitieerd.

Pleinfestival

Jaarlijks hoogtepunt is en blijft ons Pleinfestival. Een hele middag schaakactiviteiten op het Max Euweplein. Simultaans, klokseances en snelschaaksessies door topschakers. Een jeugdhoek, studies om op te lossen en een match tussen enkele jeugdclubs. Daarnaast hebben we diverse officieuze Nederlandse kampioenschappen op die middag georganiseerd, zoals het NK voor 75-plussers of het NK voor schaakfamilies. We hopen het Pleinfestival op zaterdag 25 juni 2022 weer te kunnen organiseren.

Robin van Kampen en Anish Giri in actie op het Pleinfestival van 2010. (Foto Bas Beekhuizen)

Sociale media

Het MEC is de laatste jaren zeer actief op sociale media (Facebook, Twitter en Instagram). Op Facebook hebben we 2300 volgers die de drie à vier berichten per week goed lezen. In 2021 scoorden de berichten over het interview van de nieuwe stadsdeelvoorzitter Dehlia Timman in het MEC, Tony Miles (20 jaar na zijn overlijden) en de verjaardag van Genna Sosonko heel goed met ruim duizend views. Het berichtje over de verjaardag van Geurt Gijssen had zelfs meer dan 1400 views! De 'topper' kwam in december met een berichtje over het gemeentelijke plan om het grote schaakspel op het Max Euweplein te verwijderen. Meer dan 6500 views en de door Jürgen Vijfschaft gestarte petitie werd in enkele dagen al 1600 keer ondertekend. De meeste berichten worden doorgaans vier- tot zeshonderd keer bekeken. De belangrijkste bronnen voor onze berichten zijn de uitgebreide archieven van diverse dagbladen *(Trouw, Het Parool, de Volkskrant, NRC Handelsblad, De Telegraaf* en *Vrij Nederland*), onze eigen archieven, boeken in onze bibliotheek en diverse websites.

Op Twitter (*@Maxeuwecentrum*) hebben we sinds 2015 zo'n 460 berichten geplaatst. In tegenstelling tot Facebook of Instagram lenen minder berichten zich voor Twitter vanwege de beperking van 280 tekens (voor-

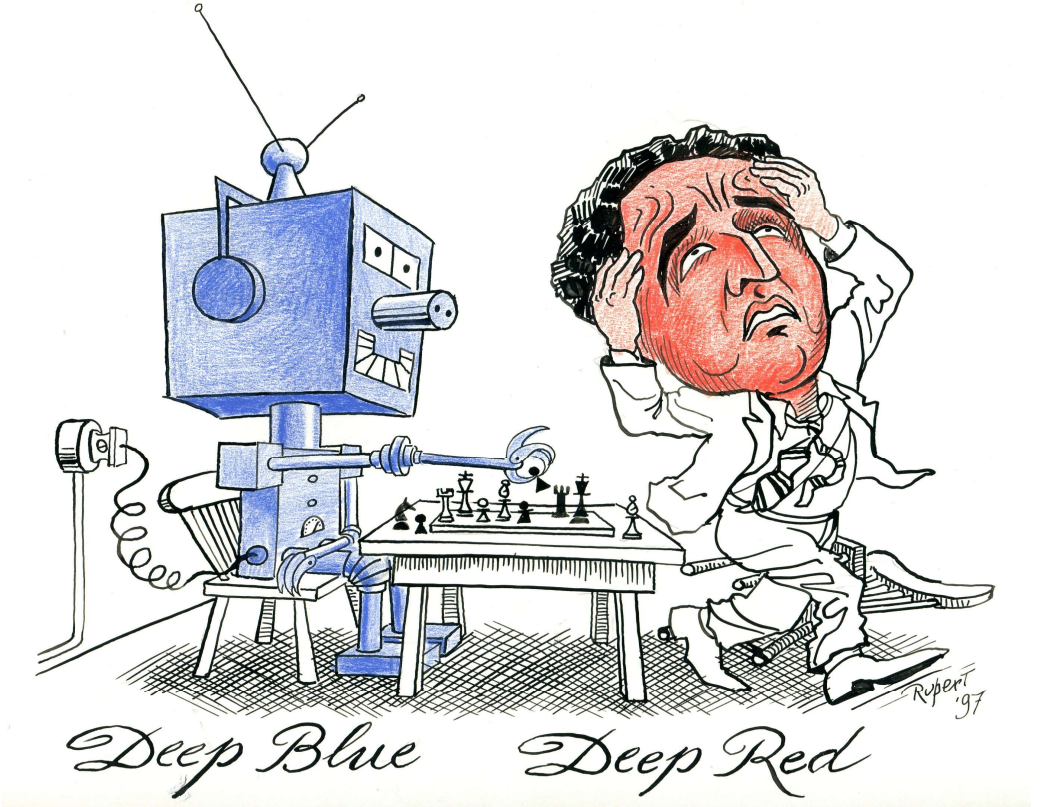

Deep Blue tegen Kasparov in 1997. (Tekening Rupert van der Linden)

Schaakdans op Max Euweplein.

heen 140). Ons Twitteraccount heeft bijna 350 volgers, onder wie oud-wereldkampioen Ruslan Ponomariov en zijn collega-grootmeesters Daniel King, Peter Wells, Arthur Kogan, Max Warmerdam, Lucas van Foreest, Sipke Ernst en Michail Goloebev. Ook de ECU (European Chess Union) en Tata Steel Chess en KNSB-voorzitter Bianca de Jong-Muhren volgen onze verrichtingen.

Ten slotte zijn we sinds vorig jaar op Instagram (*maxeuwecentrum*) actief. Met ruim 1100 volgers hebben onze berichtjes een aardig bereik, maar we hopen dat er nog meer jeugdige Insta-gebruikers ons gaan volgen.

In de coronaperiode zijn we digitaal ook actief geweest: een ludieke kerstpuzzel, een fotoquiz, 'Blijf-thuis-puzzelcompetitie', 'Ruperts hoekje' en een digitaal Pleinfestival. Paul van der Sterren gaf twee Euwelezingen, presenteerde de serie over het WK van 1935 en een lezing over het WK van 1937.

Schaakdans

Af en toe worden we benaderd of we interesse hebben om een activiteit te huisvesten of mede te organiseren. En dat doen we maar al te graag, als het kan!

Zo hebben we in 2012 een fraaie schaakdans op het Max Euweplein mogelijk gemaakt voor een Tsjechische dansgroep. Wereldrecordhouder Timur Garejev gaf in 2016 een blindsimultaan voor het MEC. Roland van den Berghe presenteerde zijn film Stoffijn in

het MEC, naast zijn expositie over Marcel Duchamp en schaken. Zhaoqin Peng gaf in 2019 een meisjestraining in het MEC om ons te steunen. Tot slot heeft Tim Verlaan de afgelopen maanden zes afleveringen van '*de Schaakpotcast*' gemaakt voor het MEC en de KNSB.

Jaarlijks hoogtepunt is en blijft ons Pleinfestival. Een hele middag schaakactiviteiten op het Max Euweplein. Simultaans, klokseances en snelschaaksessies door topschakers. Een jeugdhoek, studies om op te lossen en een match tussen enkele jeugdclubs. Naast onze Nieuwsbrieven is het Pleinfestival het meest in het oog springende visitekaartje!

Uiteraard hopen we deze activiteiten nog vele jaren te kunnen organiseren! (ES)

Garejev geeft blindsimultaan. (Foto Lennart Ootes)

MEC-KERSTQUIZ 2021

Vrijdag 23 december publiceren wij weer een ludieke kennis- en fotoquiz, zodat u tijdens de Kerstvakantie lekker kan puzzelen!

Met schaakhistorische kennis, logisch nadenken, samenwerking met andere puzzelaars, research op internet, in tijdschriften of in boeken kunt u veel vragen beantwoorden. Dit keer zijn er extra veel punten te vergaren, omdat er de nodige 'inkoppertjes' in de quiz staan, maar uiteraard zijn er ook enkele echte breinbrekers.

Naast 'de eeuwige roem' voor de winnaar, ontvangen de beste drie inzenders en twee inzenders door loting het fotoboek Max Euwe, his chess career in pictures.

DE FINANCIËN

Na de oprichting in 1986 heeft het Max Euwe Centrum (MEC) een aantal grote financiële schokken gekend. In de afgelopen tien jaar was dat vooral de beëindiging van de subsidie door de gemeente Amsterdam in 2015. Daarmee viel eenderde van de inkomsten weg. Wat heeft het MEC gedaan om dat gat te vullen en hoe succesvol waren de verschillende pogingen? Kunt u daar zelf ook aan bijdragen?

De geldstromen van het MEC zijn de afgelopen tien jaar erg veranderd. Er was een aantal financiële schokken (geen subsidie meer sinds 2015, huuraanpassingen) en anno 2021 is het MEC financieel nog steeds niet in wat rustiger vaarwater terechtgekomen.

Wanneer we de financiën vergelijken tussen 2011 en 2020, dan valt meteen op dat er aan de batenkant veel meer veranderingen zijn dan aan de lastenkant. In de kosten snijden kan iedereen, maar inkomsten genereren is een stuk lastiger.

De grootste klap wat inkomsten betreft valt in 2015. Er was al eens eerder een grote schrik geweest toen de verhuurder in 2001 opeens de huurprijs fors verhoogde. Dat leidde tot veel misbaar en werd al snel gecorrigeerd. Hans Ree schreef daarover in de *NRC* van 27 januari 2001: 'De eigenaar van het gebouw heeft onlangs een huurverhoging van 250 procent aangekondigd, wat het Centrum niet op kan brengen.

Voor een verhuizing is ook geen geld, nog afgezien van het feit dat een studiebibliotheek in de polder niet levensvatbaar is. Het zou droevig zijn als het Max Euwe Centrum in het Euwejaar zou worden opgeheven.' Door een beroep op het erfpachtbeding van de gemeente Amsterdam wordt de verhoging gelukkig voorkomen.

Nieuw college

Nu heeft de gemeente Amsterdam in 2015 een nieuw college van VVD, D66 en de SP. In het coalitieakkoord noemen ze al een bedrag van dertig miljoen euro aan bezuinigingen op subsidies. Op een totaalbedrag van 641 miljoen is dat vijf procent. In politieke termen verwoord klinkt het nog niet eens zo slecht: 'Besparing realiseren door subsidieproces en subsidieregelingen te vereenvoudigen, harmoniseren en centraliseren.'

Wie kan daar nu tegen zijn? Dat doet toch veel minder pijn? Uiteindelijk stelt de gemeenteraad het bedrag van 25 miljoen euro vast in de Voorjaarsnota 2015.

Vanzelfsprekend blijven de getroffen partijen niet stil. Alle publiciteit is goed, beweert men wel eens, maar om nu pontificaal genoemd te worden op de voorpagina van Het Parool van 28 mei 2015 als Max Euwe Centrum (-100%, 29.000 euro), naast klappers als de Openbare Bibliotheek Amsterdam (-4%, een miljoen euro) en Artis (-22%, een miljoen euro), is toch ook niet je droom. Natuurlijk staat het subsidiebedrag van het MEC niet in verhouding tot dat van die grote twee. Maar wat beleidsmakers slecht beseffen is dat je door de kleintjes weg te snoeien de diversiteit sterk beknopt. Het MEC tekent bezwaar aan, maar dat wijst de verantwoordelijke commissie af. Ook een voorstel tot afbouw in twee jaar stuit op een 'njet'.

Jaarlijks ontvangt het schaakcentrum aan het Max Euweplein 29.250 euro van de gemeente. Die subsidie verdwijnt, die heeft 'geen politieke prioriteit'. Het centrum moet op zoek naar externe financiering.

'Dit is heel slecht nieuws. De subsidie is cruciaal voor ons voortbestaan. We zijn al jaren op zoek naar sponsors, maar dat is de afgelopen vijf jaar met de crisis alleen maar lastiger geworden.'

Eddy Sibbing
Manager Max Euwecentrum

Het Parool, 28 mei 2015.

Nieuwe bronnen

Er zijn veel initiatieven gestart om bronnen aan te boren voor de financiën. Met meer of minder succes. Vanuit financieel beheer wil je graag bronnen die over de jaren heen redelijk stabiel zijn en niet te veel fluctueren. Laten we eens het effect bekijken van de verschillende initiatieven.

De bodem van de MEC-financiën bestaat uit de bijdragen van donateurs en de KNSB. Goed voor ruim eenderde van de benodigde gelden. Met uitzondering van de Euwepas waren de initiatieven succesvol maar qua opbrengsten zijn deze niet altijd even stabiel.

Vrienden van Euwe (stabiel)

Om een steviger financiële basis te leggen zijn de 'Vrienden van Euwe' opgericht. De Vrienden schenken jaarlijks een substantieel bedrag gedurende vijf jaar: een groter bedrag dan een donateur. Vrienden zijn niet alleen bekende schakers (geweest) als Anand, Giri en Timman, maar ook veel onbekende schakers.

Legaten en schenkingen, grote giften (fluctuerend)

Veel van de donateurs van het MEC zijn op leeftijd. Je kunt een bedrag slim nalaten aan het MEC. Omdat het MEC een culturele Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) is, hoeft het geen erfbelasting af te dragen.

En wat kunt u zelf doen?

Donateurschap is een mooie eerste stap, Vriend van Euwe een geweldige tweede. Naast de inhoud van uw schaakboekenkast voor de MEC-bibliotheek is een legaat ook een mogelijkheid. (PvV)

SCHENKINGEN

Het Max Euwe Centrum krijgt sinds de oprichting veel schenkingen, zo ook de afgelopen tien jaar. Vooral veel schaakboeken en schaakspellen, maar ook andere aan schaken gerelateerde zaken. Denk dan aan dvd's, klokken, schaakcomputers, foto's, trofeeën, schilderijen, krantenartikelen, plakboeken, tekeningen en partijverzamelingen.

Allemaal zeer welkom en vaak uiterst interessant, maar 'de krenten in de pap' zijn toch de niet-alledaagse schenkingen. Zo krijgen wij nog regelmatig, als er familiearchieven worden opgeruimd, brieven van en aan Max Euwe. Onze schaakhistorici smullen daarvan!

De trofee van Sjirov.

Trofee van Sjirov

Ook niet alledaags zijn bijvoorbeeld de zilveren lepeltjes van het kandidatentoernooi op Curaçao (1962), die wij onlangs ontvingen van Alex Roose. En wat te denken van een hele collectie schaakcuriosa die Jules Welling het MEC naliet. Deze collectie is al enkele keren de basis geweest voor een expositie in ons schaakcentrum. De trofee die Jules in 1993 van Aleksej Sjirov kreeg, wordt in zijn bundel *Grootmeesterverhalen: 30 jaar topschaak* beschreven. Dat het artikel van Welling volgens Sjirov niet overeenkomt met de realiteit, maakt het verhaal niet minder fraai.

In 2012 kregen we een zilveren Czaar Peter Huisje dat als schaakprijs ('1e prijs zomerwedstrijden Zaanstreek 1926') had gediend. Na onderzoek bleek er een heel verhaal achter te zitten over de joodse familie Vet. Peter Roggeveen schreef er in *Nieuwsbrief 82* een artikel over. Het Max Euwe Centrum besloot vervolgens het huisje te schenken aan het Zaans Museum in Zaandam, waar het in onze ogen thuishoorde.

Oorlogsspel

En wat te denken van het handgemaakte Duitse schaakspel (zie ook bladzijde 66) dat we van Thea van Anraad in bruikleen hebben gehad. Lien Heyting, echtgenote van Hans Ree, schreef er een groot artikel over in NRC Handelsblad.

De bekende kunstenaar Rupert van der Linden schonk het MEC een groot deel van zijn collectie schaaktekeningen en -cartoons. Daar is dankbaar gebruik van gemaakt in 'Ruperts hoekje', en ook zijn er meerdere tentoonstellingen in het MEC gehouden met het werk van Rupert.

Alle schenkingen zijn een stukje schaakhistorie, waarvoor het MEC de schenkers dankbaar is. (ES)

SCHAAKMAT: ZIJ DIE ONS ONTVIELEN

De afgelopen tien jaar overleden diverse personen die verbonden waren aan het Max Euwe Centrum. In 2012 overleed niet alleen Els Euwe, de oudste dochter van Max Euwe, maar ook Leo Oomens en Joop Adema. Els was sinds de oprichting zeer betrokken bij ons schaakcentrum; zij was een jaar eerder (2011) nog aanwezig bij het 25-jarig jubileum. Joop Adema was een van de eerste vrijwilligers. Tussen 1989 en 1995 deed hij de administratie. Leo Oomens, oud-voorzitter van de Amsterdamse schaakclub Caissa, was deze eeuw actief voor ons. In 2005 kort als bestuurslid, daarna als interim-manager en ten slotte enkele jaren als gastheer.

Errit Petersma (1940-2013).

In 2013 overleed Errit Petersma op 73-jarige leeftijd. De voormalige voorzitter van de SGA (Schaakbond Groot-Amsterdam) kwam in 1994 in het bestuur en werd in 1998 voorzitter van het MEC. Errit had de ondankbare taak om Kees Snoep en Jan van Rijn op te volgen. Zij hadden via hun netwerk in de financiële wereld vele sponsoren geworven. Zo waren er in de hoogtijdagen van Snoep en Van Rijn meer dan 25 bedrijven die het MEC financieel steunden. Daarnaast kreeg het MEC subsidie van de gemeente Amsterdam en een bijdrage van het VSB-fonds. Voor een man uit de literaire wereld was het een schier onmogelijke taak om dat te evenaren. De financiële situatie van het MEC werd penibel, zeker toen de nieuwe eigenaar met een gigantische huurverhoging kwam. Door actie te voeren, met zelfs een item op AT5, lukte het Errit en zijn bestuur de huurverhoging teniet te doen. Met veel pijn en moeite wist het MEC die jaren financieel te overleven.

In 2003 gaf Errit de voorzittershamer door aan Frank de Grave. Niek Oud, coryfee van VAS, overleed in 2017. Hij was van 1994 tot 1998 penningmeester, totdat hij werd opgevolgd door Albert Riemens.

Vrienden van Euwe

De laatste twee jaar ontvielen ons Alexander Münninghoff, Leo Diepstraten, Martin Steunebrink en Harm ('Harry') Brouwer. Alexander was niet alleen de schrijver van de biografie over Euwe, maar hij was ook een graag geziene gast op onze Euweborrels. Harm was de man van Fietie Euwe en daarom regelmatig aanwezig bij onze festiviteiten. Martin kwam in 2008 als gepensioneerd accountant ons team van vrijwilligers versterken. Hij zocht allerlei zaken

uit en bedacht de nodige draaiboeken, waarvan we nog steeds dankbaar gebruikmaken. Martin was ook de bedenker van de actie 'Vriend van Euwe', hetgeen een groot succes werd. Zonder de Vrienden van Euwe had het MEC waarschijnlijk al niet meer bestaan!

Martin Steunebrink (1935-2021).

Mister MEC

Leo Diepstraten kan gerust 'mister MEC' worden genoemd. Leo was een van de initiatiefnemers van onze stichting en nam zitting in het bestuur. Eerst als algemeen lid, tussen 1989 en 1993 als secretaris, daarna weer als algemeen lid. Uiteindelijk zou Leo van 1982 tot 1996 bestuurslid zijn.

Nog belangrijker was misschien wel zijn aanwezigheid in het MEC. Bijna twintig jaar was hij er dagelijks te vinden, met name tussen zijn geliefde boeken. De collectie is gedurende Leo's periode uitgegroeid van enkele honderden naar vele duizenden titels.

Hij onderhield goede contacten met schaakuitgeverijen in binnen- en buitenland. Regelmatig kwam hij, na een rondje langs diverse uitgeverijen, terug met een auto vol boeken.

Leo was vanaf het begin ook redacteur van de nieuwsbrief. Hij schreef niet alleen talloze recensies, maar ook veel schaakhistorische artikelen. In 2005 deed hij officieel een stapje terug. Af en toe kwam hij nog vanuit zijn woonplaats Laren naar het MEC om zaken uit te zoeken voor zijn historische verhalen, die hij tot zijn dood bleef schrijven. (ES)

Leo Diepstraten (1925-2020).

LEREN VAN DE GROOTMEESTERS

Trainingen vormen een vast onderdeel van de activiteiten van het Max Euwe Centrum. Vanaf 2008 zijn er zo'n 55 geweest, verzorgd door ervaren grootmeesters als Yasser Seirawan, Jan Timman, Artoer Joesoepov en Ivan Sokolov. Doorgaans behandelen zij thema's uit het midden- en eindspel, maar ook actuele partijen uit de grote toernooien zoals Tata Steel in Wijk aan Zee.

De Roemeense grootmeester Mihail Marin was in februari 2008 de eerste. Hij verzorgde voor clubschakers met een Elo-rating vanaf 1800 een avondvullende training in het Max Euwe Centrum. Dat jaar kwamen ook Artoer Joesoepov en de inmiddels gestopte Daniël Stellwagen naar ons centrum.

De trainingen vielen dusdanig in de smaak dat werd besloten ermee door te gaan. De avonden voorzien namelijk in een belangrijke behoefte: clubschakers die hun schaaktechnisch inzicht – en daarmee hun prestaties – willen verbeteren.

Dat de grens bij een Elo-rating van 1800 lag, was een bewuste keuze. Tot 2018 gaf Eddy Sibbing, die niet alleen manager van het MEC is maar ook een ervaren schaaktrainer, jaarlijks op zeven zondagmiddagen een basiscursus voor schakers van 1400-1600 en van 1600-1800. Door een nieuwe doelgroep aan te boren, konden de gastgrootmeesters meer de diepte in. En dat deden zij dan ook!

Acht trainingen per jaar

In de beginjaren organiseerde het MEC zes tot acht trainingen per jaar. Standaard op woensdagavond – de minst populaire clubavond in Nederland - van 20.00 tot circa 22.30 uur voor maximaal twintig deelnemers. Dat aantal had - en heeft - vooral te maken met de beperkte zaalcapaciteit.

In de loop der jaren is het aantal trainingen gestaag teruggelopen naar - uiteraard buiten coronatijd - drie à vier per jaar. Dit heeft een aantal oorzaken: de budgetten van het Max Euwe Centrum zijn door het schrappen van de gemeentelijke subsidie in 2016 een stuk minder geworden. Ook is de animo verminderd, mede doordat het aantal schaakvideo's op bijvoorbeeld YouTube of www.chess.com explosief is gegroeid. Men kan vanuit de luie stoel veel (gratis) schaakvideo's bekijken.

Harde kern

Toch is en blijft er een harde kern van schaakliefhebbers in Amsterdam en wijde omtrek die de voorkeur geeft aan een interessante schaakavond met een ervaren schaakgrootmeester. Jan Timman, Yasser Seirawan, Artoer Joesoepov en Ivan Sokolov zijn de favoriete gastgrootmeesters die bijna altijd een volle zaal trekken.

Timman werkt vanaf zijn eerste training in 2015 met een vast stramien: voor de pauze behandelt de Arnhemmer enkele actuele partijen, na de pauze laat hij eindspelstudies zien van eigen makelij. Door de komst van steeds betere computerprogramma's en table bases (databases) is Timman in staat jaarlijks tientallen eindspelstudies te componeren. Hij gebruikt de computer dan om de studie te controleren op eventuele fouten, ook in de zijvarianten.

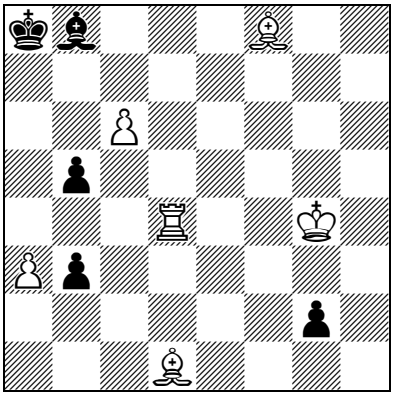

Een eindspelstudie van eigen makelij die Jan Timman liet zien in november 2018. Wit speelt en wint met enkele fraaie minor-promoties: ***1.Ta4+ bxa4 2.Lc5 b2 3.Lf3 b1T*** *(3…,b1D 4.c7+ Db7 5.c8T)* ***4.c7+ Tb7 5.c8P Lc7 6.Lxg2 Kb8 7.Lxb7 Kxb7 8.Pe7 1-0***

Volle zaal bij training door Stellwagen.

Iemand die ook zijn eigen thema's heeft, is Artoer Joesoepov. De voormalige wereldtopper kan putten uit zijn jarenlange samenwerking met wijlen Mark Dvoretsky in de voormalige Sovjet-Unie. Met door deze alom gewaardeerde schaaktrainer heeft Joesoepov een grote voorliefde ontwikkeld voor het eindspel. Een van de wijze lessen van de tegenwoordig in Duitsland woonachtige grootmeester is dat deze partijfase zich kenmerkt door drie belangrijke kenmerken: zetdwang, de veranderende rol van de koning en het toenemend belang van vrijpionnen. Joesoepov hamert op het belang van een goede eindspelkennis, zeker nu partijen niet meer worden afgebroken. Doorgaans combineert de 'Muur van de Oeral' een training in het Max Euwe Centrum met andere trainingen en een bezoek aan Apeldoorn, waar hij veel schaakvrienden heeft. Hij speelt af en toe ook in de KNSB-competitie voor Apeldoorn.

Seirawan de laatste

Ook Yasser Seirawan is een graag geziene gast. Logisch, want de Amerikaan is niet alleen een sterke grootmeester maar bovenal een gemakkelijke prater. Hij weet zijn gehoor altijd te boeien met een rijk scala aan anekdotes en verhalen over beroemde schakers, grote toernooien en tweekampen.

Seirawan, die in Hilversum woont, heeft in de loop der jaren zeer uiteenlopende onderwerpen besproken: de partijen van Chinese topschaker Ding Liren maar ook zijn boek Chess Duels. Hierin heeft Seirawan zijn beste partijen geanalyseerd tegen (ex-) wereldkampioenen.

Vlak voor het uitbreken van corona, ging Seirawan eind januari 2020 uitgebreid in op de belangrijkste partijen uit het zojuist beëindigde Tata Steel Chess Tournament in Wijk aan Zee. Hij verzorgde dus de laatste training in het Max Euwe Centrum vóór de coronacrisis.

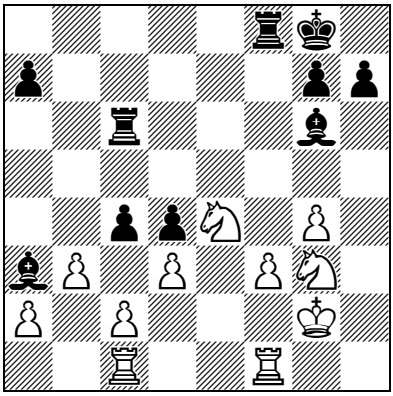

*Stelling na **24...,La3** uit de partij Jorden van Foreest-Magnus Carlsen, Tata Steel Chess 2020. Seirawan liet zien dat wit met **25.dxc4!** een kansrijk kwaliteitsoffer had kunnen brengen.*

Ongelijk materiaal

Ivan Sokolov behandelt doorgaans schaakthema's uit het middenspel. Bijvoorbeeld de dynamiek van ongelijke materiaalverhoudingen zoals een dame tegen drie lichte stukken of twee torens. Ook behandelde de tweevoudig Nederlands kampioen al eens de belangrijkste pionstructuren en de zwarte koningszet Ke7 in de opening. Deze zet is een specialiteit van oudwereldkampioen Anatoli Karpov.

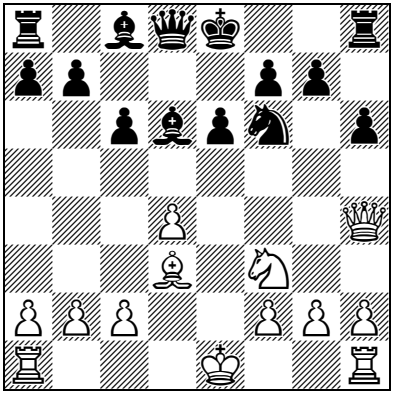

*In deze stelling (Kamsky-Karpov, Dortmund 1993) speelde de zwartspeler verrassend **11...,Ke7.** Een zet waarop de oudwereldkampioen patent lijkt te hebben, aldus Ivan Sokolov. De zet blijkt bij nader inzien bijzonder sterk te zijn.*

Openingen komen tijdens de trainingen in het Max Euwe Centrum zelden ter sprake. De enige uitzondering was de training van Robin van Kampen die in 2016 inging op de populaire stukoffers als Pd5 en Txc3 in het Siciliaans (zie diagram).

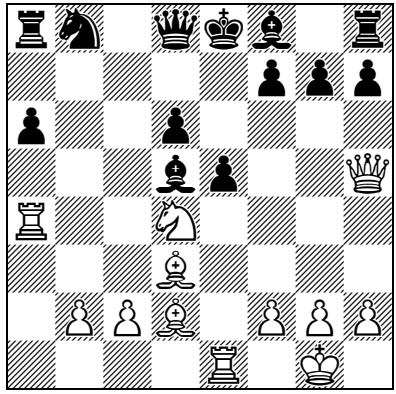

*Uit de training van Robin van Kampen over offers in het Siciliaans. Stelling na **14..,e5.** Wit wint hier met **15.Ta5! Lb7 16.Taxe5+** (Van Kampen-Crouzet, Balagne Open 2011).*

Tijdens de andere trainingen ging de jonge Nederlandse grootmeester in op denkmethoden om varianten uit te rekenen en kandidaatzetten te bepalen. Ook legde Van Kampen zijn originele reeks uit van concrete, geforceerde zetten: mat, schaak, stuk slaan en stuk aanvallen. Het consequent afwerken van deze reeks brengt volgens Van Kampen nieuwe zetten in het vizier.

Yasser Seirawan tijdens zijn training in januari 2020, vlak voor de coronapandemie.

Kansen voor oudere schakers

Matthew Sadler, een Britse grootmeester die jarenlang in Nederland woonde, is vooral geïnteresseerd in de psychologie van oudere schakers. Hoe kunnen deze spelers zich handhaven als het steeds moeilijker wordt om nieuwe kennis aan te leren en reeds verworven kennis niet te vergeten?

Zijn suggestie is dat oudere schakers moeten streven naar stellingen waarin ervaring belangrijker is dan het uitrekenen van concrete varianten in taktische stellingen. Sadler heeft ook het thema 'vorm' besproken en de verschillende denkmethoden tijdens een partij (actief, proactief of reactief).

Zo zijn in de loop der jaren ruim twintig meesters en grootmeesters naar het Max Euweplein gekomen om een training te verzorgen. Soms ging het om een eenmalig optreden. Zo behandelde Jan Smeets, in 2012, de partijen van het Nederlandse olympiadeteam. Loek van Wely maakte tweemaal de reis naar Amsterdam, in 2013 en 2019. De laatste keer behandelde hij de strijd om het initiatief tijdens een partij.

Vaste bezoekers

Er is dus een vaste kern van schaakliefhebbers die de trainingen op woensdagavond bezoekt. Een van hen is Sybolt Strating (51), lid van Zukertort Amstelveen en Caissa Amsterdam: 'De diversiteit in de trainingen spreekt mij aan,' aldus Strating. 'Iedere trainer vult het weer anders in: een 'harde' training, het behandelen van actuele partij of toernooi, leuke verhalen tussen-

door, eindspelstudies, boekbesprekingen. En dat in een gezellige, knusse setting van het Max Euwe Centrum.'

Hij vervolgt: 'In de pre-coronatijd ging ik zo twee à drie keer in het voorjaar en eveneens twee à drie keer in het najaar naar de trainingen. Lekker op de fiets en na ruim een half uur op het Max Euweplein. Hoe het post-coronatijd wordt, weet ik nog niet. De woensdagavond komt mij nu slechter uit. Ik speel op dinsdagavond bij Caissa en ga nu op donderdagavond badmintonnen.'

Anekdotes van Seirawan

Ook Ton van der Heijden (60) is een vaste bezoeker. 'Ik denk dat ik wel negentig procent van alle trainingen heb bijgewoond,' aldus de speler van BSG 1 uit Bussum. 'De belangrijkste reden is dat je voor een luttel bedrag een trainingsavond kunt bijwonen van (meestal) een grootmeester. Zo'n avond geeft je toch een klein inkijkje in het brein van een grootmeester. Je steekt er op een leuke manier altijd wat van op.'

Volgens Van der Heijden blijkt uit de trainingen wie de kunst van kennisoverdracht het best beheerst. 'Als het daarom gaat vind ik Robin van Kampen, Artoer Joesoepov, Daniël Stellwagen en Loek van Wely de besten.' De grootste entertainer is volgens hem Yasser Seirawan. 'Hij lijkt het praatschaak te hebben uitgevonden. Zijn geweldige anekdotes verlevendigen de training enorm. Seirawan kan nog steeds zeer goed analyseren, waaruit blijkt dat hij een topspeler is - of is geweest.'

Senator Loek van Wely geeft training in het MEC. (2019)

Hij merkt verder op: ‘Inhoudelijk zijn de trainingen van Jan Timman altijd op hoog niveau en zeer de moeite waard. Vooral als hij zijn eigen partij bespreekt, zie je welke kennis en inzicht er schuilgaan achter zijn zetten.’ Maar volgens Van der Heijden is de Arnhemmer geen geboren leraar, het is volgens de BSG'er meestal een monoloog. ‘Al met al vind ik de trainingen door de diversiteit altijd de moeite waard.’

‘Ter leering ende vermaeck’

Jeroen Cromsigt (51) speelt bij Amsterdam West en Aalsmeer. Hij schat dat zo’n vijftig trainingen heeft bijgewoond. ‘Ik vind het wel interessant om een kijkje te krijgen in de bovenkamer van een grootmeester.’

‘De trainingen zijn voor mij *edutainment*. Aan de ene kant wil ik wel iets leren van een grootmeester (educatie), anderzijds wil ik worden vermaakt door de verhalen van een professional die veel heeft meegemaakt in de schaakscene (entertainment).’

Hij bewaart goede herinneringen aan Artoer Joesoepov. ‘Ik luister graag naar hem. Joesoepov heeft uiteraard een zeer goede kijk op het spel maar hij kan het didactisch ook goed uitleggen. Verder heeft hij gevoel voor humor. Ik herinner mij de zinsnede: ‘*Russian Defence, what do you mean with defence? I’m attacking something!*’

Cromsigt gaat de trainingen in de toekomst zeker weer bezoeken. ‘Ik vond het jammer dat ze tijdelijk zijn gestopt, al snap ik dat volkomen. De woensdagavond is voor mij prima in te passen. De frequentie is de laatste jaren wat gedaald, dat mag voor mij wel weer naar een keer of zes per jaar.’ De Amsterdammer zou graag nieuwe trainers aan het werk zien, bijvoorbeeld zijn oud-trainer Jop Delemarre. (BS)

ADVERTEERDERS BEDANKT!

Onze honderdste digitale en papieren nieuwsbrief zijn extra dik en geheel in kleur. We bedanken onze adverteerders, die dit mogelijk hebben gemaakt. Steunt u onze adverteerders?

ChessFellow	https://www.chessfellow.com/
De Beste Zet	https://www.debestezet.nl
DGT	https://digitalgametechnology.com
Het Paard	https://www.schaakengo.nl
New in Chess	https://www.newinchess.com
Thinkers Publishing	https://thinkerspublishing.com

Wilt u het MEC steunen?

We hopen dat u van deze nieuwbrief heeft genoten. Mocht u het MEC willen steunen dan zijn daar meerdere opties voor.

Als donateur (zie ook bladzijde 53) ondersteunt u het MEC en krijgt u twee keer per jaar onze papieren nieuwsbrief thuis gestuurd. Het makkelijkste is de donatie over te maken via de doneerknop op onze website: www.maxeuwe.nl. Na doneren nemen wij contact met u op om uw adresgegevens te vragen.

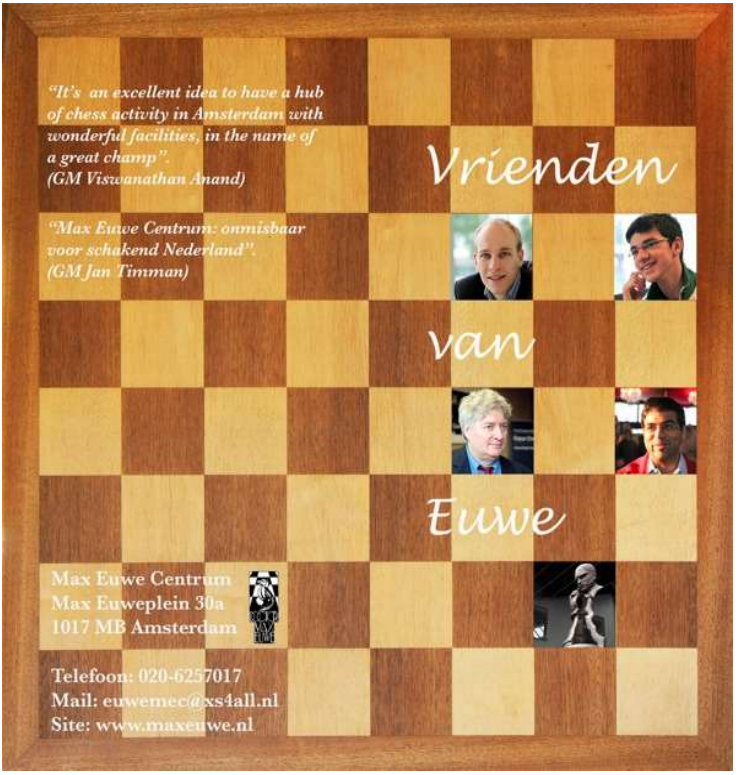

Vriend van Euwe

Wilt u een periodiek een bedrag (minimaal € 100) aan het MEC schenken, dan kunt Vriend van Euwe worden. De schenking wordt in een akte vastgelegd en geldt voor vijf jaar. Dit bedrag – vermeerderd met 25% – mag worden afgetrokken van de belasting! (Schenkt u ons bijvoorbeeld € 1.000 dan mag u € 1.250 van de belasting aftrekken)

Schenken

Ook in materiële zin kunt u het Max Euwe Centrum ondersteunen. Heeft u schaakboeken of andere schaak gerelateerde materialen, dan kunt u die altijd aan het MEC schenken. Tevens is het mogelijk om het MEC op te nemen in uw erfenis of een eenmalige schenking aan het MEC te doen.

Gift aan MEC is aftrekbaar!
Het MEC is een Culturele ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Donateurs hebben extra belastingvoordeel, omdat voor hen een extra aftrek geldt. Particulieren mogen 25% meer aftrekken, bedrijven zelfs 50%! Meer informatie over aftrekposten is te vinden op de site van de Belastingdienst.

Sponsor worden?
Ook bedrijven kunnen het MEC financieel ondersteunen. In onderling overleg kan het MEC de nodige tegenprestaties leveren als daar prijs op wordt gesteld. Te denken valt aan een bedrijfsschaaktoernooi, een lezing of een simultaan door een topspeler. Natuurlijk wordt de sponsor uitgenodigd bij onze halfjaarlijkse Euweborrel, ons jaarlijkse Pleinfestival en andere sponsorbijeenkomsten.

Met name voor bedrijven is het fiscaal aantrekkelijk om het MEC te sponsoren. Het sponsorbedrag mag namelijk met 50% vermeerderd worden omdat wij een culturele ANBI zijn. Sponsort u met MEC voor € 2.000 dan mag uw bedrijf € 3.000 aftrekken van de belasting!

Wilt u meer weten over al deze mogelijkheden om het MEC te steunen, neem dan contact op met onze manager, Eddy Sibbing: euwemec@xs4all.nl of 06-10757683.

Liam Vrolijk speelt tegen toenmalig Nederlands kampioen Lucas van Foreest op het Pleinfestival van 2019. (Foto Jürgen Vijfschaft)

---------- ADVERTENTIE ----------

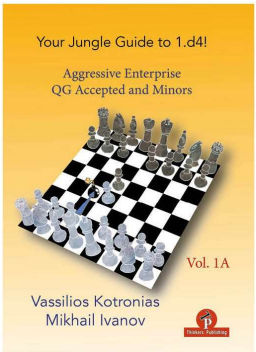

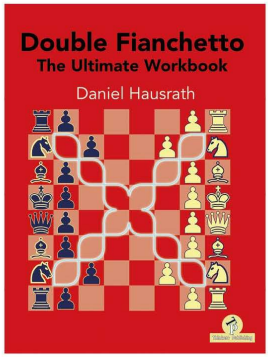

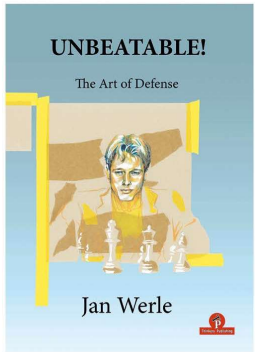

www.thinkerspublishing.com

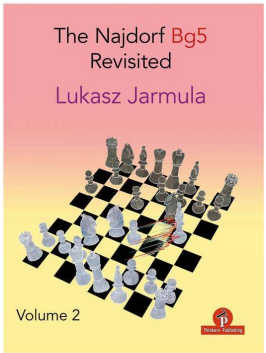

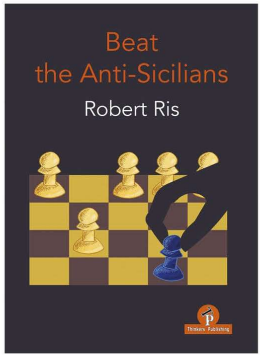

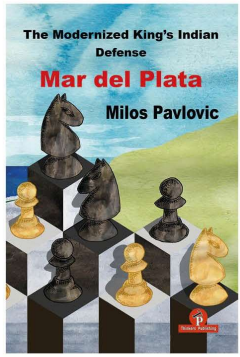

Always One Move Ahead!

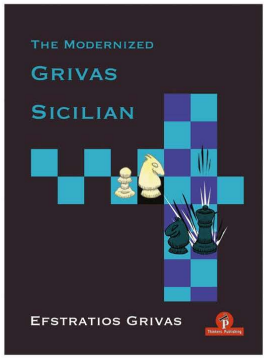

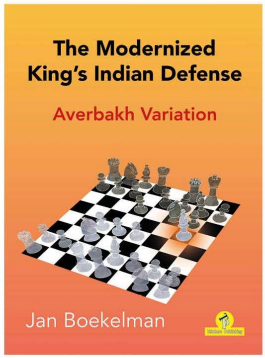

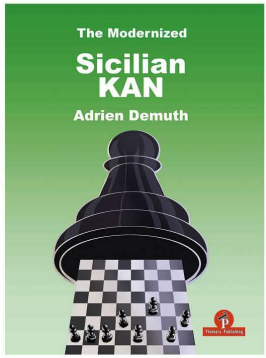

MEC-kalender

De komende maanden staan de volgende activiteiten op het programma:

Zaterdag 15 januari	**Tata-instuif** van 14.30-18.30 uur
Zaterdag 12 maart	**CinéMax** (filmmiddag) van 12.00-15.00 uur
Woensdag 16 maart	**Training** door grootmeester **Ivan Sokolov**
Zaterdag 19 maart	**Workshop** door **Eddy Sibbing**
Zaterdag 26 maart	De halfjaarlijkse **boekenbeurs** van 11.00-14.00 uur
Woensdag 13 april	**Training** door grootmeester **Jan Timman**
Zaterdag 25 juni	**27e Pleinfestival**

Daarnaast zijn we elke eerste zaterdag van de maand van 12.00-16.00 uur geopend.

Kijk op www.maxeuwe.nl voor meer informatie over deze activiteiten.

Rekeningnummer NL91 INGB 0005 4016 70
t.n.v. Stichting Max Euwe Centrum te Amsterdam